

le
K

A

R

Y

S

1986
GRUODIS — DECEMBER
Nr. 10

Leidžia — L.K.V.S. RAMOVĖ

TURINIO SKYRIAI: Karinės žinios, Mokslas ir technika, Spaudoje pasižvalgius, Kronika ir šaulių priedas — Tremties trimitas

Redaktorius — Balys Raugas, 415 Main St., Delran, N.J. 08075

Administratorius — Alfonsas Samušis

KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriamus straipsnius siųsti redaktoriaus adresu. Įvairių autorių straipsniai, skelbiami KARYJE, nevisada reiškia redakcijos nuomonę. Straipsniai gali būti trumpinami bei taisomi. Korespondencijos spausdinamos tik apie ramovėnų, šaulių ar birutiečių veiklą bei jų narius. Rankraščiai redakcijoje nesaugomi.

Prenumerata JAV-bėse ir užsienyje: metams U.S. \$17.00, pusmečiui U.S. \$9.00, atskiro nr. U.S. \$2.00.

Pinigus siųsti šiuo adresu: KARYS 341 Highland Blvd., Brooklyn, NY 11207, USA

Čekius arba Money Orders adresuoti tik KARYS vardu, - ne "Warrior" ar kt.

Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą.

KARYS (ISSN 0022-9199) is published monthly except July and August by Lithuanian Veterans Assoc. RAMOVĖ, a Not-For-Profit Corporation, 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207. Subscription \$17.00 per year (single copy \$2.00). Second class postage paid at Brooklyn, N.Y. Postmaster. Send Address changes to: KARYS, 341 Highland Boulevard, Brooklyn, N.Y. 11207

TURINYS

Viršelio 1 p. — Dail. V. Kašubos Madona	
Viršelio 4 p. — Kalėdų eglutė	
Partizanų Kalėdos (Ištrauka iš J. Daumanto "Partizanai")	434
J. Abraitis — Atkuriami ginkluoti daliniai	436
St. Kuzmickis - Kuzė — 1-me husarų pulke	440
J. Gediminėnas — Įvairiausi atsiminimai	445
J. Klimas — Paskutinio kariūno odisėja	448

KARIO SKYRIAI:

Mūsų spaudoje pasižvalgius	452
Karinės žinios	457

KARIO PRIEDAS:

Tremties trimitas	465
Turinyje: Algiuko žygis, Sovietų kaltinimai, Grįžkime į siaubingą naktį, kronika ir kt.	
MŪSŲ MIRUSIEJI	476

ATSTOVAI:

Baltimore — K. Česonis, California — A. Audronis, Chicago — K. Juškaitis, Cleveland — J. Citulis,
Aurora, Col. — Br. Masiokas, Australia — V. Šalkūnas

PLATINTOJAI**AUSTRALIJOJE**

Albertas Žvirblis, 65 Walscott St., North
Geelong, Vic. 3215
S. Pačėsa, 7/31 Valentine Street, Yagoona,
NSW, 2199

KANADOJE

TORONTO, ONT. — V.A. Aušrotas,
St. Prapas.

JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE

BOSTON, MA — S. J. Minkus
CHICAGO, IL — "Gifts International",
"Parama", "Patria" Gifts & Electr..
DETROIT, MI — V. Čižauskas (Šv.
Antano Parapijos Spaudos Kioskas),
V. Perminas
OMAHA, NB — Jonas Smailys
WATERBURY, CT — "Spauda"
WOODHAVEN, NY — "Romuva"

V. VOKIETIJOJE

Juozas Nevulis, 6793 Bruchmuehlbach-
Miesau 2 Bahnhofstr. 11

ANGLIJOJE

S. Kasparas, 32 Puteaux House, Roman
Road, London E 2. ORF, England

SPAUSDINA

Franciscan Press
341 Highland Blvd. Brooklyn, N.Y. 11207

Isteigtas Lietuvoje 1919 —
Nepriklausomybės kovų —
metais.

KARYS

Atgaivintas Juginėse
Amerikos Valstybėse
1950 metais.

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 10 (1627)

GRUODIS — DECEMBER

1986

KALĖDŲ ŠVENČIŲ ir NAUJŲJŲ METŲ

proga sveikiname KARIO mielus

SKAITYTOJUS, RĖMĖJUS ir

BENDRADARBIUS, nuoširdžiai

linkėdami visiems laimės ir svei-

katos, o taip pat ryžto tęsti kovą

dėl Lietuvos.

KARYS

Vyt. Raulinaičio
ilustracija

PARTIZANŲ KALĖDOS

Kaip kiekviena diena Lietuvoje, taip ir Kalėdos neapsieidavo be kraujo. Per šventes bolševikai būdavo ypatingai aktyvūs. Jiems buvo aišku, kad kiekvienas partizanas švenčių proga, lietuviškų papročių vedamas, stengdavosi aplankyti savo šeimą, pajusti šventišką šilimą jaukioje artimųjų aplinkoje. Tai ir paskatindavo bolševikus tokių švenčių metu stipriau sėlinėti prie iššifruotų partizanų tėviškių.

Ryšium su tuo partizanų vadovybės išleido įsakymą, draudžiantį kovotojams lankyti savas šeimas didesnių švenčių progomis. Betgi pasitaikydavo, kad kovotojai prasilenkdavo su šio įsakymo vykdymu ir, savo šeimų ilgėdamiesi, rizikuodavo savo gyvybe.

Viesulas su dauguma savo kuopos vyrų Kūčias praleido kartu. Kelios dienos prieš tai iš anksto numatyton vieton buvo pristatyta maisto, konfiskuoto iš komunistinių pareigūnų ar surinkto aukų būdu. Prie Kūčių stalo radosi svečių iš kaimyninių dalinių ir partizanų artimųjų.

Pirmosios Kalėdų dienos naktį Wiesulas, Tigras ir Gaidys išvyko aplankyti švenčių proga kaimyninį dalinį. Pasiekę Pašvenčio kaimą ir toliau nežinodami tiksliai kelio, užsuko pas ūkininką Z. pasiteirauti. Šis lietuvišku įpročiu partizanus pasisodino už kalėdinio stalo, pradėdamas juos vaišinti.

Juos, einančius į šią sodybą, pro gretimo kaimyno praskleistas langų užuolaidas kažkas stebėjęs. Tigrui atrode, kad tai uniformuotas rusas, bet Wiesulas su Gaidžiu tai nuginčiję. Savo nepastabumo tą vakarą jie vos neapmokėjo savo galvomis.

Laimė, pas šį ūkininką jie ilgai nesivaišino. Per dvidešimt minučių vaišės buvo baigtos. Partizanai jau ruošėsi eiti pro duris. Lauke prie durų kažkas susibaladojo. Šeimnininkui pasiteiravus, kas beldžiasi, niekas į klausimą neatsakė, tik įsakančiu tonu liepė atidaryti duris. Kalbėjo lietuviškai, bet balsas buvo nepažįstamas.

Partizanai pasiruošė ginklus. Gaidys ir Wiesulas turėjo tik pistalietus. Gi atsargusis Tigras buvo ginkluotas vokišku MG 36 kulkosvaidžiu. Jis buvo vienintelė trejulės pajėga ir viltis.

Paprašęs šeimnininką pasitraukti nuo priemenės durų į kitą kambarį, Tigras su kulkosvaidžiu atsidūrė prie lauko durų. Kieme, už kelių metrų nuo durų jis pastebėjo ginkluotus bolševikus. Tigras, nieko nelaukdamas, truktelėjo iš savo kulkosvaidžio.

Partizanas — "Miškinis"

Iš lauko atsakė automato serija. Ją paleido prie durų stovėjęs Prienų NKGB tardytojas Kruglov Arkadij. Bet pasirodė, kad Tigro oda buvo per kieta. Kulkos, pralindusios pro duris, paliko Tigro milinėje, nė viena nepasiekdama kūno. Tigras atsakė nauja kulkosvaidžio serija. Duryse kulkosvaidis išgraužė geram šuniui pralįsti skylę. Prie jų tysojo tardytojas Kruglovas. Išbaigtas kaspinas buvo pakeistas kitu. Dabar Gaidys paleido šviečiamomis kulkomis. Atidarė duris į kiemo tamsumą. Tigras paleido dar vieną seriją. Iš rusų pusės neatsakė nė vienas šūvis, tik kieme buvo girdėti rusiškas sužeistojo keiksmas.

Partizanai išsivertė į kiemą. Šūvių vis negirdėjo. Gaidys klausė, kas šaudė. Vėl nei amo. Tada jis nubėgo į savo roges ir atsinešė šovinių atsargas. Gaidys apsiginklavo automatu, paimtu iš nukauto Kruglovo. Tik dabar iš šiaudų kūgio pasipylė keletas automatinų serijų. Tigrui nubrozdo kišką. Šis, užpykęs, patraukė į kūgį. Ruskeliai vėl nutilo. Šį kartą Tigrui jau talkino ir Gaidys.

Po šio susišaudymo partizanai paliko arklus ir traukėsi pėsčiomis.

Kaip vėliau paaiškėjo, bolševikai tylėjo todėl, kad pirmaisiais šūviais Tigras nuskynė tris NKGB dalinio buvusius vadus: kpt. Kruglovą, leit. Marcinkevičių ir dar vieną rusą karininką. Išmušus visą vadovybę, likę gyvi enkagiebiai nesugalvojo, kaip toliau pulti be komandų. Jie leido partizanams pasitraukti neapšaudomiems.

LKVS "Ramovės" suvažiavime š. m. gegužės 24 d. išrinkta 3 metų kadencijai Centro valdyba. Viršuje (atskiroje nuotraukoje) Kostas Juškaitis, kooptuotas valdybos narys "Laisvės kovų muziejaus" reikalams. Sėdi (iš kairės) dr. Viktoras Stankus — vicepirmininkas, Antanas Jonaitis — pirmininkas; stovi (iš kairės) Albinas Karsokas — kultūros reik., Stasys Mačys — išdininkas, Bronius Bernotas — sekretorius.

Nuotr. Jono Velykio

LIETUVOS KRIKŠTAS

JUOZAS MIKŠTAS

Mindaugas ir Vytautas, Jogaila be Jadvygos,
Lietuvą apkrikštijo seniai, seniai.
Ir dėl to lietuvių atmintin giliai įsmigo
Angelai, šventieji, pasmerktieji ir velniai.

O kryžiuotis krikštijo žemaitį ir lietuvių
Prakaitu sūrios vergijos ir kardų.
Gi žemaičiai ir lietuviai gynė savo būvį,
Vis didžiudamiesi savo protėvių vardu.

Jalbrzykowski's davė Vilniui "Polską Wiarą",*
Lenkišką karūną vartams nesanchios aušros...
Kremliaus ponai, vodka užsigerdami kaviarą,
Suko galvą, kaip su Lietuva susidoros?

"Tėvas" Stalinas paniekino dievotą krikštą,
Liepė melstis Leninui ir jam pačiam.
O lietuviui ašaros ir kraujas vis dar tebetrykšta,
Pataikaujant neprašytiems, raudoniam "svečiam".

Jie lietuvių vis dar tebekrikštija sovietų
Komunistiniais ir ateistiniais vardais.
Ir lietuviui jau nėra saugios pasaulio vietos,
"Guodžiantis" tik būsimo raudono "rojaus"
pažadais.

Nelaiminga ta mažytė, mūsų vargšė Lietuvėlė,
Seno laiko krikštyta tik Lietuvos vardu,
Kiek jau vargo, kiek jau smūgių ji pakėlė,
Nesuvirškindama tų visokių apgaulingų pažadų.

* Jalbrzykowski's — lenkų okupacijos metu buvęs Vilniaus arkivyskupas, lietuviųėdikas ir lenkintojas; Polska Wiara — lenkiškas tikėjimas.

ATKURIAMI GINKLUOTI LIETUVOS KARIUOMENĖS DALINIAI VILNIUJE

Priklausomybė, valdžios ir vadovybės autoritetai, veikimo galimybės ir ribotumas

(Atsiminimų su svarstymais tąsa)

JONAS ABRAITIS

I. Įžangos vietoje

Karas yra baisi nelaimė. Jo niekas nenori. Valstybių vadai, diplomatai, ar įgalioti pasiuntiniai stengiasi padaryti viską, kad nereikėtų įsivelti į ginkluotą konfliktą, kartais net atsižadėdami dalies savo žemės plotų. Pvz. Lietuvos vyriausybė 1939 m. rudenį per pasitarimus su Sov. Sąjunga atsižadėjo siūlomo sugrąžinti Vilniaus, kad nebūtų įsteigtos Lietuvos teritorijoje raudonosios armijos bazės, o tų pačių metų kovo mėnesį Klaipėdos kraštą atidavė nacinei Vokietijai, kad išvengus karo su Vokietija. Tuo pačiu tikslu, kad išvengus karo su nedraugiškais kaimynais, 1938 m. Čekoslovakija atidavė nacinei Vokietijai dalį savo teritorijos — Sudėtų kraštą, o narsioji Suomija 1940 m. žiemą perleido Sov. Sąjungai dalį Karelijos ir kitas sritis.

O vis dėlto yra atvejų, kad žmonės ir valstybės karo laukia kaip išganymo. Viena tokių, kuri laukė karo, tai mūsų pavergtoji tėvynė Lietuva, kuri tik karo atveju tikėjosi nusikratyti Sovietų Sąjungos okupacija, atgauti laisvę ir atkurti nepriklausomą gyvenimą. Karo sulaukė, bet, deja, savųjų tikslų nepasiekė.

Antros karo dienos rytą, 1941 m. birželio mėn. 23 dieną, Kauno radijo stotis visiems pranešė apie Laikinosios Lietuvos Vyriausybės sudarymą ir jos sudėtį. Po dviejų dienų, birželio 25 d., ta pati Kauno radijo stotis paskelbė L. L. V. deklaraciją, pranešdama tautai ir visam kraštui, kad atstatoma Nepriklausoma Lietuva su visom valstybės institucijomis, nutraukiant bent kokį ryšį su buvusiu okupantu — Sovietų Sąjunga.

L. L. V. skubiais potvarkiais visoje Lietuvoje paskyrė aukštuosius pareigūnus, o kas liečia kariuomenę, buvo sudarytos ir paskelbtos atkuriamų Lietuvos ginkluotų pajėgų štabas: gen. St. Pundzevičius, gen. M. Réklaitis ir plk. J. Vėbra, o krašto apsaugos ministerio pareigoms gen. St. Raštikis.

Be L. L. Vyriausybės, Vilniaus mieste ir visoje Vilnijos srityje veikė ir kita vadovaujanti ir kompetentinga įstaiga — Vilniaus Miesto ir Srities Piliečių

Komitetas, kurio Vidaus reikalų valdytoju buvo K. Kalendra. Šis Komitetas birželio mėn 27 dieną išleido ir paskelbė labai svarbų ir prasmingą įsakymą, kuris lieté ne vien Vilniją, bet buvo taikomas ir visai Lietuvai. Šiuo įsakymu buvo sugrąžinti į tarnybas ir turėtas pareigas visi pareigūnai, kurie buvo prieš 1940 m. birželio mėn. 15 d., t. y. prieš Sovietų Sąjungos okupaciją.

Tomis dienomis, kai lietuviai atkūrė savąsias įstaigas ir dirbo Lietuvos atstatymo darbą, Lietuvoje pradėjo veikti du aukščiausi vokiečių vykdomieji organai — Vyriausios Karo Lauko Komendantūros — viena Kaune, antroji Vilniuje. Šios vokiečių armijos komendantūros mūsų krašte ir buvo tikraisiais padėties viešpačiais; abiejų įsakymai buvo bekompromisiniai. Kauno Komendantūrai priklausė L. L. vyriausybė, Vilniaus Komendantūrai buvo pavaldus Vilniaus miesto ir srities Piliečių Komitetas.

Kodėl Lietuvoje nebuvo įsteigta viena vyriausia vokiečių armijos Karo Lauko Komendantūra, o dvi?

Jei per Lietuvos teritoriją būtų žygiavusi tik viena vokiečių kariuomenės armijų grupė, reikia manyti, kad tik viena vyriausia Karo Lauko Komendantūra Lietuvoje ir būtų buvusi, bet, kadangi per Lietuvą žygiavo dvi atskiros vokiečių armijų grupės, tai sostinė Vilniaus atsidūrė Pietinės armijų grupės ribose, o Kaunas Šiaurinės. Skiriamąja linija tarp armijų grupių buvo tik 17 km į šiaurę nuo Vilniaus miesto, o armijos žygiavo iš pietų vakarų į šiaurės rytus. Tik todėl ir buvo įsteigtos Lietuvoje dvi Vyriausios karo lauko komendantūros.

1941 m. birželio mėn. 24 d. Vilniuje buvo įkurta vokiečių armijos Vyr. Karo Lauko Komendantūra 814, kurios komendantu buvo mūsų visų vilniečių tiesioginiu viršininku ir vykdomuoju organu.

Mums, lietuviams kariams, vykdančiams savo tarnybas Vilniuje ir jo apylinkėse ir dirbantiems Lietuvos kariuomenės darbą, mūsų tiesioginiais viršininkais ir autoritetais buvo L. L. Vyriausybė, Vilniaus miesto ir srities Piliečių Komitetas Vilniuje, atkuriamų Lietuvos kariuomenės ginkluotų pajėgų

Štabas Kaune ir Vyriausia vokiečių Karo Lauko Komendantūra 814 Vilniuje.

Pirmomis karo dienomis mūsų atkuriamos kariuomenės santykiai Vilniuje su vokiečių armija buvo draugiški, nes ji netrukdė mūsų atsikūrimui, vykdomiems tarnybiniams veiksams, net ir ginkluotoms mūsų karių išvykoms į tolimesnes vietas, pagelbstint į pavojų patekusiems, atsipalaidavusiems lietuviams kariams. Pradžioje buvo rodomas mums reikiamas prielankumas ir pritarimas mūsų darbams. Tai aiškiai pabrėžia ir patvirtina birželio 24 dienos Vilniaus komendanto, išleistas įsakymas, kuriame įsakmiai pranešama, kad Vilniaus mieste patuliuoja vokiečių armijos Karo policija ir Lietuvos kariuomenės daliniai. Tą draugiškumą galima papildyti ir mano vadovautos 5-tos š. kuopos suruoštomis vokiečių kariams vaišėmis, kurių metu mes, lietuviai kariai, linkėjome vokiečių kariams laimės jų žygiuose, o vokiečių kariai reiškė mums simpatiją ir džiaugėsi, kad jau esame laisvi. Tai buvo pačioje karo pradžioje, pirmomis karo savaitėmis.

Mūsų pasitikėjimas Vokietijos draugiškumu Lietuvai neišsipildė. Išsigelbėjusių lietuvių karių veikla atkuriant ginkluotas Lietuvos pajėgas Vilniuje.

II. Bendrybės.

Prasidėjus karui tarp Vokietijos ir Sovietų Sąjungos pavergta lietuvių tauta sukilo prieš bolševikinę okupantą ir turimomis priemonėmis stengėsi atsikeršyti pavergėjui. L. L. Vyriausybė, paskelbtame savo atsišaukime į tautą pabrėžė, kad atkuriamą Nepriklausomą Lietuvą ir nutraukiami betkokie ryšiai su buvusiu okupantu — Sov. Sąjunga.

Kai iš Lietuvos bėgo raudonosios divizijos, tuo pačiu metu, besitraukdami iš Lietuvos ir buvę okupanto pareigūnai — Vilniaus išdavikai ir paklydę pavieniai raudonarmiečiai, ar maži jų daliniai, nužudė Lietuvoje tūkstančius nekaltų žmonių tik už tai, kad lietuviai troško būti laisvi.

Tuo pačiu metu iš vakarų į rytus per Lietuvą žygiavo didžiulės vokiečių armijos. Kokią dovaną neša Lietuvai vakarų kaimynas ir kokia politinė padėtis Lietuvoje susiformuos, tuomet buvo tik spėjiojama.

Žinojome, kad visų laukia dideli bandymai ir svarbūs atstatymo darbai visame krašte. Visokeriopa tuometinė veikla turėjo būti labai gerai apgalvota, atsargiai vykdoma, nenusižengiant griežtiems vokiečių karo meto įstatymams ir potvarkiams, Laiki-

noji Lietuvos Vyriausybė Kaune ir Vilniaus miesto ir srities Piliečių Komitetas Vilniuje apgalvotais ir atsargiais potvarkiais sugrąžino Lietuvoje tvarką bei nepriklausomybės laikų padėtį. Visi buvo aprūpinti darbais ir sugrąžinti į turėtas priešokupacines tarnybas.

Lietuvos kariai, išsigelbėję iš raudonosios okupacinės armijos replių, pasijutę laisvais, visas savo jėgas pašventė Lietuvos kariuomenės atkūrimui ir jos panaudojimui savo krašto apsaugai ir žmonių gerovei. Šia proga tinka pabrėžti, kad lietuvis karys, bolševikinės okupacijos metais niekintas ir žemintas, buvęs bežadis ir beteisis, numatytas sunaikinti, gyvenęs neiviltimi, rodęs fizinį ir dvasinį neveiklumą, staiga pasidarė kovojančiu, pasiaukojančiu ir dirbančiu savo tėvynei Lietuvai.

Prisimename, kad prasidėjus karui mes visi džiaugėmės, o atžygiuojančiai vokiečių armijai reiškėme pagarbą ir padėką, nes tikėjome ir vylėmės, kad Vokietijos kariai atneša Lietuvai laisvę. Deja, greitai įsitikinome, kad klydome, nes nacinės Vokietijos tikslai buvo kitoki. Jie reiškė naują okupaciją, Lietuvos darbo jėgų įjungimą į Reicho ūkį, jaunų vyrų panaudojimą vokiečių armijos eilėse, saviems tikslams. Šį savo tikslą žygiuojanti per Lietuvą Vokietija pademonstravo jau pirmomis karo savaitėmis. Berlyne Vokietijos vyriausybė visiškai atsisakė kalbėtis apie Lietuvos nepriklausomybę. Vilniaus ir Kauno vietiniai karo komendantai, kalbėdamiesi su L. L. V. nariais ir kitais aukštais krašto pareigūnais, pabrėždavo, kad politiniais reikalais kalbėtis jie nėra kompetetingi, nes viskas yra Reicho Užsienio ir Vidaus ministerių kompetencijoje.

Vis dėlto, reikia pripažinti, kad karo komendantai, net ir vokiečių armijos fronto vadai, palaikė ryšį su kuriamos Lietuvos kariuomenės atstovais ir atkurtais daliniais. Jie mūsų užsibrėžtus tikslus suprato ir daugeliu atvejų padėjo, bet, deja, politiniais reikalais kalbėtis atsisakė ir jie.

Gerai prisimename, kad Vilniaus miesto karo komendantas pradžioje lietuviams kariams parodė šią tokią prielankumą bei draugiškumą ir birželio 24 d. įsakyme paminėjo, kad Vilniaus mieste patuliuoja vokiečių ir Lietuvos kariuomenės daliniai. bet tai ir viskas. Daugiau oficialiai Lietuvos kariuomenės vardo neminėjo, nes birželio 26 dieną Vilniaus karo komendantas plk. Zehnpfennig, įsakymu iš aukščiau, buvo painformuotas, kad Lietuvos kariuomenė, kaip tokia, daugiau neegzistuoja.

Ta nesuprasta ir neatspėta mįslė greitai

paaikškėjo, kai mūsų lauktasis išvaduotojas po šešių savaičių sudėtas mūsų viltis palaidojo. Nors pirmomis karo dienomis mes, Vilniaus lietuviai kariai, ir nujautėme, kad naujasis šeimininkas nieko gero Lietuvai neduos ir jutome, kad antroji, šį kartą rudoji, okupacija šuoliais artėja, bet rankų nenuleidome, nepasimetėme ir nenusiminėme. Sukaupę visas turimas jėgas, žaibišku geičiu pradėjome atkurti Lietuvos kariuomenės ginkluotus dalinius Vilniuje, Kaune ir kitose vietovėse. Žinojome ir supratome, kad mūsų lietuvių karių dirbamas darbas buvo svarbus, skubus ir labai reikalingas. 'L. L. V. Kaune ir Vilniaus miesto ir srities Piliečių Komitetas Vilniuje šiam tikslui pritarė. Vokiečių kariuomenės vadovybė ir karo komendantai mums organizuotis ir atkurti lietuvių ginkluotas jėgas netrukdė, kai kuriais atvejais padėjo, nes jie žinojo kuriam tikslui šie daliniai atkuriami.

Pakartotinai pabrėžiu, kad naujai atkurti Lietuvos kariuomenės vienetai buvo numatyta panaudoti Lietuvos teritorijoje vidaus tarnybai, geležinkelių ir saugaus judėjimo apsaugai, kaimų, miestų ir miestelių žmonių apsaugai, kovai su plėšikais ir plėšikaujančiais raud. armijos dezertyrais bei pasimetusiais raudonarmiečiais. Antriniai uždaviniai buvo: patuliavimas, kareivinių ir sandėlių apsauga, sargybos prie didžiųjų fabričių ir svarbiųjų įstaigų.

Prisiminkime ir tai, kad pirmomis karo dienomis kiekvienas dirbantis stengėsi kuo sąžiningiausiai atlikti jam pavestą darbą ir patikėtas pareigas. Buvo, betgi, atsitikimų, kad kai kurie pareigūnai susilaukdavo užsitarnautos kritikos už pavesto darbo atlikimą. Dėl trūkstamų informacijų ir nurodymų kaip elgtis vienu ar kitu atveju, kai kurie dirbantieji savo dirbamo darbo atlikimui naudojo nepageidaujamus ir įtartinus metodus. Tad nenuostabu, jog buvo atsitikimų, kad vienas kitas pareigūnas, o retu atveju ir uniformuotas lietuvis karys nukrypdavo nuo savųjų tiesioginių pareigų ar jam pavesto darbo ir eidavo teisėjo, policijos pareigūno, kalėjimo viršininko, o kartais net ir įtariamų sprendimų vykdytojo pareigas, kurios nieko bendro neturėjo su jo užimama vieta, pareigomis ir turimu darbu.

Tokiose aplinkybėse ir sąlygose Lietuva bandė prisikelti laisvam ir nepriklausomam gyvenimui ir tokiose sąlygose mes lietuviai kariai stengėmės atkurti Lietuvos kariuomenės ginkluotas pajėgas. Ir viskas vyko tada, kai Lietuvoje bandė įsitvirtinti antrasis okupantas.... išsvajotas išgelbėtojas.

SUFORMUOJAMA KOVOS RINKTINĖ VILNIUJE

Pirmieji atkurtos Lietuvos kariuomenės kovos dalinių žygiai.

Dėl 1940 m. birželio 15 dieną įvykdytos okupacijos Lietuvos kariuomenę ištiko skaudi tragedija. Okupantai įsakymu buvusi Lietuvos kariuomenė buvo sunaikinta, o jos likučiai įjungti į raudonąją armiją, suteikiant 29-to šaulių korpo vardą. 1941 m. gegužės mėnesio pabaigoje, prieš pat Sovietų Sąjungos - Vokietijos karą, minimas korpas iš Vilniaus miesto buvo išvykęs kariškoms pratyboms į poligonus, 179 - ji divizija į Pabradės - Žeimenos poligoną, o 184 - ji divizija į Varėnos poligoną. Vilniuje korpo kareivinių ir sandėlių apsaugai buvo paliktos sargybų kuopos.

Prasidėjus karui abi korpo divizijos gavo įsakymą trauktis į Sovietų Sąjungą. Lietuviai kariai šiam pasitraukimui nepritarė ir prasidėjusio žygio metu daug jų išbėgiojo. Dalis atsipalaidavusių lietuvių karių iš 179-os divizijos sugrįžo į Pabradės - Žeimenos stovyklą, o kiti patraukė tiesiai į savo pulkų kareivines Vilniuje. Varėnos poligone buvusių lietuvių karių padėtis ir jų likimas buvo truputį kitoks. Kilus karui, Varėnos poligono lietuviai kariai sukilo ir vykdė išsilaisvinimo kautynes. Viena dalis išsigelbėjusių pasiliko Varėnos poligone, o kiti pavieniui ar mažesnėmis grupėmis sugrįžo į Vilnių. Dalis karių, pasilikusių Varėnos poligone, susilaukė skaudaus likimo. Išsilaisvinę iš raudonųjų nagų, per ilgai užsibuvo Varėnos poligone, nenujausdami artėjančios nelaimės, pateko į vokiečių kariuomenės nelaisvę, atsidurdami kažkur net netoli Karaliaučiaus miesto, Rytprūsiose. Nelaisvėje išbuvo apie pusę metų.

Birželio mėn. 25 - 26 dienomis mūsų buvusiose 234 š. pulko kareivinėse Vilniuje jau buvo susirinkę apie 500 kareivių, kelios dešimtys liktinių puskarininkių ir apie 20 karininkių. Sugrįžusiais reikėjo rūpintis. Šiam tikslui suorganizuotas laikinas štabas pasirūpino sugrįžusių apgyvendinimu, pamaitinimu ir aprengimu. Svarbiausias šio štabo uždavinys — sudarymas karinių vienetų, jų apginklavimas ir skubus jų panaudojimas Vilniaus miesto saugumo tarnybai. Vieną popietę mūsų kareivinių kieme atsirado buvęs gediminėnas ir 234 š. pulko karininkas kpt. J. Kubiliūnas. Aš supažindinau kapitoną su esama padėtimi ir, kaip vyresniam laipsniu, pasiūlau pe-

rimti visų grįžusių vadovavimą, įskaitant ir mano vadovaujamą 5-tą š. sargybų kuopą.

Mano kuopa nebuvo įjungta į bendrą sugrįžusiųjų sudėtį, o buvo likusi ir toliau vykdyti sargybų tarnybą, sandėlių ir kareivinių apsaugą.

Vakare kpt. Kubiliūnas sukvietė karininkų ir puskarininkų susirinkimą ir susirinkusiems pristaatė kaip laikinai vadovaujantis karininkas ir pranešė apie pribrendusį reikalą atkurti ginkluotus lietuvių karių dalinius Vilniuje.

Iš neseniai sugrįžusių ir susirinkime kalbėjusių paaiškėjo, kad Vilnijos apylinkės yra nesaugios, ir kaimuose siaučia plėšikai, gi miškai pilni ginkluotų, išalkusių raudonarmiečių, o kaikur ir didesnių jų daliinių. Didesni miestai nėra saugūs, nes ir ten kriminalinis elementas aktyvus. Pradžioje buvo svarstoma atkurti 1 p. D.L.K. Gedimino pulką, bet tas pasiūlymas pritarimo nerado, tad nutarta suformuoti kelis mažesnius, gerai ginkluotus vienetus. Pagaliau kpt. Kubiliūnas įsakmiai pabrėžė, kad reikalinga labai skubiai, net ir šiandien, šį vakarą, sudaryti gerai ginkluotą Kovos rinktinę. Pats laikas pradėti vykdyti kovos žygius dėl grįžtančių, atsipalaidavusių lietuviškų karių apsaugos.

Po 24-rių darbo bei planavimo valandų Kovos rinktinė buvo suorganizuota, pilnai apginkluota ir, būdama parengtyje, laukė tarnybinių įsakymų.

Kadangi reikalas buvo skubus, minimo kovos dalinio pradinį pagrindą sudarė mano 5-ji š. sargybų kuopa, kuri tuo laiku buvo pilnoje etatinėje sudėtyje, gerai ginkluota, tik trūko jai būrio vadų.

Šis naujas kovos vienetas buvo suformuotas iš keturių šaulių būrių ir vieno sunkiųjų kulkosvaidžių būrio, iš keturių sunk. kulk. skyrių. Tokiu būdu mano sargybų kuopa buvo papildyta vienu šaulių būriu ir vienu sunkiųjų kulkosvaidžių skyriumi.

Su pilnu karininkų ir puskarininkų kadru Kovos rinktinė turėjo 300 vyrų sudėtį. Šaulių skyriai turėjo po du lengvuosius kulkosvaidžius, kiekvienas kovotojas ir ginklai buvo aprūpinti dviguba šaudmenų norma, iš kurių viena buvo Rinktinės vado žinioje. Dalinio vadu buvo kpt. Kubiliūnas, o aš šiame kovos vienete buvau sunkiųjų kulkosvaidžių būrio vado pareigose.

Mano kuopą laikinai įjungus į kovos rinktinės sudėtį, buv. pulko sandėlių ir kareivinių apsaugą perėmė kita naujai suformuota kuopa.

(Bus daugiau)

A t a k a

PIRMAME HUSARŲ PULKE 1935 - 1940 METAIS

STASYS KUZMICKIS-KUZĖ

(Tąsą iš "Kario" nr. 9)

1938 metai, be gerų ir gražių prisiminimų, paliko ir skaudžių randų. 1937 - 1938 metais nustojome net penkių pulko narių. J. ltn. Revuckas, du husarai iš technikos eskadrono, vienas iš kardų eskadrono ir vienas iš šarvuoto būrio. Visi penki nusišovė. Pravestos kvotos parodė, kad tie penki vyrai pergyveno nervinį nepastovumą, neturėjo pakankamai drąsos ir jėgų atsispirti baimės ir gėdos jausmui ir su niekuo nepasitarė, patys darydami išvadas dėl savo likimo. Ir šiandien, rašant šiuos atsiminimus, maždaug po 43-jų metų, matau man pažįstamus veidus, eil. Antano Bružo ir j. ltn. Revucko. Gaila, kitų pavardžių neprisimenu.

Be to, šarvuotiniškai nustojo j. ltn. P. Bratėno. Jis dėl susidariusių piniginių sunkumų turėjo apleisti husarų eiles. Atsisveikinant su j. ltn. Bratėnu, jis pats apgailėstavo savo pajamų ir išlaidų menką balansavimą. Jo vieton pulko vadas paskyrė j. ltn. J. Sarbūną.

1939 metus pradėjome pagal nustatytą programą. Buvo atlikta žygiai ir pratimai Kauno apylinkėse. Buvo numatyta išvykos į poligoną. Ir štai kovo mėnuo atnešė Lietuvai skaudų smūgį, ekonominiai ir teritoriniai skaudesni, negu lenkų ultimatumas. Vokiečiai pareikalavo Klaipėdos krašto.

Apie tai "Lietuvos aide" buvo rašoma:

"Mūsų užsienių ministeriui Urbšui grįžtant iš Romos pro Berlyną, Vokiečių užsienio reikalų ministeris Ribentropas iškvietė jį pas save ir įteikė jam pasirašyti raštą, kad Klaipėdos kraštas gražinamas Vokietijai. Urbšys apstulbo iš tokio netikėtumo ir atsisakė raštą pasirašyti, paaiškindamas, kad čia yra Lietuvos vyriausybės reikalas. Ribentropas siūlė Urbšui skambinti telefonu ir atsiklausti dėl pasirašymo. Urbšys nesutiko ir grįžo į Kauną. Mūsų vyriausybė kreipėsi prie Klaipėdos konvencijų signatarų. Italija ir Japonija palaikė Vokietijos pusę (jųjų tarpe jau buvo sudaryta ašis). Anglija ir Prancūzija dėl susidariusių politinių aplinkybių nieko nežadėjo. Sovietai laikėsi nuošaliai. Lenkai (nauji "draugai") ragino nesutikti su vokiečių

reikalavimais. Lenkai žinojo, kad per Klaipėdą norima tiesti tiltą į Dancigą.

Lietuvos delegacija ilgas ir kietas derybas vedė su vokiečiais. Hitleris laukė atsakymo, būdamas ant karo laivo "Deutschland", jūroje, netoli Klaipėdos. Sutartis buvo pasirašyta ir kovo 23 dieną Hitleris, stovėdamas atviroje mašinoje, įvažiavo į Klaipėdą - Memel. Joje sutikimas buvo triumfališkas.

Netekus Klaipėdos buvo laukiama tolimesnių politinių įvykių. Klaipėdos netekimas aiškiai įrodė, kad visos sutartys galioja tik ant popieriaus. Hitlerio autoritetas kituose kraštuose nusmuko.

Apie rugpjūčio 19-tą per mūsų radijo iš Kauno ir vėliau "Lietuvos aide" buvo parašyta, kad Lietuvos vyriausybė sutiko duoti leidimą Vokietijos keleiviniam lėktuvui skristi per Kauną į Maskvą. Vokiečių keleivinis lėktuvas buvo matomas skrendant virš Kauno 21, 22 ir 23 rugpjūčio mėn. Dienas prisimenu, nes esu gimęs rugpjūčio 23 d. Rugpjūčio 22 buvau pulko budėtoju. Pulko vado padėjėjui plk. ltn. Ugianskui atvykus į rajoną apie 11 v., aš atraportavau jam, kad man budint pulke nieko neatsitiko. Jis pažiūrėjo į mane rimtai ir tarė: "Kaip nieko neatsitiko? Vokiečių lėktuvas skrido virš Kauno ir jūs sakot, kad nieko neatsitiko." Ir juokaudamas jis užklausė: "Kur tas lėktuvas padės kiaušinius?"

Pasikalbėję priėjome išvados, kad "kiaušiniai" yra skirti Maskvai. Vokiečių skridimas per Kauną į Maskvą buvo plačiai komentuojamas lenkų spaudoje. Ir ilgai laukti nereikėjo. Po aštuonių dienų, tai yra rugsėjo 1 dienai auštant, vokiečių divizijos pajudėjo į Lenkiją. Lenkai to tikėjosi ir buvo pasiruošę gintis, bet jie negalėjo atsilaikyti prieš vokiečių mechanizuotas divizijas.

Vokiečių vadovybė per savo karinį atstovą Kaune plk. Ellis ir plk. Austą ragino Lietuvos vyriausybę pulti lenkus ir atsiimti Vilniaus kraštą. Lietuvos vyriausybė laikėsi neutraliteto ir nepriėmė vokiečių pasiūlymo.

Oro kautynėse lenkų lakūnas pašovė vokiečių lėktuvą ir tas nusileido prie Vištyčio ežero. Lakūnas, j. ltn., buvo internuotas. Jam pagijus buvo gražintas

į Vokietiją. Lėktuvas pergabentas.

Mes visi lietuviai sekėme karo eigą Lenkijoje ir spėliojome, kokia bus mūsų krašto ateitis. Ir štai, rugsėjo 17-tą rusų armijos pajudėjo į rytų Lenkiją. tad rugpjūčio 21 - 23 dienomis lėktuvo skridimas iš Berlyno į Maskvą reiškė, kad Vokietija ir Rusija susitarė pasidalinti Lenkiją. Hitleris nemėgo raudonųjų, Stalinas nemėgo rudųjų. bet bendras jų interesas pasidalinti Lenkiją privedė juos prie bendro stalo ir jie laikinai užmiršo reikšmingą neapykantą.

Lenkija, užpulta iš abiejų pusių, negalėjo ilgiau atsilankyti ir maždaug po trijų savaičių buvo parblokšta. Rusai, eidami iš rytų, užėmė Vilniaus kraštą.

Rugsėjo 17 d. Lietuvoje buvo paskelbta dalinė mobilizacija, ir kariuomenės dalys gavo įsakymus vykti į lenkų pasienį ir sueiti į sąlytį su bolševikų daliniais. Vengti konfliktų. Buvo prisiminta sutartis, sudaryta tarp Lietuvos ir Rusijos baigiantis Nepriklausomybės kovoms su bolševikais. Buvo manoma, kad rusai gerbs savo sutartį su Lietuva ir net grąžins Lietuvai Vilniaus sritį. Bet tuo atveju garbė ir imperializmas nesiderino, ir įvykiai keitėsi Lietuvos naudai.

Rugsėjo 17 d. buvo debesuotas sekmadienis. apie 14 val. aš gavau mobilizacinį voką, kuriame buvo įsakymas kuo skubiausiai pasiruošti ir pilnoje kautynių uniformoje laukti tolimesnių parėdymų. Apie 17 val. lietus buvo gana smarkus. Lijo iki 18-tos vidurdienio. Maždaug po 4 valandų pertraukos vėl linojo. Pasiruošimas įsakymui vyko paskubomis. Municijos ir kuro-benzino išvykimui paimta 3 dienuų atsargai. Apie 20 val. pranešiau pulko vadui, kad dalinys pasiruošęs išvykimui ir benzino atsarga yra 3 dienoms. 21:30 val. buvau iškvieštas į pulko štabą. Štabe radau eskadronų vadus ir tarnybų viršininkus. Pulko vadas trumpai paminėjo padėtį ir pridūrė, kad pulkas vyks į Lenkijos pasienį. Tolimesni nurodymai bus gauti žygio metu. Dviratininkų būrys buvo priskirtas prie šarvuočių. Man buvo įsakyta išvykti 22:30 val.. Pirmas tikslas — pasienis ir Jonavos tiltų apsauga, laukiant atžygiuojančio viso pulko. rugsėjo 18 d. apie 2 val. dviratininkai ir šarvuočiai pasiekė tiltus per Nerį. Prieėjimai prie tiltų buvo saugomi vietos (Jonavos) šaulių. Virš tiltų ir po tiltais buvo karinės sargybos. Jų lengvieji kulkosvaidžiai buvo parengtyje.

Rugsėjo 18 d. apie 7 val. (pirmadienį) pulkas pražygiavo Jonavos tiltus ir apsisosto postoviui apie

2 km. į rytus nuo Jonavos. Antras žygio tikslas buvo pasiekti Ukmergę.

Žygyje dviratininkai darė maždaug 15 km per valandą. Šarvuočiai, su trumpais sustojimais, juos sekė. Atvykę į Ukmergę sustojome postoviui. Apie 18 val. pulkas pasiekė Ukmergę. Ukmergėje lijo.

Trečias pulko žygio tikslas — Želva — Alionių kaimas.

Buvo pranešta, kad nesitikime jokių pasipriešinimų lenkų pasienyje. Apie 21 val. apleidome Ukmergę. Dviratininkai ir šarvuočiai žygiavo Ukmergė - Vidžiūnai - Želva - Alionių kaimas kryptimi. Pulkas, perėjęs Ukmergėje Šventosios tiltą, žygiavo Inkilai - Želva - Alionys kryptim. Vieškeliai buvo permirkę vandeniu nuo lietaus ir labai sunkino žygį.

Rugsėjo 19 d. pulkas priartėjo prie Alionių kaimo apie 10 val. pulko vadas įsakė: "šarvuočiai ir dviratininkai sustoja Alionių kaime ir pagal aplinkybes būti parengtyje. Du eskadronai, remiami sunk. kulkosv. eskadrono, turi išsidėstyti apie 1½ km į pietų rytus nuo Alionių kaimo Raitoji baterija pulko vado žinioje — paruošti pabūklams pozicijas ir pasirinkti sekimo punktus tiesioginiam šaudymui. Sunk. kulkosv. eskadrono trys oerlikonai pulko vado žinioje. Likusios pajėgos taip pat pulko vado žinioje."

Mano uždavinys buvo rasti tinkamus privažiavimus įvairiomis kryptimis. Vienas dviratininkų skyrus panaudotas ryšių tarnybai tarp pulko štabo ir eskadronų.

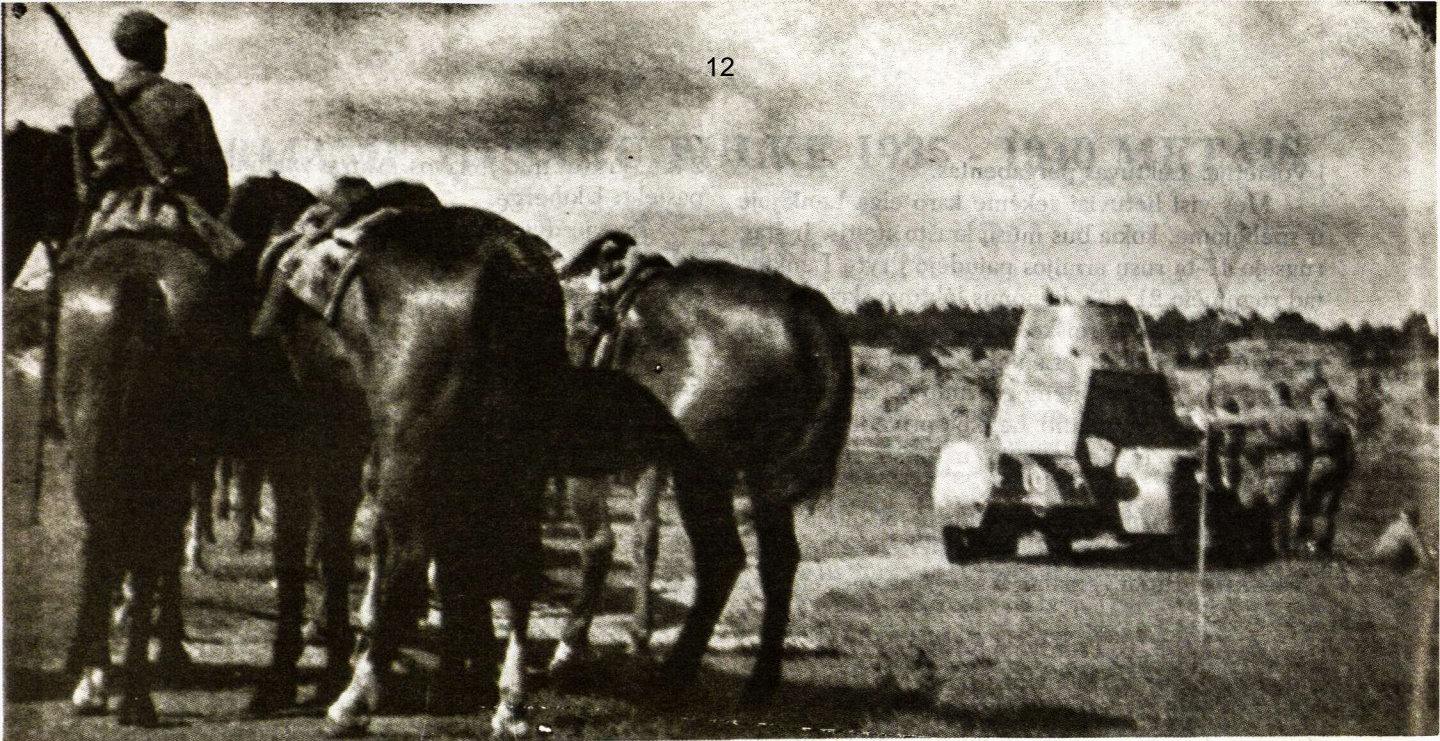
Rugsėjo 19 d. pagaliau lietus apstojo lijęs, keliai pradžiūvo. Rugsėjo 22 d. apie vidurdienį plk. ltn. Ugianskis atvyko su eskadronu, kuris buvo sudarytas iš atsargos pašauktųjų vyrų. Tuo pačiu laiku į šarvuočių būrį atvyko j. ltn. Pašys, pašauktas iš atsargos.

Apie rugsėjo 23 d. pulkas iš Alionių rajono persikėlė į Želvos rajoną ir išstatė ant kelių Želva - Molėtai, Želva — Giedraičiai užtvaras.

Apie rugsėjo 24 d. pasirodė pirmieji lenkai pabėgėliai nuo bolševikų. Tai buvo policijos pareigūnai, pasitraukę iš Vilniaus kariai. Vėliau šimtai pabėgėlių, karių ir civilių su šeimomis ir pavieniui užplūdo. Atvykusieji atiduodavo ginklus. Pabėgėliai grupėmis buvo gabenami į Ukmergę.

Spalio mėn. pradžioje pulkas grįžo atgal į Kauną.

Netrukus pradėjo aiškėti rusų-vokiečių sutarties turinys. Rusai grąžino Lietuvai Vilniaus sritį, bet už tai gavo teisę laikyti Lietuvoje karines bazes. Kas bus toliau?

Bendradarbiaujant su šarvuočiais

Apie spalio mėn. pradžią, tik ką grįžus iš Želvos, iš pulko buvo sudaryta komisija sutikti rusų dalinius, atžygiuojančius į Gaižiūnų poligoną — rusams pasikirtą karinę bazę. Komisiją sudarė: vadas gen. št. plk. Kriaunaitis, kpt. Kuzmickis, ltn. Garbenis, ltn. Žižys ir ltn. Gasiūnas su būriu husarų (čia abejoju — gal būt husarų būrio vadu buvo ltn. J. Civinskas. Prašyčiau žinančių patikslinimo). Be pagrindinio tikslo, (rusų sutikimo) komisija turėjo apskaičiuoti rusų pajėgas, įžygiuojančias į Gaižiūnų poligoną. Stebėjimo punktas buvo įsteigtas kaimo krautuvėje — pro krautuvės langą buvo geras matomumas. Kelias, pravažiuojantis krautuvę, sukosi į kairę ir leidosi žemyn į slėnį. Slėnyje buvo upelis ir apgriuvęs tilčiukas. Tame slėnyje ir buvo rusų mašinų susigrūdimas — negalėjo normaliu greičiu pravažiuoti ir tas mums padėjo gan tiksliai suskaičiuoti rusų pajėgas.

Viso buvo maždaug 550 karinių mašinų, kurios atvyko į Gaižiūnų poligoną, įskaitant įvairių rūšių tankus, šarvuotus auto ir motorizuotą artileriją.

Buvo tikimasi, kad rusai grąžins Vilniaus sritį spalio mėn. 9 dieną, t.y. tą dieną, kurią Želigovskis su savo armijomis Vilnių užgrobė, sulaužydami Suvalkų taikos sutartį. Tačiau buvo uždelsta, taip vadinamose "derybose" su rusais. Spalio 26 d. gauta žinia, kad Lietuvos kariuomenė gali užimti Vilnių ir jo sritį.

Apie spalio 16 d. rusų sutikimo komisija Gaižiūnų poligone buvo atšaukta atgal į Kauną. Prieš išvykstant į Kauną plk. Kriaunaitis pasiūlė man ir ltn. Garbeniui nuvykti į Vilnių. Kitų negalėjo paimti dėl vietų stokos automobilyje. Mes džiaugsmingai sutikome su pasiūlymu ir pro Kaišiadoris, Vievį, Lentvarį pasiekėm Vilnių.

Įvažiuojant į Vilnių, širdis smarkiai plakė, darėsi šilta. viskas buvo užmiršta, tik norėjosi pamatyti tą Lietuvos kultūros ir gyvybės židinį, apie kurį nuo vaikystės dienų buvo svajota. Plk. Kriaunaitis mums aiškino kur esamę, kokios reikšmės pastatas ir pan. Jis visa žinojo, nes pats Vilniuje mokėsi. Įvažiuojant į Žvėryną mintyse skambėjo: "Marš, marš pro Žvėryną, palei kalną Gedimino..." Iš Žvėryno atvykome prie katedros. Iš čia grįžus, širdį veriantis vaizdas: Gedimino kalnas, pilis ir trys kryžiai aukštumoje.

Įvažiuojant į Antakalnį, po to vėl pro katedrą ir Aušros vartus. Plk. Kriaunaitis atsiprašė mūsų, kad dėl laiko stokos negali sustoti ilgiau prie Aušros vartų ir šoferis pasuko Lentvario kryptimi.

Malonus jausmas šildė visą kūną, bet vėliau kitos mintys sudrumstė malonų jausmą. Reiškia, Vilniaus sritis mūsų, bet kieno bus Lietuva? Ar ji bus laisva, ar vergijos istorija pasikartos?

Grįžus į Kauną, užsiėmimai buvo vykdomi kareivinių rajone. Pulkas neatliko ilgesnių žygių.

Šaudymo pratimai vyko pagal programą. Sutikome 1940-sius metus. Nors rusų įgulos buvo Lietuvoje, bet Lietuva dar buvo laisva. Vieni kitus sveikino su Naujaisiais 1940-tais metais ir linkėjome sulaukti 1941-jų metų. Bet, kaip matėme ir prisimename, daug kas jau nesulaukė. Žmonės išvykdavo į darbą ir jau nebegrįždavo. Antroje 1940 metų pusėje prasidėjo areštai. Be priežasčių žmonės buvo išvežami, ir niekas nežinojo kur. Pasiteiravimas dėl dingusių asmenų nesuteikdavo pakankamų paaiškinimų. Raudonieji gaivalai kėlė galvas. Niekas nebuvo užtikrintas nuo suėmimo galimybės.

Prie tradicinio Velykų stalo husarai sutiko Kristaus Prisikėlimo šventę. Tučtuojau po Velykų buvo gautas slaptas įsakymas pasiruošti Kauno gynimui. Husarų pulkui buvo duotas gynimosi baras: dešinysis Neries krantas ties Lentainiais (maždaug prieš Kleboniškį, kairiajame Neries krante) — Babtai. Kiekvieną darbo dieną apie 6 val. pulkas pilnoje sudėtyje išvykdavo į nustatytą barą gynimosi pozicijų paruošimui ir apie 19 val. grįždavo į kareivines. Lauko virtuvės gamino vietoje pietus. Prie šarvuotųjų būrio buvo priskirtas iš technikos eskadrono ltn. S. Martinkaitis. Jojo uždavinys buvo paruošti prieštankines kliūtis Skardžiuose prie Lentainių. Aš bendradarbiau su ltn. Martinaičiu ir taip pat ieškojau patogiau priėjimų įvairiomis kryptimis. Maždaug per penkiolika dienų bare ir vietovėje įvyko pakeitimų, pritaikintų gynimuisi. Po kokių 10 dienų pasiruošiant gintis plk. Kriaunaitis priėjo prie manęs ir užklauskė, kaip atrodo gynimosi padėtis? Jis ir aš gerai žinojom, kokios rusų pajėgos yra Gaižiūnų poligone. Jei rusai iš Gaižiūnų poligono pajudės Kauno kryptimi, tad maždaug $\frac{1}{3}$ pajėgų galės būti nukreipta dešiniuoju Neries krantu. Tai būtų maždaug apie 150 įvairių kovos mašinų, neskaitant motorizuotų pėstininkų jėga, nukreipta prieš husarų pulką.

Pulko ugnies galingumas prieš mechanizuotas jėgas buvo 4 artilerijos pabūklai, 3 zenit. automašinos pabūklėliai, du šarvuoti auto, 4 sunkūs kulkosvaidžiai ir 2 - 20 mm. automatiniai pabūklai). Baro plotis apie 25 km. Kairiajame gynimosi baro sparne kaimynų nėra. Dešiniajame sparne už Neries 2-ras pėst. pulkas.

Aš paaiškinau pulko vadui numatytus priėjimus, ugnies punktus ir gamtines kliūtis skardžiuose. Pulko vadas pažiūrėjo į mane ir, pasakęs: "Tai mūsų kapinynas," nujojo. Birželio pradžioje pasiruošimas gintis buvo nutrauktas. Pulko apmokymas vyko kareivinių rajone ir Kauno apylinkėse. ir taip

sulaukėme birželio 12 dienos ir prislėgtoje nuotaikoje buvo paminėtos Antano Smetonos vardinės. Rusų-vokiečių sutarties punktai ryškėjo. Trumpai pažvelkime kas tuo laiku vyko Europoje ir kaip sėkmingai vokiečiai vedė kovą.

Gegužės mėn. 1940 m. vokiečiai staigiu prasiiveržimu Belgijoje atkirto maždaug 300,000 angli-prancūzų karių ties Dunkirk. Atkirstų jėgų evakuacijos užsitęsė iki birželio 4 d., su dideliais nuostoliais santarvininkams. Viena bėda nėra taip blogai. Bet štai 1940 metais birželio mėn. Italija paskelbė karą Prancūzijai. Santarvininkai to nesitikėjo. Stalinas džiaugėsi, kad kapitalistiniai kraštai vieni kitus naikina ir laukė, kad komunizmas užkariautų Europą. Rudieji liejo kraują vakaruose, Stalinas rytuose su apgaule siekė savo tikslų.

Ir štai birželio 15-tosios ankstyvą šeštadienio rytą Molotovas įteikia mūsų vyriausybei ultimatumą, kad susidariusi Europoje militarinė ir politinė padėtis verčia Sovietų Sąjungą garantuoti jos vakarinių sienų saugumą ir todėl turi užimti Lietuvos pasienį su Vokietija. nebuvo laiko nei galimybių rusų ultimatumui pasipriešinti. Tos pat dienos apie 15 val. karininkų ramovėje buvo sušauktas karininkų susirinkimas. Kavalerijos v-kas gen. Tallat-Kelpša susijaudinęs padarė trumpą pranešimą apie rusų ultimatumą ir apie rusų kariuomenės atvykimą į Kauną ir kitus Lietuvos miestus. Išvada: Lietuvą okupuoja rusai. Buvo įsakyta pulko kariams neišeiti iš kareivinių. Užsiėmimų nedaryti iki atskiro parėdymo. Ir taip apie 16 val. rusų motorizuotos kolonos: tankai, šarvuoti auto, motorizuoti pėstininkai ir artilerija iš Gaižiūnų poligono įžygiavo į Kauną.

Pasiruošimas Kauno gynimui buvo veltui.

Pirmadienį, t. y. birželio 17 d. adjutantas man paskambino, kad užsiėmimus vykdyti kareivinių rajone ir motociklą su priekaba atsiųsti į pulko štabą.

Birželio 23 d. eil. Grinevičius paprašė manęs leidimo nuvykti į Palamoną. Jis buvo puikus vyras, geras šaulys ir geras šoferis. Nors išėjimas iš kareivinių buvo apribotas, bet tokiam šauniam kariui Grinevičiui leidimą pasirašiau ir apie 10 val. jis išvyko. Reikia pažymėti, kad šarvuotųjų tarnyba buvo ginkluota 9 mm. pistoletais. Pistoletas turėjo vieną apkabą šovinių. Išeinant Grinevičiui iš kareivinių, aš jam pasakiau, kad būtų atsargus su ginklu ir palinkėjau laimingos kelionės. Visi šarvuotinininkai didžiavosi savais F. N. pistoletais, kurie buvo papuošti Gedimino stulpais.

Apie 15 val. viršila Šidagis man paskambino,

kad eil. Grinevičius turėjo ypatingą nuotykią Palemone ir uždusęs nuo bėgimo atsirado kareivinėse. Atvykau į kareivines, ir eil. Grinevičius, jau nusiraminęs, man atraportavo savo nuotykią. Įvyko taip. Įėjus į Palemoną du vyrukai pastojo jam kelią ir šiurkščiai, akiplėšiškai užklausė už ką jis eina — už Staliną, ar už Smetoną? Grinevičius suprato, kad tie du vyrukai ieško priekabių ir galimas dalykas nori atimti iš jo pistoletą. Grinevičius staiga pasitraukė nuo jų ir kuomet tie tipai prie jo artėjo, jis išsitraukė iš "kabūro" F.N. pistoletą, užtaisė jį ir tuos tipelius įspėjo palikti jį ramybėje. Nežiūrint įspėjimo, vienas iš jų staigiai prišoko prie Grinevičiaus ir norėjo griebti už pistoleto. Grinevičius atšoko į šoną. Tuomet antrasis tipas priartėjo ir stengėsi griebti už pistoleto. Grinevičius nuo jų pasitraukė, bet jie vėl prie jo

priartėjo. Grinevičius dar kartą juos įspėjo ir, nežiūrint įspėjimo, jie vėl prie jo artėjo. Sis paleido šūvį ir vieną iš jų peršovė į šlaunį virš kelio. Peršautasis suklupo. tuomet prie jo prišoko jo draugas ir nusivedė. Grinevičius bėgte atbėgo į kareivines.

Paskambinau pulko vadui apie įvykią. Jis paprašė manęs laukti kareivinėse, kol jis susišinos su Palemono policija ir mane painformuos apie reikalą. Pulko vadas kalbėjo labai draugišku tonu. Apie 16 val. pulko vadas man pranešė, kad — reikalą pamiršti. Tie du Palemono vyrai policijai žinomi ir gavo, ko ieškojo. Peršautasis atsidūrė ligoninėje, o jo draugas daboklėje. Padariau kareivinėse viešą pranešimą apie Grinevičiaus įvykią. Visi vyrai iškėlė jam ovacijas už bolševiko peršovimą.

(Bus daugiau)

Kavalerija parade

I VAIRŪS PRISIMINIMAI

JURGIS GEDIMINĖNAS

Kartą pagalvojau, kad aš besijuokdamas iš "ilgėjančių gyvenimo šešėlių" jau senstu ir artėju prie septyniadešimtų visai to nepastebėdamas. Tie praėjusieji metai prabėgo greičiau, nei vanduo man gerai žinomoje Šešupėje, į kurią važiuodavome maudytis iš tėviškės ūkio (prie Marijampolės) ir joje plukdydavome arklus.

Šokinėja prisiminimų nuotrupos iš to laiko, kai atsisveikinau su tėveliais, išvykdamas į Karo mokyklą ir negaliu pamiršti savo draugų, viršininkus prajuokinusio nuotykiu, kai jau išstarnavęs pusantrų metų 1-mame D.L.K. Gedimino, seniausiame ir didžiausiame pėstininkų pulko mokomosios kuopos būrio vadu, gavau tėvo man persiūtą šaukimą į kariuomenę.

Buvau jauniausias amžiumi gimnazijos abiturientas, o taipogi XVIII Karo mokyklos laidoje.

-o-

Kalbant apie prisiminimus, tai jie būdingi visiems senesniems (nebūtinai vadinamo senėjimo paliestiems), kad jie dažnokai prisimena tai, kas buvo labai seniai, o pamiršta kas buvo neseniai. Prie tokių prisiskiriu dabar ir save.

Mano tėviškėje, už sodo, buvo nedidelis lapuotų medžių gojelis, o toliau tęsėsi dar neužlygintų I pasaulinio karo apkasų linija, kur žaiddavome su artimų kaimynų vaikais: Skrinškų Juozu (dr. Klevelande), Ramanauskų Vladu (dr. miręs), rašytojo Vinco Ramono broliu. Žaiddavome daugiausia policininkus ir plėšikus. Surasdavome ten išmėtytų šovinių, iš kurių pasidarydavom net pavojingus sprogstančius žaislus, bet laimei, nelaimingų atsitikimų neprisižaidėme. Ūkyje mėtėsi net vokiškas kariškas šalmas, kurį uždėję man ant galvos bernai sakydavo, kad esu Hindenburgas, ar Ludendorfas. Tai feldmaršalai, kurių vadovaujami vokiečių daliniai sumušė 1914 m. į Rytprūsius įsiveržusią rusų generolo Samsonovo vadovaujamą armiją.

Tėviškėje neteko lankytis nuo 1944 m. išvykimo iš Lietuvos, bet kiti, ten besilankydami giminės, pasakoja matę liūdną vaizdą. Visos ūkius skiriančios ežios ir mažesni keliukai jau išnykę, kaip ir visi

tėviškės trobesiai, išskyrus mūrinį svirną, kurio sienose liko užmūrytas pistoletas.

Būdamas Karo mokykloje, vienų atostogų metu apsodinau tėviškėje didoką sodą mažomis eg-laitėmis, kurios, su tėviške atsisveikinant, buvo jau didokas. Buvo labai liūdna sužinojus iš apsilankiusių Lietuvoje, kad ne tik mano sodinti medžiai, bet beveik visas sodas iškiristas. Net žiauriai pagalvojau, kad tokiems niekadėjams už bausmę reikėtų pat-rumpinti pirštus. Betgi darosi labiau suprantama be-galvojant apie ten gyvenančių vargus, kuro trūkumą ir kitokius nedateklus. Vargo prispausti ir geri žmonės priversti vogti, meluoti ir sukčiauti.

-o-

Žiemos metu, čia kai siaučia pūgos ir veik nieko toliau negali matyti, prisimena savo paties per-gyvenimai karo metu, kuriuos aš pavadinau vardu "Didžiųjų Lietuvos Kunigaikščių Keliais". Tai rusų raudonosios armijos apsupimas mūsų ir kitų batalionų dalinių Ostroborske, apie 400 km į rytus nuo Charkovo ir po prasilaužimo apie porą savaičių trukęs pasitraukimas, po kurio iš mūsų savisaugos bataliono buvo tesudaryta tik viena kuopa, kuriai man teko vadovauti ir "gubernatoriauti" kažkur Gudijoje, nepertoliausia nuo Naručio ežero. Nesibijau būti pavadintas "karo nusikaltėliu", nes tokių reikėtų paieškoti Lietuvos okupantų ir jų pataikūnų tarpe. Mano dalinys niekuomet neplėšikavo, gyventojų neskriaudė, o elgėsi, kaip priderėjo buvusios Lietuvos kariams.

Šiais laikais ką nors pasakyti prieš žydus, nors gryniausią tiesą, tai būtų gana pavojinga, nes gali būti apšauktas antisemitu. Tik prisiminkime, kad prieš keletą metų J.A.V. Karinių jėgų štabo v-kas generolas George Brown turėjo atsiprašyti už maždaug tokius savo žodžius: "Bankai, pinigai ir iš jų išplaukianti galia yra žydų rankose." (Tai ne žodis žodin taip buvo pasakyta, bet prasmė tokia).

-o-

Mano vaikystės laikais vaikus gąsdindavo "žydu su maišu", nors mano tėvai, Suvalkijos ūkininkai, su žydais palaikė labai draugiškus santykius, par-duodami jiems grūdus, arklus ir kitokius galvijus.

Atvažiavę į Marijampolę turgun ar į bažnyčią, tėvai pastatydavo arklus su vežimu pas Jankelį, kurio storulė Jankelienė vis man įgnybdavo žandan, ištardama mano vardą "Hurgil!". Žydų šventėse Janke-
 lienė pavaišindavo macomis ir net "peisakufka" gėrimu. Aš tuo metu beveik tikėdavau, kad macų tešlon yra reikalingas krikščionio kraujas, nes girdėjau taip kalbant suaugusius. Buvo toks posakis, kad jei lempa žibalinė degdama mirksi, tai gal Jankelienė kokio skystimo pripylė į žibalo bačką. O žiemos vakarais tėviškės ūkyje, kai susirinkusi šeimyna vakaroja — bernai veja virves, mergos verpia ar mezga, to lempos mirksėjimo vis pasitaikydavo, ir net tėtis pajuokaudavo apie Janke-
 lienės primaišytą žibalą.

Mano susikirtimai su žydais prasidėjo pirmos rusų okupacijos dienomis Lietuvoje, Raudonajai "nenugalimai" armijai (vėliau paaiškėjo, kad ji buvo ir nepavejama) žygiuojant gatve pro kareivines, kur aš vedžiau kareiviams pamoką, tarp kareivių buvo ir žydelių, ir jie tuomet tapo labai drąsūs ir įžūlūs. Ir šiuo atveju, net nepasiklausę, puolėsi prie langų. Griežtai visus nuvariau atgal į suolus, o žydelių paklausiau ar pražygiavusių raudonarmiečių tarpe jie pamatė bent vieną žydą. Tą paklausimą man paskui priminė lietuviškas, taip vadinamas liaudies kariuomenės politinis vadovas, apkaltindamas mane nesupratimu liaudies reikalų, o aš jam atsikirtau sakydamas, kad jis pats liaudies reikalų nesupranta.

Beveik priešais mūsiškę Karininkų ramovę, keliolikos tūkstančių gyventojų apskrities mieste, antroje gatvės pusėje buvo neblogos rūšies vadinamas Piliečių klubas, kur galima būdavo gerai pavalgyti ir išgerti. Kolegos karininkai ten lankydavosi jau gerokai "apsisunkinę" ar "apšilę". Pulko vadovybė nedraudė karininkams ten lankytis, bet patardavo geriau nedėvėti uniformos ten einant. Vieną kartą užėjęs ten atradau jau gerokai išgėrusį mūsų pulko kapitoną, kuris karštai ginčijosi su ten buvusiu žydu, batų krautuvės savininku. Man už išgelbėjimą nuo sumušimo šis žydelis po to pirmą kartą mane sutikęs, nusivedė į savo batų krautuvę ir davė pasirinkti dovaną — pačius geriausius man patinkančius batus.

-o-

Visų panašių nuotykių su žydais aš net ant didoko jaučio odos nesurašyčiau. Artėjant žydų Velykoms, pulko vadas žydų tautybės kareivius į jų pamaldas sinagogoje nuvesti paskirdavo net du karininkus, kurie iš mandagumo tose pamaldose

a. yvaudami, nusiimdavo kepures, kaip įprasta mūsų bažnyčioje. Kartą su žydais pamaldose dalyvauti pulko vadas paskyrė mjr. Šiurną (mirė Švedijoje) ir mane. Po ilgokų pamaldų mudu su majoru buvome pakviesti vaišėm, kur aš pirmą kartą patyriau, kad ir žydai savo šventėje geria baltą skaidriąją degtinę ir net iš didelių stiklinių. Kad būtų smagiau, šeimininkai prie majoro pasodino pagyvenusią, kokių dviejų arklių amžiaus, žydelką, o prie manęs jauną juodaplaukę ir labai ryškiai nusidažiusią žydukę, vardu Leją. Besibaigiant vaišėms visi buvome gerokai įgėrę ir Leja paprašė mane palydėti ją namo. Man išėjus į lauką, ji tuojau užsikabino man ant kaklo... Neturėdamas ką gudresnio jai pasakyti, pavadinau ją "Nakties karalaite", o ji, spaudžiant man ją prie sinagogos sienos, net kelis kartus vis kartojo, kad aš esu jos "kahalius" (karalius). Tą istoriją be reikalo papasakojau prie išgėrimo vėliau kai kuriems savo draugams, kurie po to taip įsikando ir pašnibždomis, o kartais ir garsiai pasakydavo "kahalius". Gi tas "kahalius" už tą nuotykių buvo antausiu pavaišintas kitos damos, nuolatinės draugės, kurią gandai apie trumpą meilišką avantiūrą greitai pasiekė.

-o-

Vyresnieji be abejo visi prisimename Nepriklausomos Lietuvos laikus ir 22 laisvo gyvenimo visokeriopą pažangą. Tą stebėjau ir savo tėviškėje, Narto kaime, 32 ha ūkyje, prie Marijampolės.

-o-

Kanados senieji ateiviai nenorėdavo tikėti, kai aš jiems pasakodavau apie elektrą mūsų ūkyje ir su grindimis galvijų tvartus, apšviestus elektra, taipogi modernias kiaulides, kultūrinės ganyklas ir rekordines, virš 30 litrų per parą pieno duodančias kontroliuojamas karves. Marijampolės kontroliuojamų karvių ratelis pirmaudavo visoje Lietuvoje, o mūsiškės juodmargės (Rūta, Mėta, Gražuolė) būdavo vienos iš pirmųjų tokių pirmaujančių sąrašė. Tėtis gaudavo po 200 - 300 litų parduodant iš anksto užsisakiusiems ūkininkams žinomą veršiuką. Daugumą ūkio išlaidų apmokėdavo kas mėnuo tik už pieną gaunami kokie 400 litų, o rudenį tūkstantis litų už cukrinius runkelius. Pirmasis Lietuvos cukraus fabrikas buvo tik apie už 2 km į rytus nuo mūsų ūkio. Tėvelis juokdavosi ir su pašaipia kalbėdavo apie atsilikusius ūkininkus, kurie vis laikėsi senoviškos 3 laukų sistemos, kur apie trečdalis žemės būdavo pūdymai ir už laikymą arklių tik išvažiavimui —

pasirodymui, kurių vietoje galima išlaikyti keletą melžiamų karvių. Jis sakydavo, kad tokie nemoka ūkininkauti, o už visas bėdas kaltina valdžią. Mano tėvai buvo pasipikinę ir vadinamu "Suvalkijos ūkininkų sukilimu", kuris buvo tamsių gaivalų vykdymas, kurio šaknys, spėjama, buvo kaimyninėse valstybės.

Prisimenant "Lietūkį", "Pieno centrą", "Maistą" ir kitas grynai lietuviškas įmones, atėmusias biznį ir pelną iš svetimtaučių ir žydų, kurie Lietuvoje buvo pilnateisiai, be jokios diskriminacijos, kurie turėdavo atlikti net karinę prievolę kariuomenėje. Keistoka, kad žydėliai net ir kariuomenėje buvo raštininkais, sandėlininkais ir kitokiose lengvesnėse tarnybose. Čia reikia įterpti ir žydų inspiruotą būtų, ar nebūtų "karo nusikaltėlių" ieškojimą. Gerai, kad turime Rasą Razgaitienę ir advokatą Žumbakį, kurie gerai atsikerta ir tikimasi, kad pradės ieškoti žydų "karo nusikaltėlių", kurie prisidėjo prie trėmimų į Sibirą laike pirmos sovietinės okupacijos Lietuvoje, o dabar yra Sovietų šnipai ir agentai.

Kaip žydėliai Lietuvai ir lietuviams atsilygino, tai aiškiai matėsi rusams Lietuvą okupavus. Net ir čia matėsi žydiškos gudrybės, nes daug žydų, kurie buvo įmonių, ar kokios prekybos savininkai, pavirto į prižiūrėtojus, komisarais pavadintus.

Šia proga noriu pabrėžti, kad, jei būčiau buvęs pataikūnas ar karjeristas, tai būčiau gerokai aukštyti pakilęs. Tuo laiku, kai Lietuvos kariuomenė pavirto "Liaudies armija" inkorporuota į Pabaltijo korpusą, aš pasidariau 262-ro Šaulių pulko, III bataliono štabo viršininku ir dar ryšininku ir pėsčiųjų žvalgų dalinio vadu ir visą laiką buvau sekamas raštinėje dirbusių žydėlių. III batalionas stovėjo Užtrakio (Zatroče) dvare ant Galvės ežero kranto. Kaip ir visas pulkas, taip ir mūsų batalionas buvo rusų viršininkų kankinamas naktiniais pratimais. Grįžus po pratimo, mažai tekdavo numigti, nes reikėdavo paruošti schemas ir planus, reikalingus karininkų susirinkime

daromam pratimo nagrinėjimui. Kad nereikėtų keltis per audringą Galvės ežerą, kuris kiekvienais metais pareikalavdavo aukų (iš mūsų bataliono nus-kendo 7 kareiviai, įskaitant ir mano raštininką gr. Kepalą), man su bataliono vadu kpt. Spirausku tek-davo raitiems — zovada joti į Trakus aplink ežerą, o kol būdavo pratimams atvedami bataliono daliniai, tuo laiku mes turėdavome laiko susipažinti su nak-ties pratimo planu ir uždaviniu.

Gyvenimas Trakų ir Užtrakio įgulse būdavo pajvairinamas mažais išgėrimais mažose kompanijose, o kai kurie kolegos net užmezgė santykius su vietinėmis, nuo Vytauto Didžiojo laikų įkurdintų karaimų kilmės "figūromis", stambokomis damomis.

Mūsų 262 "Strielkavo" pulko komisaras Suchanmov ir jo padėjėjai labai nemėgo tų mažų "vidurinių vadų" pobūvių, nes žinojo, kad išgėrusių karininkų pagrindinės kalbų temos buvo anti-komunistinės ir antirusiškos. Jis žinojo, kad didžiausias tokių pobūvių organizatorius buvau aš ir kiekviename "vidurinių vadų" susirinkime pir-miausia išsukdavau pavarde, ar užimamos vietos pavadinimu. Keista, kad jis retkarčiais mane pavaišindavo alum, o kitiems savo patikimiams sakydavo, kad aš dėl savo atvirumo nesu pavojingas.

Vokiečiams pradėjus II pasaulinį karą, o vėliau užpuolus savo sąjungininką Sovietų Sąjungą, rusų "nenugalimoji" tikrai pasirodė nepavejamoji. Bėgančio į rytus komisaro Suchanovo automobilį sulaukė eilinis lietuvis kareivis, pasakydamas turįs pranešimą pulko komisarui, o automobiliui sustojus, šis drąsuolis paleido į komisarą ir jo mašiną visą apkabą šovinių ir pranyko. Aš pats tuo laiku jau buvau neuniformuotas, bet ginkluotas ir vadovavau lietuvių būreliui, padedant apylinkėje atstatyti seną tvarką, valant atsilikusius raudonarmiečius, atimant iš jų ginklus ir arklius. Žinoma, nepamiršome net keliose vietose iškelti trispalves vėliavas, už ką besitraukiantieji rusai keršijo paleisdami į mano tėviškę kelis minosvaidžio šūvius, kurie betgi padarė tik mažą nuostolį, užmušdami besiganantį veršį.

PASKUTINIO KARIŪNO ODISĖJA

(Tąsa iš "Kario" Nr 9)

J. KLIMAS

Tuoį čiapau į glėbį. galima buvo jausti, kad stambus kolchozininkės kūnas tebuvo pridengtas tik viena plona sukuute. Aš ją apkabinęs stebėjau, ar neišeis jos mama ir stebėjau miško pusę, ar manęs nepastebėjo NKVD. Taip kiek pasiglamonėjus susitarėm, kad aš ateisiu vakare. Žinoma, vakare nenuėjau, nes negalėjau atsitraukti nuo viršininko ir buvo per didelė rizika dėl NKVD. Kitą dieną, po pusryčių, jau gavome įsakymą ruoštis į frontą. Pulko vadu buvo vyr. ltn. dalyvavęs Suomijos kare ir dėl sužeidimo paleistas į atsargą. Kuopų ir būrių vadais buvo paskirti ne karininkai, tik ant rankovių užrištais raudonais raikščiais, žymintiais, ar tai kuopos vadą, ar būrio vadą. Kur į frontą vora rikiavosi kitoje pusėje, pamačiau apie 20 lietuvių kareivių, buvusios mano 3-čios kulkosvaidžių kuopos vyrų. Tarp jų buvo Kasperavičius, Bradulskis, Štarkus, Jonaitis, Šuopys, Stankevičius, Vyšniauskas ir kiti, kurių dabar neprisimenu. Jie visi buvo lietuviškose uniformose, su diržais, bet be ginklų. Kasperavičius ir sako:

— Kariūne, jau mus veža. — Aš jam sakau:

— Ką aš, vyrai, padarysiu...

Tuo tarpu vora pradėjo judėti, o jie pasiliko. Žygiavome į vakarus. Pavakaryj turėjome užimti miestelį Apoško, bet jame kai kurie pastatai jau degė ir kolchozininkai sakė, kad tenai jau yra vokiečiai. Visus metė į fronto liniją. Kadangi mes jokiai kuopai nepriklausėme, tai pasirinkome sau vietą pačiame dešiniame sparne. Jokių sunkių ginklų, nei kulkosvaidžių, nei minosvaidžių nesimatė. Niekas neturėjo kastuvėlių apsikasti. Mums pasitaikė ganykla su nemažai akmenų. Aš prisirinkau akmenų ir pasidariau apkasą, o rusai sukrito, lyg

baidyklės, į rugių lauką. Pradėjus šviesti pasigirdo motorų ūžimas ir rusai pasileido bėgti prie kelio. Aš ir sakau savo viršininkui, kad mes bėgame atgal, bet toliau nuo kelio. Ir teisingai — po kokio pusvalandžio pasipylė kelio kryptimi patrankų ir kulkosvaidžių ugnis. Aš gana smarkiai bėgau ir, kai atsasukau, — savo viršininko nemačiau ir nežinia, ar jis apkase pasiliko vokiečių laukti, kas buvo labai pavojinga, nes tankai belaisvių neimdavo, ar taip atsiliko. Vienas buvęs mano viršila sakė, kad rudenį matė jį jau Vilniuje.

Šaudymui aptilus sulėtinau žingsnius ir parugėmis traukiausi per kolchozus. Kolchozninkai, girdėdami netoliese patrankų griaudimą, nėjo dirbti į laukus. Kaimuose buvo tik moterys ir vaikai ir vienas kitas senelis. Mano nustebimui daug moterų buvo apsivilkę avies kailiniais, kai kurios dar ir vilokais dėvėjo. Vienos ir paklausiau. Sakau: "Mamyte, taip karšta, o dauguma jūsų su kailiniais." Ji ir sako: "Sūneli, kad mes tik tą vieną rūbą teturime, tai žiemą ir vasarą dėvime."

Kitame kolchoze vėl pastebėjau, kad moterys ir jaunos mergaitės buvo su dideliais pilvais — vėl įsidrąsinęs vienos moters paklausiau, kodėl pas juos tiek nėščių moterų, ypatingai jaunų merginų. Ji ir sako: "Sūneli, mes ne nėščios, bet prisivalgę "mikinon", ir paaiškino, kad jie neturi pakankamai rugių duonai, o nuo tokios duonos išpučia pilvus. Išnešė man ir atlaužė gabaliuką nuo kepalio. Duona buvo žalsvos spalvos. Atsikandau ir turėjau išspjauti, nes buvo karti.

Vis paklausdavau, ar nematė besitraukiančių lietuvių. Viename kaime parodė namą, kuriame yra lietuvių, į kurį aš ir užėjau. Jame buvo lietuvių moteris su penkais vaikais. Užkal-

binta atsakė lietuviškai. Aš jai sakau: "Ieškojau lietuvių kareivių, bet labai malonu taip toli sutikti lietuvių." Vaikai prie stalo mediniais šaukštais valgė kažkokią sriubą, kurios ir man įpylė, padavė medinį šaukštą ir sako: "Sėskit su mumis papietauti". Nežinau kokia tai buvo sriuba, kvepėjo skaniai, o jau neprisiminiau, kuomet buvau sriubos valgęs, bet vieno mažųjų nosis bėgo į šaukštą ir tą patį šaukštą kišo į dubenį. Man pasidarė šleikštu, pasakiau, kad aš jau pavalgęs. Iki dabar neužmirštu tos moters geros širdies ir lietuviško vaišingumo.

Pagalvojau, kokia ta nauja tėvynė, kurią propagandininkai taip gyre. Lietuvoje per rugiapjūtę žmonės sunkiai dirbo, tad rugiapjūtei laikydavo skilandį, gerų, rūkytų dešrų, rūkytų lašinių, raugintų agurkų. Darydavo talkas, kad javai nenubyrėtų, ar lietus neišguldytų, o gerai pavalgus rugius kirsdavo nuo rasos nukritimo iki tamsos. Gi paskui — pabaigtuvės: šaltas alus, kumpiai, dešros. Čia gi žmonės neturėjo duonos gabaliuko.

Nesigirdėjo šaudymo ir lėktuvų skrydžių po pietų nebebūdavo, todėl pasukau į kelią, kur daug kitų panašaus likimo draugų traukėsi. Neviliojo skubėti atgal trauktis, nes ten gal kulka į kaktą laukė. Taip pat negalėjau ir pakelėj sėdėti, nes galėjo kas įtarti, kad sėdžiu laukdamas vokiečių. O pats vis galvojau, kad gal galėjo būti išlikęs koks besitraukias lietuvių dalinys. Nusivariau batus ir neva tvarsčiau nugriaužtas kojas, nors iš tikro mano kojos buvo sveikos, kaip žemaitiško ridiko, nes buvau batus prisitaikęs, taipogi su viena ekstra pora autų, todėl, jei neturėdavau progos išsiskalbti, tai bent pakeisdavau autus kitu galu; kiek ilgiau pažygiavęs

atgal ir vėl atsisisėdavau kojų tvarkyti. Ir pagaliau, pavakaryj, išgirdau tris karius kalbant lietuviškai. Sakau jiems: "Vyrai, ar nebūsate iš mano pulko?" Bet jie buvo iš kito pulko, irgi išmušti. Dabar visi nutarėme trauktis į artimiausią komendantūrą, ieškoti savo pulko, arba gauti naują paskyrimą.

Besitraukiant pamačiau ant vieno palaidinės apykaklės keturis trikampius. tai reiškė zampolitruką. Tokie tai man nebuvo draugai... Naktį pragulėjome pakelėj, o bešvintant pradėjome žygiuoti atgal ir saulei tekant pasiekėme Veliki Luki.

Ten buvo pilna kariuomenės. Aš atsiskyrčiau prie pirmo restorano nuo savo draugų ir stojau į eilę. Bet nei pusės eilės nesuleidus, restoraną uždarė ir pasakė, kad viskas išparduota. Tuomet visi pasileido bėgti prie kito restorano. O kai ten atbėgome — irgi duris uždarė, nes viskas išparduota. Kareiviai skirstėsi, o aš pamažu žingsniavau sau ir pamačiau du rusus kareivius išsigėrusius, tad pamaniau, kad jei turi gerti, gal ir užvalgyti žino kur. Ir sakau jiems: "Draugai, ar nežinote kur galima gauti ką užkąsti?" Jie sako: "Užkąsti tai nėra, bet jeigu norėtum odekolono išgerti, tai prašom." Sakau jiems: "Ačiū, bet aš odekolono negeriu."

Kiek paėjėję jie atsigrįžo ir šaukia: "Vaikine, eik šen!" Nors aš buvau jau 23 metų, bet tik kartą į mėnesį skusdavausi ir atrodžiau labai jaunas, todėl jiems gal manęs pagailo. Jie sako: "Einam". Matyt jie buvo iš to miestelio, jau vyresnio amžiaus sumobilizuoti. Su jais perėjom keletą mažų gatvelių ir radom nedidelę krautuvėlę, kurią jau irgi uždarė ir visus vijo laukan. Mes irgi neva su visais nuėjom, bet kitiems pasišalinus, sugrįžom atgal. Jie pasibeldė į duris, sakydami: "Duokit valgyti!" — "Nėra, jau mes viską pardavėme," buvo atsakymas. "O, nėra..." Tą krautuvininką pastūmė į šalį ir krautuvės kampe atsidarė dangtį į rūšį. Tada krautuvininkas sako: "Draugai, imkite, ką norite."

Rūsyje radome statinę grietinės, statinę mėlynių marmelado ir olandiškų sūrių. Aš prisidėjau katiliuką marmelado ir pasiėmiau apie 20 kg. sūrį, kurį įsikišau į maišą. Išeidami padėkjom ir greitai nuo krautuvės pasišalinome, žitūrėdami, ar kas nesiveja. Nuėjome į stotį, kur buvo pilna kareivių. Pilni traukiniai važiuo fronto link, bet nesimatė jokių sunkių ginklų, ar tankų. Netoli stoties buvo dideli barakai, kurie dabar buvo tušti, ką mano draugai buvo jau anksčiau apsižiūrėję. Ten mes ir apsigyvenome. Mano draugai parsinešdavo iš stoties karšto vandens, maišė marmeladą su karštu vandeniu, pasistiprindami odekolonu. Apsižiūrėję, kai nieko nėra, po vieną išlįsdavom į stotį. Aš klausinėdavau praeinančiuose ešalonuose ar nėra lietuvių, o jie sukombinuodavo karšto vandens ir kartais duonos, arba duonos džiovėsių.

Taip praėjo trys dienos. Mano draugai girti miegojo, o aš tik saulei betekant atsikėliau. Netoli esančioje aikštelėje užvalgiau sūrio ir dar gabaliuką lašinių, o likusį sūrį supjauščiau į gabaliukus, sukišau kiek į duonmaišį, dalį į kišenės, kad nebūtų įtarimo. Dar turėjau apie pusę katiliuko marmelado. Pavalgęs ketinavau eiti į komendantūrą ir arba rasti lietuvių dalinį, arba gauti naują paskyrimą.

Tuo metu, kas pasitraukęs iš fronto kreipdavosi į komendantūrą — visus sušaudydavo, nes Stalino buvo įsakymata ne tik nesitraukti, bet ir į nelaisvę nepasiduoti. Aš tą sužinojau jau tik atsidūręs Kanadoje, kur man teko būti vertėju prie Kanados Komisijos įvažiuojantiems į Kanadą. Vertėjavau ne tik lietuviams, bet ukrainiečiams (rusų kalba) ir latviams. Virš pusės ukrainiečių buvo rusai, nors pasisakė esą ukrainiečiai, duodami kokį nors adresą Ukrainoje ir jie komisiją praėjo. Tik vienas, kuris buvo Ukrainoje gimęs ir augęs, bet pasisakė, kad esą rusų tautybės, jo nepraleido. Vyras, ašaroms byrant, skundėsi: "Kurie meluoja — važiuoja, o aš, pasisakęs teisybę — ne." Tad sakau jam: "Jei taip nori važiuoti — pasidaryk lietu-

viu, pridėdamas prie pavardės raidę S." Jis taip ir padarė. Su lietuviais perėjo komisiją ir atvažiavo į Kanadą. Bedirbant miške klausiau jo: "Ką tu darei karo metu?" Jis sako: "Aš buvau Valiki Luki komendantūroje." "O aš vos neužsiregistravau joje," sakau aš jam. Jisai ir sako: "Tavo laimingas likimas, nes veik visus sušaudė kurie buvo pasitraukę iš fronto". Tuomet, jau pasirengus eiti į komendantūrą, staiga sprogo viena bomba, antra. Pasižiūrėjau į padangę — nei vieno lėktuvo. Gerai įsiklausęs išgirdau artilerijos sviedinių švilpimą. Tai jau buvo įprasta — spausk į kojas!... Taip pat ir visas miestas, kareiviai iš stoties ir traukinių pasileido bėgti. Galėjo būti keli tūkstančiai — užklupo kaip miegančią avių bandą — nebuvo jokių patrulių ne tik mieste, bet ir už miesto, fronto pusėje. Niekas nepalaikė ryšio su fronto miestais.

Porą kilometrų už miesto, iš gilumos atvažiavo kažkoks generolas su pora vyresnių leitenantų ir įsakė visiems pulti tankus. Klausė, kas yra kulkosvaidininkai. Aš pasisakiau, kad esu kulkosvaidžių būrio vadas. Buvo tik 3 dėžės šovinių. Atsilikau nuo priekinės pėstininkų bangos, išstatydamas kulkosvaidį ant kalniuko ir sekdamas pėstininkus keičiau poziciją. Pirmoje linijoje pasirodė du vokiečių tankai ir iš kulkosvaidžių skynė, kaip muses, kairėje ir dešinėje. Mano vyrai karščiavosi, kad laikas atidaryti ugnį, bet aš paaiškinau, kad turime tik 3 dėžes šovinių, o mūsų šaudymas prieš tankus nieko nereiškia. Tikruomoje nenorėjau išduoti savo pozicijos, nes į kulkosvaidį būtų buvusi pirmutinė ugnis nukreipta. Tankai, pasimale po rugių laukus, o gal ir pritrūkę amunicijos, pasitraukė ant kalniuko prieš Veliki Luki ir išsidėstė gynimuisi.

Mes atpuolėme iki kolchozo, kur irgi išsidėstėme. Aš užėmiau ugniavietę prie namo su betoniniu pamatu. Visi gyventojai buvo pasitraukę. Užėjau apžiūrėti rūšio, kuriame ant lovos gulėjo senelė. Sakau jai: "Senelė, kodėl jūs nesitraukėte nuo fron-

to?" Ji sako: "Sūneli, man vis tiek reikia mirti, kur aš besitraukčiau?"

Jei tankai pultų tuo tarpu ir aš neketinau trauktis, kad kaip vištas rugiuose išskintų. Pasiėmiau užmušto ruso šautuvą, išsitraukiau iš juostos kiek šovinių — tai buvo mano pirmas ginklas šiame kare., Pagalvojau, kad Pabradėje būčiau turėjęs šautuvą, greičiausiai būčiau dėjęs į kojas ir neatsidūręs tokiaime varge, kaip dabar.

Antroje kolchozo pusėje politrukas įsitaisė vadovietę ir rėkalojo duodamas komandas į visas puses. Dabar įsakė kulkosvaidininkams šaudyti. Aš jam sakau, kad turime tik 3 dėžes šovinių, tai ką darysime, jei fašistai puls, nes vokiečiai tankuose sėdėjo už kokių 700 metrų. Jis su tuo sutiko. Pavakaryj vokiečiai atidarė žiaurią kulkosvaidžių ugnį. Politrukas sukomandavo: "Kulkosvaidininkai, šaudykite!" Sukomandavau, paleidome kelias salves ir tuojau vokiečiai taip taikliai paleido iš patrankėlės — tik keliolika centimetrų virš taikytojo galvos padegamu sviediniu per namo kampą ir uždegė namą.

Vandens neturėjome, žemė buvo tik kietas molis. Nė nežinau iš kur šoko mintis — aš pats pirmas išsitraukiau vyrišką gesinimo aparatą ir dar kol kiti trys kareiviai priėjo, ugnis užgeso.

Kiek palaukus perkėliau ugniavietę prie kito namo. Užpakalyje nutilo politrukas — greičiausia buvo nušautas, nes iš namo vidaus, prie lango stovėdamas, davinėjo įsakymus, o per žiūronus vokiečiai galėjo matyti.

Sutemus šaudymas nutilo. Vokiečiai išsidėstė nakčiai, o rusai, matyt, pabaigė amuniciją. Apie vidurnaktį gavome įsakymą atsitraukti. Būsią sudarytos kuopos, batalionai, nes visi buvo susimaišę, kaip bitės avily.

Besitraukiant, pėstininkai, nežinia kada valgė, vos tik vilko kojas, o mes, kulkosvaidininkai, vilkdami sunkaus kulkosvaidžio ratus per rugių lauką ir betempdami kulkosvaidžio liemenį,

nejstengėme atsilaukyti. Kai po kurio laiko atsukau — mūsų kulkosvaidžio nemačiau. Matyt pavargę kulkosvaidininkai paliko jį kur nors rugių lauke, o patys prisijungė prie pėstininkų. Niekas nežinojo jų pavardžių, nes sąrašas nebuvo sudarytas. Taip pat ir manęs niekas nežinojo, kad buvau lietuvis, ir tuomet jau be akcento, laisvai kalbėjau rusiškai.

Pasitraukėme į tokį miškelį, kur visi kritome, kur papuolė, būtinam poilsiui. Nesigirdėjo jokių komandų. Aš pasidėjau savo duonmaišį su brangiu turtu po galva. Nežinau, ar tą dieną ką valgiau — gal nei alchio neįėjau, kai kulkos zujo apie ausis ir lavonai gulėjo aplinkui. Buvau taip pavargęs, kad akis sudėti miegui, nors valandėlei, arba net ir amžinu miegu užmigti, buvo vienintėlis troškimas.

Paryčiu prikėlė gamtos reikalai. Paėjęs toliau nuo miegančių pamačiau pamiškę. Nežinau ką galvodamas išėjau iš miško dar pusiau mieguistas. Rytas jau švito. Pamiškėje pamačiau kareivį prie kulkosvaidžio. Pagalvojau, kad mūsų irėjau pasiklausti kokia padėtis. Kai priėjau arti, pamačiau vokišką šalną. Ir veik tuo pačiu momentu kareivis suriko "Halt! Kas eina?" Aš atsakiau: "Aš esu lietuvis". Vokietis liepė numesti šautuvą, po to priėjo prie kulkosvaidžio stebėdamas, ar neateina daugiau. Paskui sako: "Ar norėtum ką nors vadui papasakoti?" Sakau: "Kodėl ne?"

Beeinant kareivis man sako: "Tu esi laimingas! Mes, tankistai, belaisvių neįmame, nes neturime žmonių juos pasiūsti atgal. Bet aš galvoju, kad tai mano kito posto draugas, todėl ir paklausiau." Pasakiau jam: "Labai ačiū, kad manęs nenušovėi".

Dar kiek paėjus jau pirmutiniai saulės spinduliai skverbėsi aplink.

Vokiečių nelaisvėje

Ant kalniuko, iš pietvakarių prie Veliki Luki, koks tai aukšto laipsnio karininkas (kaip vėliau sužinojau tai buvo garsusis tankų generolas Guderian) kariškoj mašinėlėj, stovėdamas

šalia šoferio, žvalgė per žiūronus apylinkę. Antpečiai buvo apsiūti medžiaga, karininko kepurės blizgantis dirželis buvo nuimtas. Prisistačiau jam, kaip lietuvis kariūnas ir trumpai apibūdinau paskutinės paros pergyvenimus, kas turėjo kariškos reikšmės. Padėkojo ir sako: "Mūsų vartėjas buvosužeistas — ar norėtum pas mus pasilikti vertėju?" Atsakiau, kad mano vokiečių kalba yra tik iš gimnazijos suolo ir nežinau ar sugebėsiu, bet galėčiau pabandyti.

Kareivis pavėdėjo kiek nuo fronto ir paliko prie sunkvežimių su šoferiu. Pusrėčiams kareivis gėrė karštą kavą su sumuštiniais. Davė ir man kavos puoduką. Rodos išgėriau tik kavą — tiek pergyvenimų, kad apie maistą nebuvo ko nei galvoti. Už kokios poros valandų atėjo kareivis ir pasakė, kad gavo pranešimą, kad vertėjas jau pasiūstas iš Vokietijos ir manęs nebereikia. Bet nuramino, kad mane, kaip lietuvi, paleisį namo.

Mintimis sukalbėjau Sveika Marija, dėkodamas Dievui, kad taip greitai ir taip laimingai man karas pasibaigė.

Pasodino mane į lengvą mašiną ir nežinau kiek pavežė atgal, kur jau buvo keli šimtai rusų belaisvių. Mane pasodino atskirai nuo jų, kas dar daugiau ramino, atrodė, mano kelias eina į namus. Prie ežero nusiskutau, išiskalbiau palaidinės baltą kalnieriuką, išiskalbiau autus. Po kiek laiko atvažiavo kelį sunkvežimiai, visus pakrovė ir važiavome atgal. Aš įlipau į paskutinį sunkvežimį. Po keliolikos kilometrų patekome į artilerijos ugnį — matyt kur po prasilaūžimo buvo pasilikę. Šaudė vienas pabūklas. Sviedinys kartais perskrisdavo, kartais nedaskrisdavo, bet keli pataikė tiesiai į kelią. Belaisviai lygino kelyje duobes, o sargybiniai gulėjo grioviuose.

Sulaikė paskutinius du sunkvežimius ir pristatė lyginti duobių, kur į mus kiekvienu momentu galėjo vėl pataikyti sviedinys. Aš sakau sargybiniui: "Kamerad, aš esu lietuvis ir man sakė, kad mane paleis namo."

Mano laimei jis sako: "Ja, ja, aš žygiavau per Lietuvą ir lietuvius paleido namo." Taip dar spėjau pasivyti paskutinį sunkvežimį ir užsukti. Toliau stovėjo didžiulė kolona su tiekimu ir laukė sutaisant kelią.

Jau sutemus atvežė į Polocką, kur man jau buvo tekę būti ir buvau su miestu susipažinęs. Įstūmė į kažkurį kiemą, aptvertą aukšta mūrine tvora, kur buvo jau keletas tūkstančių belaisvių. Kiemas grįstas netašytomis akmenimis ir vietos tebuvo tik atsisėsti.

Iš ryto praeidamas kareivis su vertėju, Volgos vokiečiu, norėjo atimti iš manęs lietuviškus pėstininkų batus, nes rusai buvo arba su bintais, arba su brezentiniais batais. Aš vėl sakau, kad aš esu lietuvis — sakau tai vokiškai. Kareivis sako: "Pats kalbi gerai vokiškai, einam, būsi vertėju."

Nusivedė jis mane į namą, kurio apačioje buvo štabas ir sargybinė, o

antrame aukšte didelis kambarys, kuriame buvo jau apie 20 Volgos vokiečių, tarnavusių rusų kariuomenėje ir patekusių į nelaisvę. Mane ir keletą Volgos vokiečių pristatė raikyti belaisviams duoną. 2 kg. kepalikuką reikėjo suraikyti į 10 vienodų gabalų — tai buvo belaisvio visos dienos davinys. Eilėje praėjo vienas lietuvis viršila ir trys kareiviai. Pamatę lietuvišką palaidinę ir batus užkalbino ir labai apsidžiaugė, kad surado vokiškai kalbantį ir, kad aš pranešiau, kad mus turi paleisti. Jie nurodė vietą, kur jie prisilaiko, kur mes po mano darbo, susitikom. Kad nepasimestume — susitarėm laiką ir tą vietą. P vakare, kareivis, kuris ištraukė mane iš minios belaisvių, pasiėmė kaip vertėją ir nusivedė už vartų būrį rusų, kad sriubą parneštų. Kol pylė sriubą, vokiečiai sėdo valgyti vakarienės. Vakarienei buvo kepta žąsis, naujos

bulvės. Mane irgi pakvietė, sako: "Valgyk kiek nori! Tu man patinki. Tie kiti, nors ir vokiečiai, bet Rusijoje gimę ir užaugę ir jau atrodo kaip tikri rusai. Be to, aš žygiavau per Lietuvą ir mus, karius, labai nuoširdžiai priėmė. Niekuomet nevalgiau tokių skanių kumpių, dešrų, kaip Lietuvoje."

O man dabar, na, ir buvo skanumėlis! Nuo Velykų, kur nuo politruko pabėgau, jau prie skanumynų nepriėjau.

Kitą rytą atėjo vokiečiai viršila ir visų klausė, kas kiekvienas esame. Visi buvo Volgos vokiečiai, tik aš vienas buvau lietuvis. Visiems vokiečiams sakė pasilikti, o man — eiti atgal pas belaisvius, nes mane, kaip lietuvių, paleisia namo.

Apėmė mane nerimas, nes niekas neužsirašė mano nei pavardės.

(Bus daugiau)

Artilerija žygyje

Žydų puolimai prieš Liną Kojelį

Visi lietuvių laikraščiai minėjo apie sindikuoto žurnalisto (tokių žurnalistų straipsniai prenumeratos būdu yra spausdinami daugybėje laikraščių) Jack Anderson liepos 28 d. išpuolį prieš prezidento Reagan štabe dirbantį jauną ir gabų lietuvi politiką Liną Kojelį. Jis minėjęs, kad

organizacijos nesiekia OSI panaikinimo, o tik reikalauja, kad jos keliamose bylose būtų laikomasi kriminalinėms byloms numatytos tvarkos ir kad bylos būtų svarstomos tose valstybėse, kurios respektuoja civilines ir įstatymines teises.

L. Kojelis esąs pasipiktinęs nepagrįsta užuomina, kad nesą jokio įrodymo, jog jis būtų antisemitas. 1978

Baltųjų rūmų priėmime viceprezidentas George Bush ir Linas Kojelis

Amerikos žydai esą nepatenkinti, jog žydų reikalus prezidentūroje atstovaujįs žydų tautybės Max Green faktinai esąs Kojelio, kuris yra įžeidęs žydų vadus, pavaldinys. Be to, Kojelis esą atidaręs kelius Rytų Europos pabėgėlių organizacijų, kurios esančios antisemitinės, atstovams į prezidentūrą ir pas kitus aukštus pareigūnus.

Pats Linas Kojelis, reaguodamas į jam daromus kaltinimus, laišku redakcijai aprašė jo šeimos narių praeitį ir nacių kalėjimuose praleistą laiką už antinacinę veiklą. Laiške taip pat pabrėžė, kad Rytų Europos kilmės

m. jis ir jo sesuo Skokie, IL, organizavo demonstraciją prieš neonacius, o 1980 m. buvo suimtas už prisirakinimą prie Sovietų ambasados tvoros Vašingtone, iš dalies protestuojant ir prieš žydų persekiojimą Sov. S-goje.

Kai kuriuose Amerikos laikraščiuose, kuriuose buvo spausdintas Jack Anderson išpuolis, buvo išspausdintas ir Lino Kojelio laiškas.

Algirdo Vokietaičio atsiminimai

1986 m. rugpj. 21 *Dirva* pradėjo spausdinti Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos ir Vliko paskutinio karo metu Švedijoje ryšininko Algirdo Vo-

kietaičio asmeniškų atsiminimus "Erškėtingas kelias į laisvę", kuriuose jis aprašo savo išgyvenimus jam patekus į nacių nagus, grįžtant laiveliu iš vokiečių okupuotos Lietuvos į Švediją. Tai tarytum tęsinys jo antinacinės veiklos 1942 — 1944 m., paskelbtos LLKS knygoje *Laisvės beiškant*, kuri pasirodė 1983 m. Tai įdomūs ir vertingi žymaus antinacinės rezistencijos veikėjo atsiminimai.

JAV atsilygina savo herojams

1986 m. rugpjūčio vidury *Draugas* trimis BAV paruoštais straipsniais aprašė žymaus vokiečių mokslininko Arthur Rudolph nuopelnus ir jo tolimesnį likimą.

Kaip visi žinome, II pasauliniam karui baigiantis JAV atsigabeno čia dalį žymių vokiečių mokslininkų, dirbusių Hitlerio naudai įvairiose ginklavimosi įmonėse. Amerikiečiams ypač rūpėję raketų srityje dirbę mokslininkai ir inžinieriai.

Vienas tokių mokslininkų buvo ir Arthur Rudolph, kuris, atsiradęs JAV, dirbo NASA organizacijoje, besirūpinančioje pagaminti raketą, kuri galėtų pasiekti mėnulį. Buvo sudarytas porojektas pagaminti Saturn raketai ir šio projekto vyriausiu vykdytoju buvo paskirtas Rudolph. 1967 m. projektas buvo baigtas ir Saturn raketa, triukšmingai iš Cape Canaveral paklusi, pasiekė mėnulį. Labai sudėtinga raketa buvo pagaminta laiku ir kaštavo mažiau, negu buvo numatyta. Už šį ir vėlesnius darbus Rudolph buvo apdovanotas aukščiausiais civiliniam žmogui skirtais JAV ordiniais. Saturno raketa buvo šaunama į mėnulį kelis kartus, kol 1969 m. ji galėjo nuleisti ant mėnulio tris Amerikos astronautus. Amerikos prestižas pasiekė savo viršūnę, tačiau Rudolph neilgai galėjo džiaugtis jo ir Amerikos pasiektais laimėjimais, nors, išeinant į pensiją, jis buvo apdovanotas Exceptional Civilian Service ir distinguished Service medaliais ir buvo vadintas Amerikos herojum. Jam buvo paskirta JAV armijos brigados generolo pensija. Tačiau JAV atsirado OSI,

kuri iškasė, kad Rudolph, dirbdamas Hitlerio ginklavimosi įmonėse neva naudojęs kalinių darbą ir su jais žiauriai elgėsis. Laišku iškviestas į OSI įstaigą pasiteisinti, Rudolph prisistatė be advokato ir buvo apkaltintas, kad dėl jo kaltės dirbtuvėse mirę galbūt tūkstančiai žmonių. 1983 m. OSI jį registruotu laišku painformavo, kad jam bus keliami byla už karo metu padarytus nusikaltimus prieš žmoniškumą ir, jam bylą pralaimėjus, iš jo bus atimta JAV pilietybė, ir jis būsiąs deportuotas.

Tuo metu būdamas jau 77 metų ir netvirtos sveikatos, jis pabijojo, kad tampymasis po teismus jo sveikatą gali dar labiau pagadinti. Todėl pasisamdė advokatą ir susitarė su OSI, kad jis pats be teismo apleis JAV ir atsiskakys JAV pilietybės, o OSI už tai leis jam pasilaikyti gaunamą pensiją ir nieko neskelbs apie šį susitarimą tol, kol jis išvyks iš Amerikos.

1984 m. atvykęs į Hamburgą, Amerikos konsului grąžino JAV pilietybės dokumentus ir apsigyveno žmonos tėviškėje Vokietijoje. Vakarų Vokietijos vyriausybė dėl to protestavo ir reikalavo, kad Rudolph būtų grąžinta JAV pilietybė, bet dėl visagalės OSI įtakos Valstybės d-tas Vokietijos protestą atmetė. Ir taip Amerikos herojus prarado JAV pilietybę ir buvo išstremtas iš to krašto, kurio garbei iškelti jis buvo tiek daug pasitarnavęs.

Reikia pasakyti, kad atsirado ir jo gynėjų, kurių žymiausias buvo ats. gen. John Bruce Medaris, bet visagalė OSI yra įsitikinusi savo laimėjimo nesugriaunamumu.

Mūsų ambasadoriai

Tokios antraštės vedamuoju Tėviškės žiburiai rugpjūčio 19 prsimena Kanadoje viekiančius tautinio meno ansamblius, kurie nesitenkina tik sava aplinka, bet sugeba prasiskverbti ir į tarptautinius renginius. Taip Hamiltone veikianti tautinių šokių grupė Gyvataras dalyvavo tarptautiniame festivalyje Prancūzijoje ir Australijoje. Toronto Gintaras su lietuviška

daina ir šokiu — tarptautiniame festivalyje Britanijoje. Toronto Atžalynas — tarptautiniame festivalyje Portugalijoje. Toronto vyrų choras Aras koncertavo Britanijos lietuviams ir kitatačiams. Kiek anksčiau Hamiltone reiškėsis lietuvių choras Aidas su koncertais važinėjęs Europoje ir Pietų Amerikoje.

Sovietų karo belaisvių Vakaruose likimas

V. Kst., pasinaudojęs britų istoriko Mikalojaus Tolstojaus knyga *The Minister and the Miasacres* (Ministeris ir žudynėms) aprašo II pasaul. karo pabaigoje Britanijos pajėgom pasidavusių karo belaisvių likimą Austrijoje. Svarbų vaidmenį belaisvių išdavime suvaidinęs buv. Britanijos ministeris pirmininkas Harold Macmillan.

Tuo metu Stalinui buvo atiduota 25,000 kazokų, o Jugoslavijos Titui — 40,000 kroatų, slovenų ir serbų, kovojusių vokiečių pusėje. Kazokai dingę Stalino gulaguose, o didelė dalis kroatų, slovenų ir serbų buvo nužudyta miškuose prie Liubljanos. Mat, Jaltos konferencijoj buvo nutarta grąžinti Sovietų Sąjungai visus tuos, kurie prieš II pasaul. karo pradžią turėjo sovietų pilietybę. Bet britai neatsižvelgė net ir į 3,000 kazokų, kurie iš Sov. S-gos pasitruakė tuoj po ten 1917 m. įvykusios Spalio revoliucijos ir sovietų pilietybės neturėjo.

Knygos autorius įrodinėja, kad Britanija neturėjo jokios pareigos tuos belaisvius išduoti Sov. S-gai ar Jugoslavijai ir kad jų grąžinimas yra nepateisinamas, nes visi žinojo, kad jiems gresia mirtis.

Pagrindiniu to įvykio kaltininku autorius laiko britų ministerį Macmillan, kuris lankėsi britų V korpo štabe ir ten nusprendė belaisvius atiduoti. Toks sprendimas buvo padarytas net nepainformavus britų VIII armijos vado maršalo H. Alexander, kuriam tas V korpas priklausė. Maršalas Alexander buvo susitaręs su vyriausioju

sąjungininkų vadu gen. D. Eisenhower tuos belaisvius palaipsniui išsiuntinėti į kitas Vakarų sąjungininkų užimtas sritis, bet V korpas šio įsakymo nevykdė, matyt, laikydamasis ministro Macmillan apsilankymo metu padarytų nutarimų.

Dalį grąžintųjų kazokų sovietai sušaudė, o kiti buvo išsiųsti į priverčiamojo darbo stovyklas. Jugoslavijoje daliai šaudomųjų pavyko pabėgti ir painformuoti Vakarų apie jų draugų likimą.

P. ORINTAITĖS "LEGENDŲ LIEPSNOS"

*Tau svajonės mėlsta linas rasotas,
Mirga varpos gelsvų vasarojų,
Ir užauja uosiai pakelėm skaroti.
Žilvičiai ir alksniai mojuoja*—88

p.

Tokiu sklandžiu eilavimu (kiek primenančiu Antaną Miškinį) autorė poemoje "Žengė broliai", skirtoje Miško brolių sesužei, apdainuoja liūdną ir tragišką mūsų Tėvynės lai-

PETRONĖLĖ ORINTAITĖ

kotarpį, kai narsuoliai partizanai mėgino ginti Lietuvos laisvę nuo iš rytų įsiveržiančių priešų...

Kitos dvi jos poemos skirtos: "Parneškite ilgesio žariją" — Dariui ir Girėnui, šauniesiems Amerikos lietuvių lakūnams, ir "Vizijų sėkmė" — didžiajam menininkui M. K. Čiurlioniui...

Taip trimis vaizdžiomis poemomis, tarytum "legendų liepsnomis", autorė bando nušviesti Lietuvos ir praeitį (nuo senojo tikėjimo atšvaitais), ir dabarties vaizdus su šio šimtmečio meniniais bei herojiškais poreikiais; tai, žinoma, nusako ir mūsų tautos tragiką ir jos viltis, nes yra tautos sūnų, kurie neboja pavojų ir, net savo gyvybes aukodami, išlieka tautos ateičiai — kaip simboliais, legendos ir drauge būsimos laisvės pagrindas.

Petronėlė Orintaitė - Janutienė lietuviui skaitytojui labiausiai pažįstama kaip iškili prozos rašytoja, besireiškianti jau nuo 1932 m. Jos du romanai — "Paslėpta žaizda" (1934) ir "Daubiškės inteligentai" (1937) buvo stiprūs psichologiškai pagrįstais charakteriais ir gražiu stiliumi bei kalba. Ši autorė yra pažįstama ir jauniems skaitytojams, Balės Vaivorytės vardu rašiusi jiems eilėraščių, pasakų, noveliukų; už "Viltrakių vaikus" yra gavusi net Jaunimo literatūros premiją (1979).

Pastarąja knyga — "Legendų liepsnos", išleista šiemet Vilties draugijos, autorė pradžiugina ir suaugusius, ir jaunąjį skaitytoją, nes poetiška forma ne tik užkliudo daugelį mūsų tautai svarbių-istorinių momentų, bet ir sujudina mūsų mintis bei sielą pasigėrėjimu žygdarbiais, didžiais meno darbais, o ypač miško brolių pasiukojimu, kuris gal nė vienoj kitoj pasaulio šaly neturi sau lygaus pavyzdžio. Visos trys Baltų tautos ir valstybės — Lietuva, Latvija, Estija — turi prisikelti tų "legendinių liepsnų" atšvaituose...

A. R.

"ŽALGIRIS" IR LIETUVOS VĒLIAVA

Argentinoje įvyko tarpkontinentinės krepšinio varžybos, kurios vedavo ir Kauno "Žalgiris". Po jo laimėjimo Argentinos lietuviai pasirodė viešumoje su Lietuvos trispalvėmis. A. Mičiūdo dėka viena radijo stotis paaikšino Žalgirio vardo reikšmę. Tai esąs vardas vietovės, kur, vadovaujant Jogailai ir Vytautui Didžiajam, Lietuvos ir Lenkijos karinės pajėgos nugalėjo teutonų ordino kariuomenę, puldinėjančią Lietuvos žemes. Ta proga Argentinos spaudoje pasirodė informacijų apie Lietuvą, kuri esanti dabar rusų pavergta. Jos vaikai per sportą gali pagarsinti Lietuvos vardą.

Televizijoje, kuri transliavo krepšinio rungtynes, žalgiriečiai buvo vadinami "sovietico", "lituano" ar "ruso", bet pirmadienio laikraščiai jau rašė, kad "Žalgiris" yra antrojo Lietuvos miesto Kauno krepšinio komanda ir kad Lietuva nepriklausomybės laikais net du kartu buvo iškovojo Europos krepšinio čempionatą.

Mūsų jaunimui, gimusiam Argentinoje, žalgiriečių laimėjimas sudarė didelį džiaugsmą, nors pirmąsias rungtynes "Žalgiris" Kordoboje pralaimėjo. Po jų laimėjimo Buenos Aires mieste mūsų jaunimas ir senimas kėlė nepriklausomos Lietuvos vėliava, tuo pareikšdami nenorą būti rusų pavergtais.

Žiūrėsim, ką rašys komunistų spauda. Ji turbūt sakys, kad "didžiojo brolio" — rusų dėka lietuviai padarė didelę pažangą, vedančią į laimėjimus. Tokio plauko žmonių Argentinoje netrūksta — veikia ukrainiečių ir gudų komunistų klubai, kuriuose maišosi ir keletas lietuvių. Kai atvyksta iš sovietų okupuotos Lietuvos raudonieji ponai, lankosi tiktai Bernalio raudonojo ratelio klube arba komunistiniuose ukrainiečių bei gudų klubuose. Ten jie randa savo šalininkus, kurie vienaip kalba, kitaip galvoja. Jie

aplanko savo kilmės kraštus, bet vis grįžta į kapitalistinę Argentiną valgyti "asados" ir gerti "Mendozos" vynu, o pasigėrę traukia rusišką dainą "Volga, Volga".

Kai kurie vis dar tiki sovietine lygybe, bet kai nuvažiuoja okupuotą Lietuvon, pamato, kad yra labai privilegijuota raudonųjų ponų klasė, kuriai nereikia stovėti eilėse prie krautuvių, nes jiems yra įsteigtos specialios parduotuvės bei valgyklos.

Skaitydamas lietuvių spaudą iš Š. Amerikos, randu minint tik du lietuvių laikraščius Argentinoje, būtent "Laiką" ir "Argentinos lietuvių balsą". Noriu pastebėti, kad čia yra ir trečias laikraštis — komunistinė "Vaga", kuri laikosi jau daug metų. Mat vis dar yra tautiečių, kurie ją skaito, manydami, kad tai darbininkų laikraštis. Tai mūsų vadinamieji "pažangiečiai". Kai kurie jų turėjo savo įmones ir jose darbininkus išnaudojo labiau nei kapitalistai. Jie kartais apsilanko okupuotoje Lietuvoje, bet grįžta pamatę, kad ten ne pyragai. Pvz. kaimietis, turintis pusę hektaro žemės ir vieną karvutę, yra proletaras, o raudonieji ponai yra privilegijuoti ir gyvena pasiturinčiai.

Bičiulis

Kas mes esame?

"Tėviškės žiburiai" rugpjūčio 26 d. vedamuojų "Ar tik duoneliautojai?" nurodo dvi mūsų išeivijos bangas, kurių viena vyko dažniausiai ieškant geresnių ekonominių sąlygų, o antroji — dėl Lietuvos okupacijos. Šiai išeivijos bangai bent iš pradžių rūpėjęs ne baltesnės duonos ieškojimas, o savo tautos likimas. Tačiau, praėjus keturiems dešimtmečiam, daugelis tos bangos išeivių atitolo nuo pirmąsktės ištikimybės savo kilmės kraštui ir tapo tik duoneliautojais, nes jiems labiausiai rūpi tik savo paties ekonominis įsitvirtinimas. Kai pavergtoje Lietuvoje rezistencija prieš okupaciją pasiekia pasigerėtinų pavyzdžių, išeivijoje ji blėsta.

Lenkų intrigos

Tame pat numeryje Juozas Gailius, rašydamas apie būsimo palaimintojo pavardų nurodo, kad Vatikano dienraštis "L'Osservatore Romano" mini, jog Dievo tarno stebuklų dekrete kalbama apie GIORGIO MATULEWICZ, (Matulaitis) o lenkų dvasininkijos prie Šv. Petro bazilikos dalijamuose paveikslėliuose jau visai neužsimenama apie JERZY MATULEWICZ lietuviškumą. Autorius prašo Lenkijos hierarchiją atsisakyti lenkinimo užmačių ir padėti lietuviams atkurti Vatikano dokumentuose tikrą lietuvišką Jurgio Matulaičio pavadinimą.

Kryžių kalnas amerikiėčių spaudoje

Tame pat "TŽ" numeryje Aurelija Balašaitienė supažindina su 1986 m. rugpjūčio mėn. "Catholic Digest" žurnalo išspausdintu Dalios straipsniu apie okupuotoje Lietuvoje išgarsėjusi Kryžių kalną, kur ne tik lietuviai, bet ir svetimtaučiai, atsidėkodami Dievui už jų patirtas malones, statydina įvairaus dydžio ir įvairios meninės vertės kryžius. Dalia savo straipsnyje mini, kad kryžiai tame kalne pradėjo atsirasti 1831 m., bet kalnas ypač išgarsėjo po antrosios bolševikų okupacijos 1944 m. Kryžių skaičius smarkiai didėjo, kai 1955 - 57 m. pradėjo iš Sibiro tremties grįžti ištremtieji lietuviai. 1961 m. visi kryžiai komunistinės valdžios įsakymu buvo sunaikinti, bet po nakties vėl kryžiai atsirado ir dygo kaip grybai po lietaus. Nuo 1975 m., vyriausybei nepajėgiant kovoti su žmonių pasiryžimu, Kryžių kalnas buvo paliktas ramybėje.

A. Balašaitienė dėkoja nepažįstamajai Daliai, kad prakalbėjo "balsu tu, kurie neša ir medinį, ir moralinį kryžių, ir kurio naštos mes palengvinti vis dar nepajėgiame."

Lietuvos socialdemokratija

Antanas Musteikis tame pat "TŽ" numeryje aptaria neseniai pasirodžiusią Juozo Vilčinsko knygą "Lietuvos socialdemokratija kovoje dėl krašto nepriklausomybės".

Autorius aprašo socialdemokratų partijos istoriją nuo pat jos kūrimosi iki šių dienų. Čia yra suregistruoti visi partijos suvažiavimai, konferencijos ir pateikta partijos mininali ir maksimali programos. Partijos siekimas buvo pagerinti darbininkų būklę ir iš pradžių dar ir atsikratyti svietimos valdžios. Kaip žinome, pramonė Lietuvoje dar nebuvo išaugusi, todėl ir pramonės darbininkų klasė nebuvo gausi. Be to, darbo žmonėmis rūpinosi ir kitos mūsų partijos, kurių krikščioniškasis blokas buvo net sukūręs atskirą darbininkų reikalams ginti partiją — Darbo federaciją.

Socialdemokratai visur pabrėždavę savo tarptautiškumą, nors lietuviai socialdemokratai apsisprendė už tautinę nepriklausomybę. Nors autorius ir stengėsi būti objektyvus, tačiau partiniam žmogui yra sunku žvelgti į tautos reikalus ne per partinius akinius, todėl ir autorius neišvengia šališkumo, tačiau visiem yra verta susipažinti su šios partijos uždaviniais ir veikla nepriklausomoje Lietuvoje.

Santykiai su atvykėliais iš okupuotos Lietuvos

Kai kuriems lietuviams, nežiūrint sovietų daromų įvairių trukdymų, pavyksta kartais legaliai, o kartais ne vienam įvairiais būdais ir nelegaliai išvykti iš okup. Lietuvos. Būdami pusėtinai susipažinę su sovietų naudojamaisiais metodais savo tikslam siekti, dažnai daugelis esam linkę atvykėliais nepasitikėti ir laikyti juos sovietų agentais. Ypač esam linkę agentavimu įtarti į Vakarus patekusių žinomų komunistų veikėjų vaikus.

Ryšų tokio įtarinėjimo pavyzdį pateikia M. Gelžinis "Laisvosios Lietuvos" spalio 2 d. išspausdintu straipsniu "Baltušio duktė." Straipsnyje nurodoma, kad rašytojas Baltušis nuo jaunų dienų buvo Maskvai atsidavęs maskolbernis. Pirmosios bolševikų okupacijos metu jo elgesys buvęs toks, kad, naciams užimant Lietuvą, jam reikėjo bėgti į Maskvą. Iš čia jis

pagal Bronių Railą 1942 m. vasarą per Maskvos radiją raginęs šaudyti ir mušti ruduosius žmogėdras hitlerininkus ir kubiliūnpalaikius. Grįžęs į Lietuvą su okupantais, Baltušis padėjęs Lietuvos ūkininkus išlaisvinti nuo turtų ir žemės ir mulkinę visus, kad dabar atėjęs tikros laisvės ir gerbūvio laikai.

Jo duktė Rita Baltušytė, redagavusi "Jaunimo gairių" žurnalo Komjaunimo skyrių, į Australiją atvykusi Juzėnaitės pavarde, nors okup. Lietuvoje buvo ištekėjusi už Zavišiaus ir susilaukusi dukrelės Akvilės. Juzėnaitė, atvykusi į Australiją gydyti automobilio katastrofoje sulaužytų kaulų, ten ištekėjo už australo ir pradėjo dalyvauti Australijos lietuvių veikloje. Australijoje ji gyvenusi apie 5 metus be darbo ir be uždarbio. Atsivežė ir savo dukrą Akvilę Zavišiūtę. Mirus Australijos lietuvių "Mūsų pastogė" laikraščio redaktoriui Vincui Kazokui, ji buvo pakviesta to laikraščio redaktore, tuo sukeldama Australijos lietuvių tarpe didelę maišatį.

Vėliau Amerikos Balso radijo tarnybai pradėjus ieškoti tarnautojų, ji pasiprašė ir pagal jos turimas kvalifikacijas buvo priimta ir dabar gyvenanti Vašingtone.

Straipsnio autorius mano, kad Juzėnaitė niekur neparodžiusi, kad ji atsisakiusi komunistinių idėjų ir abejoja jos dabartiniu patriotiškumu.

Ką veikia lietuviškas jaunimas?

Daugelis dažnai padejuojame, kad mūsų jaunimas yra nutolęs nuo lietuviškų reikalų, nedalyvauja mūsų visomeninėje veikloje ir nesirūpina lietuviškais klausimais. Kitoki mūsų jaunimo vaizdą pateikia Rūta Kuraitė savo "Tėviškės žiburių" rugsėjo 23 išspausdintu straipsniu "Amerikos politikos katilė". Pagal autorę net 150 jaunuolių liepos 17 - 20 sulėkė į politinį lietuvių jaunimo sąjungos surengtą seminarą. Čia vyko paskaitos ir diskusijos politinėm temom, čia buvo atvykę

ir kalbėję senatorius Dole ir iškilnieji lietuvių žurnalistai, kaip Tomas Brazaitis ir Jūra Končius. Jaunimas buvo supažindintas ir su OSI veikla ir jos darbo metodais. Baltuosiuose Rūmuose jaunimas buvo Valst. d-to pareigūnų Terry Snell ir David Ness supažindintas su vyriausybės laikyena Lietuvos ir Baltijos valstybių atžvilgiu.

Dar apie lietuvių- lenkų santykius

“Dirva” 1986 m. spalio 2 išspausdino nepriklausomos Lietuvos gen. konsulo New Yorke Aniceto Simučio rugsėjo 14 pasakytą kalbą Daytona Beach, Fl., lietuviams Tautos šventės minėjimo proga. Savo kalboje gen. konsulas palietė kunigaikštinės Lietuvos istoriją ir tuometinės Lenkijos intrigas prieš Lietuvą. Visi žinome, kad Lietuvos ir Lenkijos santykiai suintensyvėjo Jogailai vedus Lenkijos Jadvygą ir tapus Lenkijos karaliumi. Čia kalbėtojas ypač pabrėžia Vytauto kovą už Lietuvos savarankiškumą. dėlto jis ir sumanęs vainikuotis karaliaus vainiku ir visai atsipalaiduoti nuo Lenkijos. Lenkai nevalgė imtis net smurto veiksmų, kad tas Vytauto sumanymams nevirstų tikrove. Istorinė lietuvių-lenkų santykių raida paliečia ir dabartinius laikus, pvz., ruošiantis minėti Lietuvos apsikrikštijimą. Esą neįjauki, kad akcentuojama lenkų atnešta krikščionybė Kriavo aktu, kuris sudavęs mirtiną smūgį Lietuvos nepriklausomumui, o primirštamas Mindaugo krikštas. Pabrėžiama, kad Lietuvos siekimas savistovumo nėra tik kieno nors intrygų reikalas, bet kad tas jausmas yra giliai įaugęs į lietuvių tautos sąmonę ir kad santykių tarp lietuvių ir lenkų eigą nulems tik lenkų atsisakymas suktais keliais siekti svetimų žemių prisavinimo.

Tuo pačiu klausimu rašo ir žinomas LB veikėjas Algimantas Gureckas “Tėviškės žiburių” 1986 m. rugsėjo 30 d. laidoje. Autorius atsakydamas tame pat laikraštyje anksčiau Jono Prunskio reikštom mintim, kad nepasitikėjimas lenkais esąs bė pagrindo.

Straipsnio autorius teigia, kad tik keturias Lenkijos pagrindžio org-jos 1984 m. gruodžio 16 d. bendru pareiškimu pasiūlė lietuviams, gudams ir ukrainiečiams laikytis dabartinių Lenkijos - Ukrainos, Lenkijos - Gudijos ir Lenkijos - Lietuvos sienų. Panašiom mintim atstovaujās ir lenkų socio-politinis sąjūdis “Pomost.” Pagal autoriu nors dabartinės sienos ir nepatenkina visų teisėtų lietuvių reikalavimų, bet jas priimdami lenkai atsisako Vilniaus ir pašalina pagrindinę konflikto priežastį.

PLB ir kitų prašymai priskirti Vilniaus arkivyskupiją bažnytinei Lietuvos provincijai susidūrė su stipriu ir netikėtu Vatikano kūrjios pasipriešinimu. Tai atsitikę ne be Lenkijos hierarchijos žinios ir pritarimo, nes Lenkijos katalikų bažnyčia ir jai artimi sluoksniai nesutinka su dabartinėmis Lenkijos rytinėmis sienomis ir stengiasi atgauti jos valdytas lietuvių, gudų ir ukrainiečių žemes. Konfliktą išspręsti nepadės ginčijamų klausimų ignoravimas. Juos sprendžiant, reikia kalbėtis su lenkais ir užmegzti santykius su tais, kurie Vilnių pripažįsta Lietuvai. Okupuota Lietuva sunkiai kovoja už laisvę ir nepriklausomybę ne tam, kad ji, išsilaisvinusi iš sovietinės okupacijos, patektų į lenkų okupaciją. Lietuvių santykius su lenkais labai apkartinio 1944 m. vasaros įvykiai Vilniuje ir Vilniaus krašte, kur lenkų “Armija Krajowa” mieste ir apylinkėse ieškojo lietuvių ir atradę visus išžudė.

UŽRAŠYKIME KARIŲ DAINAS

Kurie dar turėjome laimės tarnauti laisvos Lietuvos kariuomenėje, gerai atsimename, kad daina mus lydėjo žygyje ir visomis kitomis progomis. Vakarinio pasivaikščiojimo metu miestuose, kuriuose stovėjo įgulos, nuo dainų skambėjo visa padangė.

Priešų okupacijos karių dainas nutildė. Ne visos jos buvo aukštos literatūrinės ar muzikinės vertės, bet jos

reiškė karių nuotaiką, kėlė pasiryžimą, lengvino žygi. Deja, jos ne vien nutilo, bet atmintyje jau dyla jų žodžiai ir melodijos, nyksta mūsų karinės tradicijos dalis.

Buvo dainuojamos maršo taktui pritaikytos liaudies dainos, poetai ir muzikai kūrė naujas, naujas dainas kūrė ir patys įvairių ginklų rūšių kariai. Kas gi gali pamiršti kulkosvaidininkų “Traa ta ta ta, traa ta ta ta, kai užgroja, kai užgroja...”, arba artilerioninkų “Ech, patranka, patrankėle, kaip atrodai tu gražiai”... Dar nepriklausomybės karo metu raiteliai dainuodavo raitųjų maršo taktu “Juodbėriai, galvas aukšty...”, tą pačią gi dainą pėsčiųjų maršo taktu dainuodavo ir pėstininkai. Vėliau gi atsirado Vilniaus ilgesį išsakanti “Jau pražydo sode vyšnios” ir daug, daug kitų.

Pasistenkime atsiminti ir užrašyti tas mūsų karių dainuotas dainas, bent jų žodžius, o jei galima, tai ir melodijas. Čia galėtų padėti ir mūsų muzikai. Siųskime visą šią medžiagą “Kariui”, kuris ją padės išsaugoti. Užrašykime ir siųskime, kol dar esame gyvi, kol dar atsimename.

S. V-s

DEVYNI AMATAI, DEŠIMTAS BADAS

Taip pasitaiko ir mūsų išėivijoje, kai tas pats asmuo pirmininkauja daugeliui organizacijų. Bet ar tai naudinga? Ne! Argi organizacijose nėra tinkamų asmenų, kurie sąžiningai ir sumaniai atliktų pareigas?

Keletą metų prie Ramiojo vandennyno sutartinai rengdavo gegužines ramovėnai, birutininkės ir šauliai. Tikslas — paremti “Karį”. Rezultatai buvo stebėtinai geri: nariai aukodavo šimtinėmis. Tai yra faktas. O kaip šiais metais? Ramovėnai imdavosi iniciatyvos ir sėkmingai praveddavo gegužines. Jau vasaros renginių sezonas baigėsi. Bet spaudoje tylima. Tylu ir pirmininkas, mat buvo “perkrautas” kitais įsipareigojimais. Ateityje vengtina tokia klaida.

Ramovėnas — šaulys

EUROPINIS NAIKINTUVAS

“International Combat Arms” (ICA) žurnalo rugsėjo numeryje rašoma apie British Aerospace įmonėje parodytą britų, italų ir vokiečių bendrai vystomą naikintuvą, skirtą ateinančiam dešimtmečiui. Nors britai jį vadina tik technologijos demonstratorium, bet galvoja, kad jo galutinė forma žymiai nesiskirs nuo šio pirmo egzemplioriaus, kuris, pastatytas rėnkomis, kainavo \$270 milijonų. Lyginant su šio šimtmečio ketvirtuoju dešimtmečiu, šis lėktuvas vertinamas kaip paskutiniojo dešimtmečio “Spitfire”. Britų aviacijos veteranai

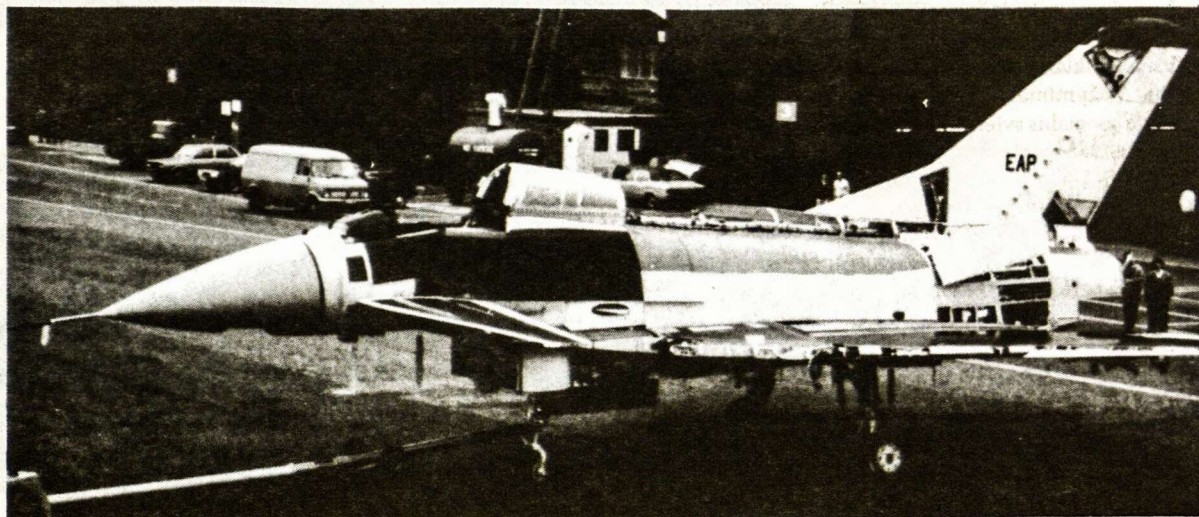
skaičiuoja, kad šio vieno lėktuvo pastymas kainavo apie dvigubai tiek, kiek praeito karo metu visų 20.351 Spitfire statyba.

Lėktuvas yra vienvietis, dviejų variklių, pasiekiantis Mach-2 greitį. 40% jo paviršiaus ir 25% viso svorio sudaro sintetinės medžiagos. Variklių oro įsiurbimo angos yra po piloto vieta. Gilumos vairai yra liemens priekyje (vad. canard), postūtkio vairas (kylis) yra vienas, panašus į kito europinio naikintuvo Tornado. Sparnai strėlinės formos, su vairuojamomis plokštumomis (eleronais) tiek priekinėje, tiek ir užpakalinėje briaunose. Kaip ir kiti ateinančių kartų vikrūs

naikintuvai, taip ir šis, aerodinaminiai yra labai nepastovūs.

Variklis ir dalis kitų sudėtinių elementų panaudojama iš Tornado statybos. Apie \$172 mil. buvo iki šiol išleista išvystant sparnų ir liemens struktūrą (airframe), tos sumos 70% padengė Anglija, 23% Italija, o kas liko — Vokietija. Įrengimai kainavo \$97 mil., kurių 65% padengė Anglija, 30% Vokietija, o kas liko — Italija. 1985 m. rugpjūčio mėn. Turine buvo pasirašytas susitarimas, kurio laikantis turėtų būti pastatyta apie 800 šių lėktuvų, kainuosiančių \$30 milijardų. Provizoriniai numatoma, kad D. Britanija ir Vokietija paimtų po 260, Italija 160 ir Ispanija 130. Darbo pasidalinimo ir kraštų po 33% tektų D. Britanijai ir Vokietijai, 21% Italijai ir 13% Ispanijai. Planuojama kiekvienoje iš šių keturių šalių turėti po produkcijos liniją, gaminančią tam tikras dalis ir įrengimus ir jas tiekiančią kitiems gamybos partneriams. Užsakymai bus duodami varžytinių būdu ir varžovai bus skatinami grupuotis ir mažinti kaštus. Bus taikoma naujausia technologija, tuo sutaupant svorio ir pasiekiant didesnio lankstumo gamyboje.

S.T.

Europinis naikintuvas

NAKTIES TAIKYTUVAI ŽEMYNŲ PAJĖGOMS

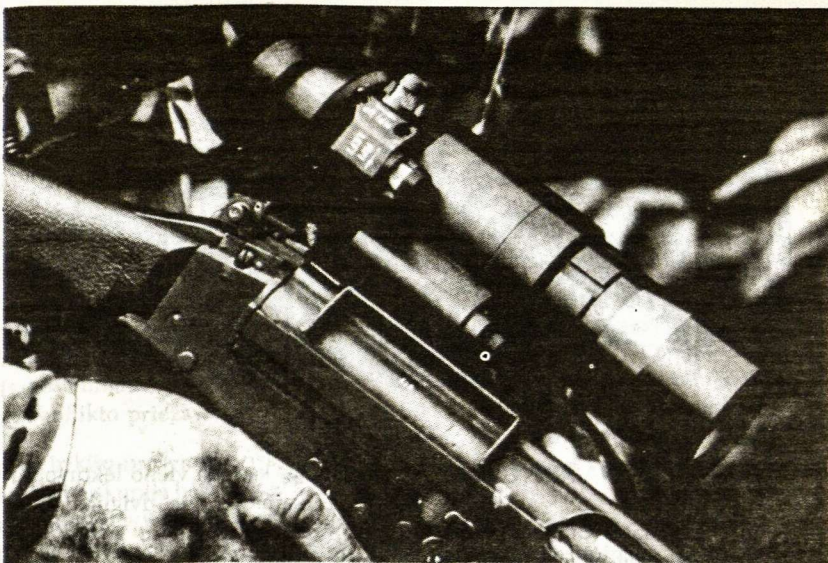
“ICA” žurnalo rugsėjo numery aprašomos įvairios taikymo priemonės, įgalinančios tiksliai šaudyti nakties tamsoje. Jų ankstyvos versijos buvo sunkios ir netiko naudoti kai kuriomis aplinkybėmis, pvz., apšviestoje miestų gatvėje. Vistik, jos yra geresnės už vėlesnės versijos taikytuvus visiškoje tamsoje. Vėlesnės versijos taikytuvai veiksmingiausi žvaigždžių šviesoje. Kai kurie šių taikytuvų lengvai paverčiami sekimo priemonėmis. Pastaruoju metu taikytuvai buvo labai išstobulinti ir įgalino kovotoją ne vien surasti taikinį, bet ir prieš paleidžiant ugnį jį aiškiai identifikuoti. Aprūpinti antro laipsnio intensyvintojais, šie taikytuvai yra efektingi šaudant žmogaus dydžio taikinius iki 300 metrų, o aprūpinti trečio laipsnio intensyvintojais — iki 420 metrų.

Be prie asmeninių ginklų (šautuvų, l. kulkosvaidžių) naudojamų taikytuvų, nakties taikytuvų yra sukonstruota sunkiesiems kulkosvaidžiams, prieštankiniams ir artilerijos pabūklams. Modernūs prieštankiniai taikytuvai veiksmingi iki 1400 m.

Sekimui ir tam tikrais atvejais taikymui naudojami infra raudonų spindulių veikimu paremti instrumentai, kurie siekia iki 4000 m.

Lazeriu pagrįsti taikymo įrenginiai jau buvo sėkmingai panaudoti Vietname ir Falklando kare. Lazerio spinduliu “pažymimas” taikynys, į kurį nulekia specialus sviedinys ar bomba.

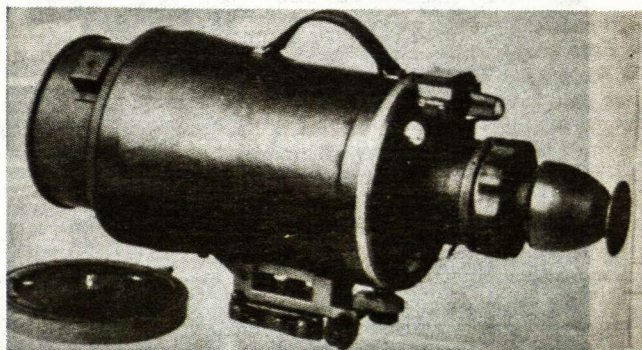
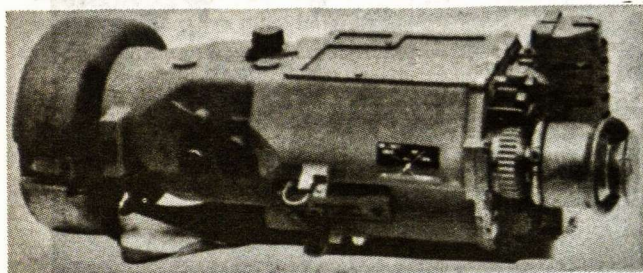
S. T.

WINS 1801 taikytuvai įgalina naktį preciziškai tiksliai šaudyti.

SS82 taikytuvai ant “Sterling” pistoleto kulkosvaidžio su duslintuvu

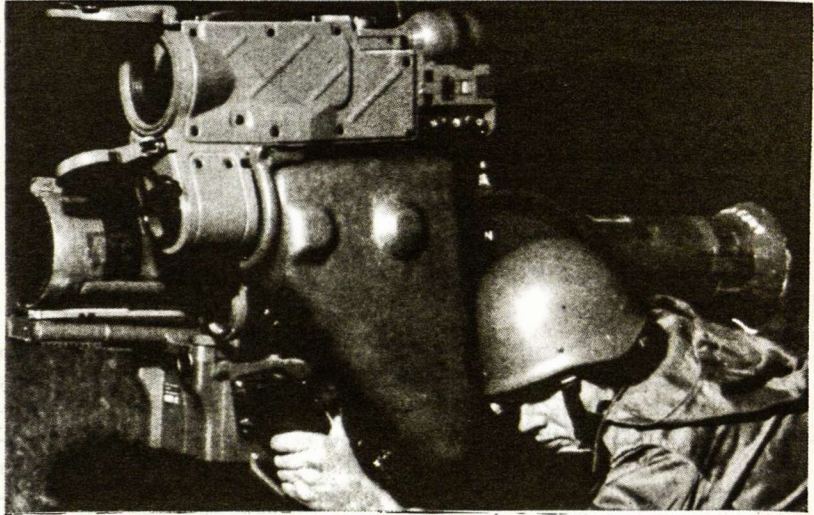
Prieštankinės artilerijos naktiniai taikytuvai, tikslūs iki 1400 metrų. Kairėje AN/TAS-4A prieštankinei vairuojamai raketai, dešinėje SS59 tipo taikytuvai

MATOMUMAS NAKTĮ

Jau seniai praėjo tie laikai, kai kariuomenės kovėsi tik dieną ar tik geram orui esant. Nakties kautynių teorijos ir praktikos pionieriai buvo sovietai.

Blogas matomumas labiau kliudo aviacijos, kaip žemės paviršiaus dalių veiksmus. Masyvi, greit judanti kariuomenė, veikianti be pertraukos, kuri bus saugi nuo aviacijos puolimo didelę paros dalį, turi daug galimumų prasiveržti ir laimėti. Jau ilgesnį laiką vakarų sąjungininkai dirba įgalinti aviaciją veikti ir tamsoje, bet tik neseniai pasiekta norimų rezultatų.

Martin Marietta Orlando Aerospace sukurta sistema jau pradeda pasiekti priešakinių linijų taktinės aviacijos vienetus. Ši sistema vadinama LANTIRN (low - altitude navigation targeting infrared night system). Ją sudaro po naikintuvo - bombonešio liemeniu nešami du labai komplikuoti instrumentų kompleksai, angliškai vadinami "pods". Vienas jų turi žemės paviršiaus reljefą sekantį radarą, kuris vienviečio lėktuvo pilotą įgalina blogiausiomis atmosferinėmis sąlygomis naktį skristi mažiau kaip 500 pėdų aukštyje. Antras instrumentų kompleksas padeda rasti taikinius, kurie pilotui pasirodo tam tikrame ekrane. Šią sistemą išbandę pilotai pranešė, kad jų matomas vaizdas buvo neįsivaizduojamai detalizuotas

MIRA termininis taikytuvas prie "Milan" prieššarvinės raketos užtikrina kliudymą tamsoje.

ir ryškus, nežiūrint atmosferinių sąlygų. Su šia sistema jie skrido 200 pėdų aukštyje 615 mylių/val greičiu ir 100 pėdų aukštyje 550 mylių/val. greičiu. Antrasis, taikomasis, instrumentų kompleksas yra skirtas kauti mažiems taikiniams, pvz., pavieniams šarvuočiams, priešlėkt. raketų leidėjams, tai jis naudoja precizinius ginklus. Aviacija pripažįsta, kad tokie taikiniai pamatomi jau 5 mylių atstume. Tolimatis veikia lazeriu. Dieną ši sistema yra veiksminga surandant

kamufliužtuotus arba miškingoje vietovėje paslėptus taikinius.

LANTIRN sistema aprūpinami F-15E ir F-16 naikintuvai ir A-10 kautynių lauko lėkuvai.

JAV karo aviacija nusistačiusi pirkti 700 porų šių instrumentų kompleksų. Pristatymas turi būti baigtas 1993 m. Žinoma, šie reikalavimai gali pasikeisti — padidėti. Kai kurie NATO sąjungininkai jau yra parodę susidomėjimo.

Iš ICA rugsėjo nr. paruošė S.T.

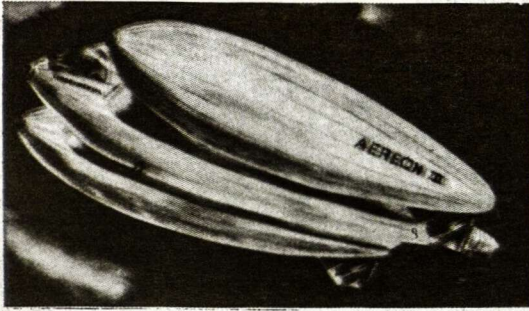
AEROSTATŲ GRĮŽIMAS?

Pirmojo pasaul. karo metu vokiečiai karo reikalams naudojo aerostatus — už orą lengvesnius skraidomuosius įtaisus, konstruktorius pavarde vadinamus "cepelinais". Dėl įvairių priežasčių tiek karo, tiek ir taikos reikalams jų naudojimo buvo atsisakyta.

Technologijai darant pažangą ir keičiantis ekonominėms sąlygoms, karyboje pradėdama atgaivinti senus dalykus. JAV karo laivyne pradėdama bandyti aerostatus panaudoti kaip nebrangią priemonę aukštai iškelti radaro įtaisus sekti už horizonto ribos išleidžiamus arti žemės ar jūros pavi-

Heli-Stat — aerostato ir helikopterių junginys

Aereon
— aerostato
ir aerodinaminio
principų junginys

ršiaus skrendančius "cruise" sviedinius. Panašaus pobūdžio pririšti aerostatai jau dabar yra naudojami sekti iš Kubos į JAV pietinę dalį atskrendančius lėktuvus. Buvo nustatyta panaudoti daugeliui gerai žinomą "Goodyear" aerostatą JAV pietiniame pakraštyje sekti narkotikų kontrabandininkų judėjimą, bet spauda šį planą "išplepėjo" ir aerostato savininkai savo sutikimą jį panaudoti atšaukė, bijodami, kad jis gali būti tų kontrabandininkų pašautas.

Britų firma Airship Industries Ltd. siūlo britų karo laivynui kautynėms sekti aerostatą, galintį skristi iki 100 mazgų (mazgas (arba jūros mylia) lygus 1852 m./ per val.) ir pakelti krūvį bent dešimteriopai didesnį už dabartinių aerostatų keliamą.

JAV karo laivynas nuodugniau studijuoja aerostatų naudojimą prieš nardomiems laivams sekti. Šioje srityje aerostatai turi žymių pirmenybių prieš lėktuvus ir helikopterius. Bandytus su aerostatais vykdė visa eilė firmų. Piasecki firma neseniai bandė aerostatą sujungti su 4 helikopteriais. Aerostatas būtų eliminavęs helikopterių svorį, o šių visa keliamoji galia būtų panaudota, pvz., neprivažiuojamuose miškuose iškirstiems sienojams išgabenti. Neseniai šis "Heli-Stat" pavadinimu įtasis bandymo metu sudužo. Sovietai naudoja pajėgius aerostatus dideliems vamzdžiams gabenti į neprieinamas Sibiro vietas. Didelės keliamos galios aerostatai domisi ir JAV karinės pajėgos. Tokiais aerostatais būtų gali-

ma į prieštiltį iškelti pagrindinio mūšio (main Battle) tankus ir kitus krūvius, kurių negali pakelti didžiausi helikopteriai, perkelti didelius raketinius sviedinius, vilkti vandeniū nardomuosius laivus sekančias klaušomąsias priemones.

Princeton, N. J., esanti Aeron bendrovė sukūrė trijų įprastinės (ci-

garo) formos aerostatų junginį, sujungtą lėktuvo sparno profilio elementais. Skrendant, toks įtasis naudojasi aerodinamine ir aerostatine keliamosiomis jėgomis. Jo vidaus struktūra yra aliuminio ir plieno, išorė padengta plastika. Vėlesnis Aereon 26 modelis yra deltoido formos aerostatas, kuris naudoja kelio statinį kėlimą kartu su sparno aerodinaminio kėlimu. Aereon projektuoja 600 pėdų ilgio deltoidinį aerodinamiškai keliantį įtaisą, nešti 50 tūkstančių svarų krūvius iki 40.000 pėdų aukštumos.

Šiuo metu JAV karo laivynas aerostatais domisi pirmiausia kaip priemone anksti įspėti prieš besiantinančius "cruise" sviedinius. Tolimėsnėje ateityje jie galėtų nešti ir lazerio ginklus, skirtus kovai su priešo tarpkontinentinėmis raketomis.

S.T.

ŠARVAVIMO NAUJIENOS

"Materials Engineering" žurnalo 1986 m. birželio numeryje rašoma apie naujienas šarvų technologijoje.

Kalbant apie šarvus, kyla vaizdas tankų, apsaugotų sunkiais metaliniais šarvais. Karinės pajėgos, ypač sausumos kariuomenė, siekia tą vaizdą pakeisti, savo modernias kautynių mašinas šarvuodamos lengvasvoriais, efektingais šarvais.

Vis daugiau panaudojimo galimumų šarvams atsiranda ir civiliniame gyvenime, apsisaugant nuo teroristų, kriminalinių nusikaltėlių ir pan.

Apsisaugant nuo šaunamųjų ginklų grėsmės, tiek kariuomenėje, tiek ir civiliniame gyvenime, stengiamasi naudoti lengvasvores medžiagas, būtent, sintetines ir keramikines, pačias vienas ar bendrai su metaliniais šarvais. Šalia lengvesnio svorio, šios medžiagos darosi vis patrauklesnės už metalinius šarvus, nes jos lengviau prieinamos iš vietos išteklių ir gali būti pigesnės. Metaliniams šarvams naudojamas kai kurias medžiagas JAV turi importuoti.

Dabartinėje JAV armijos šarvavimo programoje randama nauji pritaikymai lengvasvoriumi kevlarui ir stiklo pluoštu sustiprintoms plastikoms, pigesnės keraminės ir sintetinės medžiagos. "Kevlar" yra Du Pont bendrovės naujai sukurta medžiaga, kuri naudojama įvairiomis formomis. Jos siūlas yra atsparesnis trūkumui kaip tokio pat svorio plieno viela.

Pluoštinio kevlaro "pamušalas" buvo įdėtas armijos M113 šarvuoto personalo autovežimio kritiškosiose vietose. Toks pamušalas sulaiko nuo metalinio šarvo atšokančias metalo atkaizas, kada į šarvo išorę pataiko prieššarvinis svedinys — nors jis šarvo ir nepramuštų. Kevlaro aramido pluoštą jungiant su poliestero ar fenolio dervomis, jį galima pritaikyti prie jau esamų karinių autovežimų, tuo duodant lengvasvorį pakaitą plieno, aliuminio ar pluoštinio stiklo šarvui. Norint sulaikyti šarvų pramušamuosius sviedinius, kevlaro šarvas dedamas užpakalyje kietų sudedamųjų dalių (keraminių ar sukietinto meta-

lo). Šis pluoštinis šarvas sulaiko kieto šarvo pristabdytas ir susmulkintas skeveldras. Balistikos ekspertai nurodo, kad kevlaro šarvai gali būti pritaikyti įvairiems uždaviniams, tuo sutauptant svorio maksimumą.

Pluoštinio stiklo, sustiprintos plastikos ir įvairiais pramoniniais vardais vadinamų pluoštinių medžiagų panaudojimas šarvams vis plinta. Jie jau bandomi kariuomenės šalmams, priešskeveldrinėms liemenėms (flak jacket), lengvų auto priemonių apsaugai ar dalims.

Norton b-vė specializuojasi keramikinių šarvų tobulinime ir gamyboje. Vienoje šios b-vės sistemoje keraminis sluoksnis sutrupina į jį smogiantį sviedinį, tuo absorbuodamas didžiąją kinetinės energijos dalį. Likusi kinetinės energijos dalis yra absorbuojama šarvo užpakalinėje pusėje esačio "pamušalo", kurį priklauso-

mai nuo reikalavimų, sudaro įvairios kevlaro, pluoštinio stiklo ir aliuminio kombinacijos.

Asmens apsaugai nuo pistoleto kulkų naudojami kevlaro pluošto minkšti

"šarvai", kurių plaušai, kulkos pataikyti, smūgio energiją išsklaido plačiau po audinį. Dėl kulkos didelio greičio šie šarvai nesaugo nuo šautuvo kulkų. S.T.

IZRAELIO KARINĖ PRAMONĖ

"Armed Forces Journal International" 1986 m. spalio mėn. numeryje išspausdino savo bendradarbio Marshall Lee Miller rašinį antrašte "Israel: A Little David Exporting High-Tech Slingshots" — "Izraelis: Dovydukas, eksportuojantis aukštos technikos svaidykles". Straipsnis įdomus mums, mažos tautos žmonėms, nors Izraelio ir Lietuvos sąlygos žymiai skirtingos.

Dar prieš paskelbiant Izraelio valstybės įkūrimą 1948 m., dar Palestinoje kietai valdant britams, žydų pagrindžio dirbtuvėlės, besirengiant kovai su arabais, gamino primityvius šautuvus ir "Sten" pistoletus kulksvaidžius. britų valdžiai klaidinti šie ginklai buvo štampuojami inicialais USA, sutrumpinant "idiš" kalbos posakį "undzer selbst-arbet" — mūsų pačių darbas.

Iš šios kuklios pradžios išaugo karinė pramonė, kuria atsirėmusios Izraelio karinės pajėgos "Cahal" iškovėjo ir laimėjo daugiau karų, kaip bet kuris kitas pastarųjų laikų kraštas. Ta

pramonė išaugo į septintą savo didumu pasaulyje ginklų eksportuotoją. Eksportuojami ne smulkūs, paprasti ginklai, bet vis rafinuotesni, komplikotesni ginklai, daugiausia aviacijos, elektroninių kontra priemonių, naujai aviacijos patobulinimai, visa, kas yra būtina modernių kautynių lauke.

Tarptautinėje ginklų rinkoje pirmas Izraelio karinės pramonės pasisekimas buvo "Uzi" pistoletas kulksvaidis. Apie 1950 m. jį sukūrė Uziel Galil, pagrindu paimdamas čekų ZK-476. Jis buvo sunkus, atsparus, pati-

mas, kompaktiškas, gerai išbalansuotas. Paprastai kritiškos saugumo tarnybos jį entuziastingai priėmė 60 valstybių, jų tarpe ir JAV. "Uzi" pralaužė psichologinę užtvarą.

1967 m., šešių dienų karo metu, Prancūzija sulaukė ginklų Izraeliui siuntimą. Prancūzijos vietą užėmė JAV, bet Izraeliui paaikšėjo, kad ginkluotės srityje reikalinga autarkija. Iš to supratimo išaugo trečioji ginklavimosi pramonės stadija. Izraelio žvalgybos tarnyba "Mossad" išvogė prancūzų "Mirage III" planus, kurie sudarė tiesioginį pagrindą

Izraelio lėktuvas "C-7 kfir"

Izraelyje pradėtam statyti naikintuvui "Kfir". Izraelis "Mirage III" žymiai modifikavo, jį įstatydamas Izraelio išvystytą variklį, paremtą amerikiečių General Electric sukonstruotu J-79 varikliu, kuris buvo Izraelio naudojamuose, bet JAV statytuose F-4 naikintuvuose. Tas amerikiečių variklio panaudojimas padarė "Kfir" pirmaujančiu lėktuvu. Šio variklio ir kelių kitų esminių JAV kilmės dalių panaudojimas reikalavo JAV sutikimo norint "Kfirus" eksportuoti į kitus kraštus. Prez. Carter nesutiko tokį leidimą duoti, kai lėktuvus norėjo pirkti Ekvadoras. Vėliau šį draudimą atšaukė, bet tokia JAV kontrolė nebuvo naudinga Izraelio eksportui.

Izraelio ginklų eksportą komplikuoja Izraelio klientų sąrašas, kuriam figūruoja "blogą reputaciją" turinčios valstybės, kaip antai, Pietų Afrika, tautinė Kinija ir Čilė. Šalia jų, tame sąraše yra Meksika, Haiti, Argentina, Peru, Bolivija, Burma, Kenija, Etiopija ir dauguma Vidurinės Amerikos valstybių. Įdomu tai, kad Pietų Afrikos neseniai pačios pasistatytas ir viešai parodytas naikintuvus "Cheetah" beveik nesiskirdia nuo "Kfir'o".

JAV stipriai kritikavo Izraelio slapto ginklų pardavimus Chomeinio Iranui. Izraelis turėjo artimus ryšius su šacho režimu, bet ginklų parduvinėjimas nenutrūko ir po 1979 m. jo valdžią atėjus įnirtingai antisionistiniam režimui. Spėjama, kad Izraelis tai daro norėdamas atsverti Irako ginklų persvarą prieš Iraną ir tuo prailginti jų karą.

Aplamai, tiek Izraelio, tiek ir JAV informacijos šaltiniai yra šykštūs su informacija apie Izraelio ginklų prekybą. Didelė dalis tos prekybos apima gana paprastus objektus, kaip antai, uzi, pistoletus-kulkosvaizdžius, atsargines dalis, tų ginklų taisymą ir pan. Kamerūnas yra nutraukęs diplomatinius santykius su Izraeliu, bet yra žinoma, kad yra pirkęs Galil automatinių šautuvų, uzi pist. - kulkosvaizdžių ir karinių uniformų. 1984 m.

spalio mėn. spaudoje buvo žinia, kad Kinijos liaudies respublika ir Izraelis susitarė, kad Izraelis perginkluotų ir modernintų Kinijos turimus 9000 sovietinės konstrukcijos tankus. Izraelis taip pat turėjo parduoti Kinijai naujintų, karo grobiu paimtų sovietinių tankų. buvo pranešama, kad šios sutarties vertė sieks 3 milijardus dolerių, kas lygu trejų metų ginklų eksporto pajamoms. Šios informacijos autorius jos patvirtinimo niekur negavo.

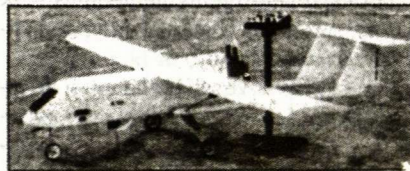
Šio dešimtmečio pradžioje aki-vaizdžiai pasirodė Izraelio ginklų kokybė, kai jie įsikūso į Libano karą. Susidūrimuose su Sirijos aviacija, naudojančia pirmąsias sovietų karo priemones, Izraelio pajėgos pasiekė neįtikimų rezultatų. Oro kautynėse sirai neteko 80 lėktuvų, o izraelitai vieno lėktuvo ir dviejų helikopterų. Sirijoje sovietų išdėstyta priešlėktuvinės gynybos sistema buvo sunaikinta beveik be nuostolių Izraeliui. Vieninteliame puolime prieš sirus JAV karo laivyno aviacija prarado du lėktuvus.

Šiuo metu JAV savo kapitalu ir žiniomis dalyvauja Izraelio pramonėje išvystant naują "Lavi" kauty- nių lėktuvą.

Nuo 1983 m. Izraelis per metus parduoda ginklų už apie milijardą dolerių, apie dešimtadalį šio kiekio eina į JAV, tačiau už apie tokią pat sumą Izraelis perka ginklų užsienyje. Žymią proporciją Izraelio gaminamų ginklų sudaro importuotos dalys. Pvz., skaičiuojama, kad "Merkava" tanko apie ketvirtadalį, o elektroninės pramonės apie 35% technologijos yra iš užsienio. "Lavi" lėktuvo apie 50% dalių ir medžiagų yra importuota. Izraelio ginklų eksportas į JAV kyla. 1983 m. jų vertė pasiekė 9 milijonus, o 1985 m. — jau 109 milijonus. Amerikiečiai mano, kad šių ginklų importo vertė yra ta, kad juose randami patobulinimų pavyzdžiai sužadina vaizduotę tuos patobulinius kurti patiems. Taip pat izraelitai sugeba gamybos kaštus išlaikyti per pus žemesnius kaip Amerikoje, tuo

apribojant amerikiečių tendencija kai kurias ginklų sistemas "paukuoti".

JAV pirko ar perka ir daugiau Izraelio karinės pramonės gaminių. Vienas jų yra mažas radiju valdomas fotografinės žvalgybos lėktuvėlis "Mastiff". Marinams reikalaujant, McDonnell Douglas įsigijo licenziją gaminti lengvą prieštankinį ginklą B-300/SMAW, kuris tinka ir bunkeriams ardyti. Prestižo sumetimais,

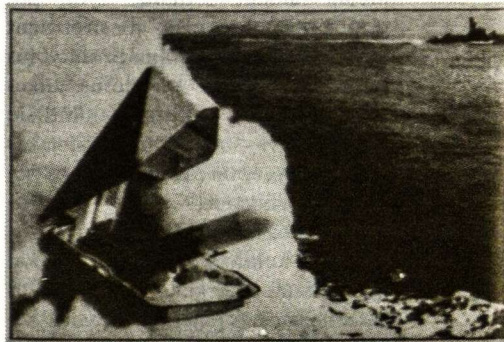

žvalgybos lėktuvus Mastiff

JAV vis tik nepirks Izraelio sukurto "Merkava" tanko ar vokiečių "Leopardo", nors jie žinomi kaip puikūs ir įgulai labai saugūs tankai. Čia dar keli įdomūs Izraelio karinės pramonės gaminiai.

"Hetz" šarvus pramušantis 105 mm tanko pabūklis sviedinys pramuša storus T-72 sovietinio tanko šarvus. Šių sviedinių jau pirko Vokietija, Švedija, Šveicarija, Kanada, o Vokietija juos gamins pagal licenziją.

"Gabriel" laivyno raketa prieš jūrinius taikinius. Tolnašumas: 60 km. Gali būti naudojama ir aviacijos prieš jūrų ar sausumos taikinius. Šių raketų už bendrą 1 milijardo dolerių sumą pirko Pietų Afrika, Argentina, Kenija, Malaizija, Taju ir kt. Tautinė Ki-

Išleidžiama Gabriel raketa

nija jas gaminanti pagal licenziją Taiwan.

“Barak 1” raketa, skirta ginti laivus noi aviacijos ir žemai skrendančių sviedinių.

LAR-160 yra sumoderninta “Stalino vargonų” versija. Ant ratais ar vikšrais judančios platformos sumontuotos 36 160 mm raketos. Tolnašumas: 30 km. Naudojant “išišaudomą raketą”, gaunamas geras taiklumas. Raketos kaunamasis užtaisas: 50 kg, ant dviejų šių platformų vežama, 60 sekundžių trunkanti salvė prilygsta 155 mm artilerijos b-no (mūsiškai grupės?) ugnies smūgiui.

5,56 mm “Galil” šautuvas pagrįstas sovietinio AK-47 sistema, yra vienas patikimiausių puolamųjų šautuvų pasauly. “Eagle” pistoletas yra pirmas karinis ginklas, pritaikytas naudoti galingą .357 magnum šonivį, kuris yra gal ir geresnis už .45 kalibro ar 9 mm šovinius, bet pats pistoletas tampa labai griezdiškas.

JA Valstybėse reiškia tam tikro nepasitenkinimo dėl to, kad JAV duoda Izraeliui milijardines sumas, surinktas iš mokesčių, kurias Izraelis panaudoja išvystyti ir statyti “Lavi”, kuris eventualiai galės išstumti ir rinkos ne vien Izraelyje, bet ir kitur pasaulyje JAV statytus lėktuvus.

Kodėl Izraelis taip intensyviai dirba ginklavimo srityje? Šį klausimą labai gerai atsakė vienas Izraelio aviacijos pramonės pareigūnas: “Pirmas karas, kurį Izraelis pralaimės, bus Izraelio paskutinis karas”.

S. T.

KARO GRĖSMĖ DIDĖJA

Amerikos karinių žinovų nuomone, sovietų karinės jėgos per paskutinius ketverius metus nepaprastas augimas (ypatingai atominių ginklų srityje) verčia galvoti, kad Sovietų Sąjunga bando pasiekti tokią karinę padėtį, kad galėtų pulti pirmieji be didesnės rizikos būti Amerikos atominio atkirčio sunaikintiems.

Šitokį įspūdį sudaro visi žinomi faktai ir slapti pranešimai. Pirmas faktas,

kad sovietai karštligiškai bando užbaigti savo sistemą, skirtą Maskvos apsaugai prieš galimą amerikiečių atominių raketų ataką, kaip atkirtį į sovietų ataką. Be to, paskutinių poros metų laikotarpyje sovietai papildė savo atominių ginklų arsenalą SS-25 kilnojama tarpkontinentalinė raketa SS-18, didžiausia ir galingiausia raketa sovietų arsenale “Typhoon Class” ir “Delta Class” atominiais povandeniniais laivais. Šie ginklai skirti “pirmam smūgiui”. Antras faktas — padalinimas pasaulio į 4 karo teatrus ir suorganizavimas vyriausių karo štabų tiems teatrams. Tie štabai tampa aktyviais tik karo atveju.

Didžiausias dėmesys skiriamas Europos teatrui, į kurį įeina visa centrinė Europa, Šiaurės Italija, Austrija ir Skandinavija. Čia yra didžiausia koncentracija Sovietų ir Varšuvos pakto karinių jėgų.

Operacinis planas primena Antrojo pasaulinio karo vokiečių planus: žaibiškas puolimas, tik šiuo atveju per Vakarų Vokietiją, Daniją, Olandiją, Belgiją iki Prancūzijos sienos ir tada, pasisukus į pietus, smogti per visą Prancūziją.

Sovietų karo planai numato karą prieš NATO be atominių ginklų. Puolimas turėtų būti toks staigus ir netikėtas, kad NATO-ui nebūtų laiko apsispręsti dėl atominės bombos panaudojimo.

Amerikiečių kariniai žinovai yra pareiškę šiuo reikalu aiškias nuomo-

nes. Jos patekiamos čia bendrybėmis.

Žemyno kariuomenė

Per paskutinį dešimtmetį sovietai savo kariuomenę perorganizavo, kad žaibišku smūgiu, karui kilus, įsiverstų prieš teritorijon. Dabar jie turi 213 divizijas. Be to, jie turi didžiausią parašiutininkų jėgą — septynias divizijas “namie” ir 3 pulkus Afganistane. Dėl informacijos: parašiutininkų divizijoje yra 3 parašiutininkų pulkai su lengvų šarvuotųjų daliniais.

Įdomu, kad operacinės manevravimo grupės (OMG) yra padidintos iki korpo dydžio, maždaug II pasaulinio karo metu vokiečių pavyzdžiu. Šis korpas bus pagrindinis kovos vienetas sovietų taktikoje.

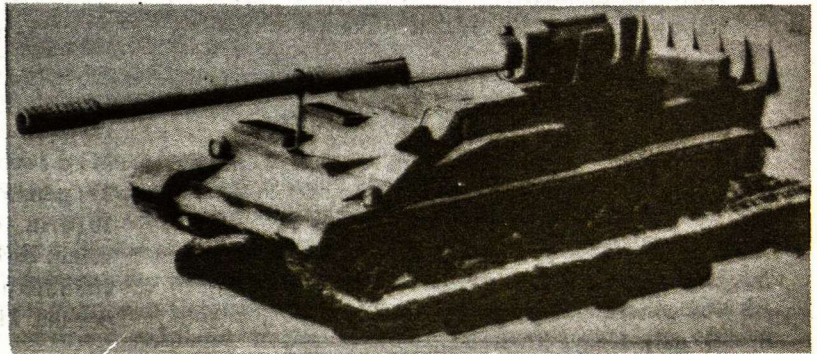
Sovietų tankų divizija susideda iš 3 tankų pulkų ir vieno motorizuoto pulko. Iš viso apie 11,000 vyrų.

Motorizuota pėstininkų divizija susideda iš 3 pulkų ir 1 tankų pulko.

Operacinės manevravimo grupės bus remiamos didelių tankų dalinių, aviacijos ir motorizuotos artilerijos. Specialūs operaciniai vienetai (SPETZNAZ) prieš užnugaryje sukels paniką, naikindami štabus, tiltus ir atominių raketų bazes. Sovietų planuose numatyta ir cheminių ginklų panaudojimas, nors sovietai yra pasirašę konvencijos sutartį atominių ginklų nenaudoti.

J. Stelmokas

(Pasinaudota I. Combat, Nov. '86)

Motorizuota 203 mm patranka

LIETUVOS KARIUOMENĖS GENEROLAI VAKARUOSE

1944 m. vasarą, subyrant vokiečių rytų frontui ir sovietinei karo mašinai nesulaikomai slenkant pirmyn, beprasmiško sunaikinimo grėsmės vengdami, į vakarus pasitraukė ir 16 Lietuvos kariuomenės generolų. Šiuo metu jų nei vieno nebeliko gyvųjų tarpe. Bent trumpai prisiminkime juos.

1. **D. gen. Edvardas Adamkevičius.**
Daugiausia prisimenamas kaip II pėst. divizijos vadas. Mirė 1957.V.10 d. JAV, Worcesteryje. Liet. Enciklopedijoje jo pavardė rašoma dar ir Adamkevičius ir Adomkevičius.
2. **B. gen. Jonas Černius.**
Baigęs Lietuvos Karo Mokyklos I laidą, karinėje tarnyboje pasiekė kariuomenės štabo viršininko, o politinėje srityje ministerio pirmininko vietos. Mirė 1977.VII. Claremont, Kalifornijoje, JAV.
3. **Gen. lt. Teodoras Daukantas.**
Plačiai reiškėsi karinės tarnybos įvairiose srityse ir visuomeninėje veikloje, ilgiau kaip metus buvo krašto aps. ministeris. Mirė 1960.IV.10 Buenos Aires, Argentinoje.
4. **B. gen. Stasys Dirmantas.**
Plačiai dirbo kariuomenės mokymo srityje ir bendrąjį mokslo darbą universitete, daugiausia geodezijos ir topografijos srityse. Beveik 3 metus buvo krašto aps. ministeris. Mirė 1975.I.26 d. Čikagoje, JAV.
5. **Gen. Vincas Grigaliūnas - Glovackis.**
Nepriklausomybės kovų metu 1. ir 2. pėst. pulkų vadas, vėliau reiškėsi ir politikoje. Mirė 1964.V.16 d. Tunha, Kolumbijoje.
6. **Gen. Petras Kubiliūnas.**
Dirbo kariuomenės štabe mokymo srityje ir štabo viršininku. Įsivėlęs į politiką, nukentėjo. Būdamas Vokietijoje, britų zonoje, 1945.XII. buvo sovietų agentų pagrobtas. Sovietinių šaltinių žiniomis, nužudytas 1946.VIII.22 d.
7. **B. gen. Vladas Mieželis.**
18 metų ištarnavęs Kariuomenės Teisme, įvairiose pareigose, iki KT pirmininko imamai. Mirė 1986.VI.4 d. Sun City, Arizonoje, JAV. Tai buvo paskutinis emigracijoje miręs Lietuvos generolas.
8. **B. gen. Kazys Musteikis.**
Į lietuvių karines pastangas įsijungęs dar Rov-

ne, Rusijoje, Nepriklausomybės kovų metu įvairiose pareigose veikė kautynių daliniuose ir Karo mokykloje. Po pertraukos dirbo kariuomenės mokymo srityje, buvo Karo mokyklos viršininkas ir krašto aps. paskutinis ministeris, reikalavęs sovietams priešintis jėga. Mirė 1977.VI.6 d. Čikagoje, JAV.

9. **Gen. Vladas Nagius (Nagevičius).**
Kariuomenės sanitarijos viršininkas, Karo muziejaus steigėjas ir vadovas, archeologas, daugelio sričių viduomenės veikėjas. Mirė 1954.IX.15 d. Cleveland, JAV.
10. **Gen. lt. Povilas Plechavičius.**
Nepriklausomybės kovų dalyvis. 1. ir 2. kavalerijos pulkų vadas, II Pasaul. karo metu priešinosi vokiečių kėslams įtraukti lietuvius į karą. Mirė 1973.XII.19 d. Čikagoje, JAV.
11. **B. gen. Klemensas Popeliučka.**
Karo technikos specialistas, Lietuvos kariuomenėje pradėjęs tarnybą kuopos vadu, beveik 11 metų buvo karo technikos viršininku. Mirė 1948.X.25 Augsburg, Vokietijoje.
12. **D. gen. Stasys Pundzevičius.**
Nepriklausomybės kovų metu dirbo įvairiose pareigose štabuose, 7 metus buvo karo aviacijos viršininkas, paskutinis kariuomenės štabo viršininkas. Mirė 1980.X.20. Great Neck, N.Y., JAV.
13. **D. gen. Stasys Raštikis.**
Nepriklausomybės kovų dalyvis, kariuomenėje dirbęs įvairiose vadovavimo pareigose, baigiant 5 metus kariuomenės vadu. Daug nusipelnė modernizuodamas kariuomenės mokymą ir ginklavimą. Mirė 1985.V.3 d. Los Angeles, JAV.
14. **D. gen. Mikas Rėklaitis.**
Nepriklausomybės kovų dalyvis, III pėst. divizijos vadas, rengė statutus. Mirė 1976.III.21 d. Čikagoje, JAV.
15. **B. gen. Kazys Tallat-Kelpša.**
Lektorius įvairiose kariuomenės mokyklose, kavalerijos viršininkas, moderninės kavalerija. Mirė 1968.II.22 Cleveland, JAV.
16. **D. gen. Pranas Tamašauskas.**
1919 m. dalyvavo kautynėse su bolševikais, vėliau dirbo štabuose, buvo I karo apygardos viršininku. 1935 m. dėl senatvės paleistas į pensiją. Mirė 1951.XI.27 d. Los Angeles, JAV.

V. Statkus

TREMTIES TRIMITAS

Redaguoja S. Kaunellenė

531 W. Grand Blvd., Detroit, Mich. 48216

Šiuo adresu siųsti visą Tremties trimitui skirtą medžiagą

Šv. Kalėdų ir Naujųjų metų proga sveikiname visus Sąjungos narius ir nares bei jų šeimas, linkėdami Dievo palaimos. Taip pat sveikiname giminingų organizacijų narius ir nares. Tegul Kūdikėlio Jėzaus malonė lanko Jūsų namus ir suteikia paguodos, vilties ir ramybės.

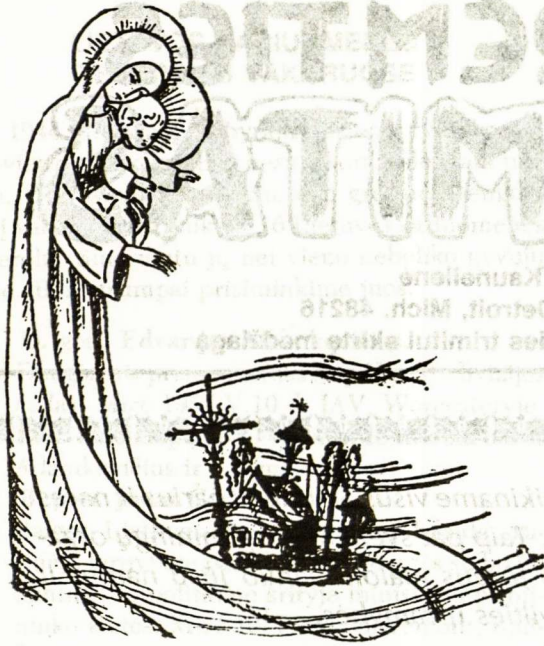
Sąjungos pirmininkas ir Centro valdyba

LIETUVOS ŠAULIŲ SĄJUNGOS TREMTYJE CENTRO VALDYBA.

Sėdi iš kairės: Juozas Gurevičius - Gurevas — II vicepirmininkas, Vladas Išganaitis — I vicepirmininkas, Karolis Milkovaitis — Sąjungos pirmininkas, kun. Jonas Borevičius, SJ, — Sąjungos kapelionas, Mykolas Abarius — Jūrų šaulių vadovas; stovi iš kairės: Juozas Stirbys — išdininkas, Anelė Kirvaitytė — Moterų šaulių vadovė ir sekretorė, Sofija Tamulevičiūtė - Ferro — Ūkio - tiekimo vadovo padėjėja, Ona Antanaitienė — Moterų vadovės padėjėja, Alfonsas Paukštė — Ūkio - tiekimo vadovas, Ciprijonas Genutis — Spaudos - informacijos reikalams. Trūksta dr. Kazio Pautieniaus — vicepirmininko sveikatos reikalams ir Jono Šostako — Šaudymo sporto vadovo.

Nuotrauka C. Genuičio

ALGIUKO ŽYGIS

Algiukas buvo vos per trejus metukus persiritęs, bet labai gudrus or protingas berniukas. Jis gyveno su tėveliais ir seneliais namely ant gražios upės kranto, viename Lietuvos bažnytkaimy. Jo tėveliai abu dirbo, močiutė tvarkėsi namuose, o senelis, būdamas labai nagingas, vis šį tą taininėdavo saviškiams ar kaimynams, ar mažajam Algiukui vis naują žaislelį drožinėdamas. Dirbdamas, jis pasakodavo Algiukui apie Lietuvos laisvės kovas, kaip jis, dar beūsis jaunuolis, gynė jaunutę Lietuvos valstybę nuo priešų, kaip vėliau statė mokyklas, kad Lietuvos atžalynas galėtų siekti mokslo, kaip ir pats vakarais baigė suaugusių gimnaziją ir pradėjo studijuoti inžineriją... Vėliau senelio veidas apsiniaukdavo... Algiukas suprato, kaip skaudu seneliui, kad svetimieji užvaldė kraštą, kad daug patriotų lietuvių kenčia kalėjimuose, ar išvežti į tolimąją šiaurę... Jis neklausdavo senelio, kodėl jis nuliūdo ir neparodė, kad jis supranta daug daug daugiau nei tėveliai ar seneliai nujaucia.

Besiruošdama močiutė pasakodavo Algiukui, kaip gera buvo laisviems gyventi. Sekdavo jam pasakas, dainuodavo dainas ir mokė Algiuką poterėlių, kalbėjo apie Dievulį, vesdavosi jį į bažnytelę... Mamytė ir tėvelis taip pat mokė ir auklėjo Algiuką.

Augdamas mylinčių jį tarpe, dažnai girdėdamas jų tarpusavio kalbas, jusdamas jų nuolatinę suėmimą ir išvežimų baimę, Algiukas svetimiesiems nepasakodavo, kas namuose kalbama.

Jis karštai mylėjo savo tėvelius, senelius ir laisvę, kurios jis nepažino, bet labai troško, kad ji grįžtų į tėvelių kraštą. Jis ryžosi užaugęs, kaip ir senelis, drąsiai stoti į kovą prieš okupantus...

Atėjo Kalėdos. Jis žinojo, kad seniai, labai seniai Betliejui, mažoj kūtelėj gimė Kūdikelis, Dievo Sūnus, Pasaulio Išganytojas. Senelė pasakojo, kad tą šventą naktį Kalėdų žvaigždė atvedė piemenėlius į tą mažą tvartelį, kur ėdžiose gulėjo gimęs Kūdikelis. Pasakojo, kad naktis buvusi šalta, todėl suklupe gyvulėliai šildė mažytį Kūdikelį.

Tais metais, kai Algiukas buvo trejų metukų, irgi buvo labai šalta. Algiukas žinojo, kad Mažytis Kūdikelis bus ir jų bažnytelėj ir kad bažnytelėj bus labai šalta. Algiukas ryžosi tą naktį praleisti bažnytelėj ir šildyti gimusį Jėzulį. Kai po Kūčių vakarienės visi sumigo, Algiukas tyliai apsirengė, pasiėmė savo šiltą patalėlį ir labai tyliai išėjo iš namų. Bažnyšutėlė buvo netoli, naktis labai šviesi, tad, nors ir trumpos Algiuko kojytės, bet jis greit pasiekė bažnytelę. Radęs neužrakintas šonines duris, jis tyliai įėjo, išsiėmė iš ėdžių Kūdikelį ir pataisęs savo patalėlį, prispaudęs prie krūtinės mažąjį vaikelį, šypsodamasis užmigo. Tą naktį Algiukas sapnavo, girdėjo Kūdikelio balsą, kad dar daug teks kentėti Lietuvos šalelei, daug žmonių kentės kalėjimuose ir šaltojoj šiaurėj, daugelis ten atsiguls amžinajam poilsui... Kūdikelis ragino Algiuką išlikti doru žmogumi, mylėti visus žmones, net ir priešus... tada, kai visi melsis į Jo Motiną Mariją, prašys Jos užtariamo, dangišskasis Tėvas grąžins Lietuvai laisvę, kurią reikės jos vaikų krauju aplaistyti... Jis sapnavo, kad blogi žmonės nori nužudyti Kūdikelį... Dar stipriau prispaudęs Jį prie krūtinės, Algiukas suriko: "Ne, ne... aš neleisiu skriausti Kūdikelio"... ir nubudo... Buvo jau rytas... Pabučiavęs Kūdikelio kojytes, Algiukas įdėjo jį į ėdžias, apklojo savo apklotėliu ir pasiėmęs patalėlį išėjo namo. Namuose dar visi miegojo. Nusirengęs Algiukas atsigulė ir užmigo. Rytą senelė nuėjo į ankstyvasias Bernelių mišias, priėjusi prie prakartėlės, ji pakėlė akis į Kūdikelį ir pamatė ant jo užklotą Algiuko apklotėlį. Kūdikelis nusišypsavo senelei ir ji išgirdo Jo švelnų balsą: "Jūsų Algiukas užaugęs ir bus tėvėnų gynėjas... Jo laukia dideli žygiai..."

Atėjęs kunigas nustebo pamatęs apklotą

Kūdikėlių, stebėjosi žmonės, tik senelė žinojo, kas naktį aplankė gimusį Jėzulį, kas Jį sušildė...

Grįžusi ji pabučiavo mažąjį Algiuką ir pašnibždėjo jam į ausytę: "Jėzulis labai myli Tave ir tavęs išklausys". Algiukui ji pasiuvo naują apklotėlį.

SOVIETŲ KALTINIMAI ŠIAURĖS AMERIKOS TEISMUOSE

Žvilgsnis į anglų k. knygą *Soviet Evidence in North American courts.*

Paruošė S. Paul Zumbakis

Kovojusieji prieš Sovietų Rusiją Antrojo pasaulinio karo metu, niekas nebūtų patikėję, kad jiems atvykus į JAV, praėjus kelioms dešimtims metų, tos pačios JAV nuolatos grasinamos Sovietų Rusijos, imsis persekioti tuos prieškomunistinius asmenis, netgi priėmusios įstatymą, taigi oficialiai, valstybiniu mastu. Toksai elgesys yra nepateisinamas, skaudžiai užgaunantis keistai ir neteisingai apkaltintus, jiems net neleidžiant gintis pagal konstitucijoje numatytas teises. Iš JAV-ių tokie kaltinimai permesti į Kanadą.

Tais reikalais lietuvių spaudoje jau spausdinta labai daug straipsnių, juos surinkus susidarytų didokas rinkinys. Kad duomenys pasiektų amerikiečius ir kanadiečius, lietuvių kilmės advokatas S. Paul Zumbakis, uoliai ginantis užpultuosius, parašė anglų k. knygą *Soviet Evidence in North American Courts.* Išleido Americans for Due Process. Chicago, 1986 m. Knyga didelio formato (8,5" x 11"), turi dokumentinių iliustracijų, 168 p. Ji įteikta, pasiūsta visiems JAV-jų senatoriams, daugybei kitų JAV-jų vyriausybėje esančių žmonių, šimtams kongreso atstovų, taip pat vyriausybės atstovams Kanadoje, vadovaujančiai amerikiečių spaudai ir kitiems. Dabar jie negalės teisintis "nežinoję kas daroma". Betgi iki šiol dalykinė ir teisinė kaltintųjų pusė, apsišarvavusi OSI vardu, nerodo jokių silpnumo ar susilaukymo žymių.

Knyga paruošta atsargiai. Tai viena iš dokumentinių knygų, nurodančių JAV-jų ar dviveidiškumą, ar prokomunistinę politiką, ar visišką paklusnumą žydams. Šiek tiek iš leidinio:

"Amerikos teisei sistemai padarytas nuostolis įrodo žlugdantį komunizmo įsiveisimą jų teismuose, ko pasekmės pilnai paaiškės daugelio metų bėgiuose" (Vertimas iš Įvado, p. 1.). Originalų tekstą galės kiekvienas pasiskaityti, jei norės. Spaudai parengta 1986 m. sausio 10 d.

"Amerikiečių ir kanadiečių teisinė sistema paremta asmens laisvės pagrindais, ir valstybės reikalai negali būti statomi aukščiau asmens, kuris teisme privalo dalyvauti kaip laisvas žmogus. Tuo tarpu V. I. Lenin aiškiai pareiškė, kad "teisė yra politinė matuoklė, tai yra politika". (p. 1.). "Tuo tarpu JAV-jų Teisingumo ministerija (Department of Justice) paklusniai priima komunistinės vyriausybės pateikiamus įrodinėjimus, ir amerikiečių teisinė sistema pagal tai persekioja tariamus kriminalinius nusikaltėlius nacių laikais, dabar gyvenančius JAV-se". (p. 2).

Tame puslapyje:

"Tuo būdu esmė iškraipoma, ir pagrindiniai teisės, istorijos, politikos ir moralės principai, didelei nelaimėi, sunaikinami. Neabejotinai būtina JAV-joms ir Kanadai kritiškai peržiūrėti jų tuo klausimu varomą veiklą sušvelninti, nes tai pažeidžia demokratines teisingumo tradicijas".

"Knygos autorius nežino nei vieno sovietų parūpinto liudininko, kuris kaltinimus būtų pasakęs JAV-jose, viskas daroma pagal sovietų nustatytą procesą, reikalaujant, kad gynėjai visus užklausimus pateiktų per OSI sovietų vyriausybės atstovams". (p. 12). Tokiu būdu visi parūpinami ir neparūpinami tariami dokumentai ar pareiškimai visiškai priklauso nuo sovietų. (From that point on, the production or nonproduction of alleged documents or purported witnesses depends entirely on the Soviets). (p. 12-13

33 p. klausia: "Nežinoma, ką už tokį bendravimą su Maskva ir Sovietų Sąjunga gauna Kongresas ir (amerikiečių) spauda, televizija, bet tai daroma JAV-jų ir Kanados piliečių sąskaiton. "OSI advokatai aiškiai laikomi kaltintųjų draugais ir kolegomis, kai tuo tarpu su užpultųjų advokatais elgiamasi visiškai priešingai ir priešiška". (p. 33-34).

62 p. nuotrauka ir brėžiniu įrodo, kaip prasiilenkta su tiesa kaltinant dr. Artukovic. P. 65 nuotraukoje nurodyta 25-kios klastotės sovietų parūpintame L. Kairio asmeniniame pažymėjime.

Ir t. t. ir t. t.

Gaila, skaudu, kad JAV-jos taip ryškiai, noriai, akiai bendrauja su Sovietų Rusija. Gaila, kad mūsų tiesioginis priešas yra Sovietų Rusija, dėl ko neturime į ką kreiptis prašant užtarimo.

Knygoje rašoma, kad OSI nenurimsta, iki jų apkaltintas neišsiunčiamas į Sovietų Rusiją. Pabaigai poros sakinių citata anglų kalba:

It appears that the OSI is not satisfied to have

an accused leave the United States, unless he is deported to the Soviet Union. If this, in fact, is a policy of the OSI, or a promise which OSI made as a part of the secret Moscow agreement, is the OSI following President Reagan's order? Has the President made a conscious decision to lend legitimacy to the Soviet judicial system?" (p. 129-130).

Nenoromis tokios rūšies literatūra, visiškai ne-

tikėtai kylanti, įsiskverbia į paskutiniųjų metų lietuvišką raštiją. Apgailestaujant, tai yra istorija, o istorija negali būti iškraipoma, nudažoma kažkokiomis demokratinėmis spalvomis. Ar tokiais šuntakiais demokratija artėja prie pasikeitimo?

Knygą spausdino Morkūno spaustuvė Čikagoje.

P. Jotvingis

GRĮŽKIME Į SIAUBINGĄ BAISIAJĄ NAKTĮ

V. TAMOŠIŪNAS

Senokai "Tremties trimite" rašiau apie žudynes: Molėtų, Inturkės, Dulingių, Jonišio (Utenos paskr.) 1944 m. kovo mėnesio pabaigoje.

Į Vizbadeno, Vokietijoje, tremtinių stovyklos lietuvių virtuvę atėjo keli vyrai, nepanašūs į žmones iš Prancūzijos belaisvių stovyklos. Stovykla buvusi šlapia pieva be jokio pastato, aptverta spygliuota viela. Virtuvės personalas iš kuklių išteklių paraitino. Vizbadeno stovykla buvo skurdžiai maitinama. Lietuvių komiteto pirmininkas a. a. Košys nelaiminguosius nukreipė į Hanau stovyklą, kuri turėjo maisto perteklius ir net auginosi paršus.

Vienas iš tų nelaimingųjų, šiek tiek užvalgęs, ėmė pasakoti: "Esu savanoris - kūrėjas, gavau žemės ir puikiai susitvarkiau. Jau mums įmigus išgirdau daužant duris. Įsileidau ir tuoj mane pastatė prie lango. Supratau — mirtis čia pat, tad nugara dėjau į langą ir kūliais išvirtau į lauką. Pabėgau. Šeimą nužudė".

Į mano kreipimąsi niekas neatsiliepė, tik iš nuogirdų supratau, kad buvo išžudyta apie 200 - 300 lietuvių šeimų. Kokios šeimos buvo paliestos? Tai gavę žemės sklypus savanoriai - kūrėjai, mažžemiai ir bežemiai ir visos šaulių šeimos. Spėliota, kad žudynes įvykdė Polska Armija Krajova ar komunistai partizanai. Žudynės suorganizuotos laikrodžio tikslumu. Pultos numatytos šeimos nedidelėmis grupėmis.

Dabar gavau žinių iš Inturkės - Molėtų apylinkės. Keletas vyrų — žudikų apsupo vieno lietuvio namus. Įsibrovė. Šeimininkas, pamatęs su kuo turįs reikalą, pradėjo kalbėti lenkiškai, pajutęs mirtį persižegnojo lenkiškai, bet žudikams to dar maža, tad pasmerktasis nuo lentynos paėmęs lenkišką maldaknygę, padavė ir drebančiu balsu pasisakė esąs len-

kas. Žudikai pasišalino. Šis epizodas parodo, kad žudynes vykdė Polska Armija Krajova.

Nepamirškime ir generolo Plechavičiaus Rinktinės. Vilniaus vokiečių karinės vadovybės surežisuota, lenkų merginoms padedant, Rinktinė buvo prie Ašmenos užvesta ant stipriai ginkluoto lenkų armijos dalinio. Daug lietuvių karių žuvo, žuvo ir kuopos vadas Pačebutas.

Komunistų žiaurių žudymų pėdsakai Telšiuose, Pravieniškėse, Panevėžyje, Zarasuose ir kitose vietose liudija, kad lietuviai per vienerius okupacijos metus nei vienam komunistui okupantui net kumščio jėgos nepanaudojo, tad Hitlerio - Stalino karui prasidėjus, visi lietuviai griebėsi ginklo žiauriesiems žudikams apraminti.

Bolševikų dalinių politrukai kelią į rytus nužymėjo lietuvių kunigų krauju. Kaišiadoryse nužudė kun. Andrių Juknevičių, buvusį Jonišio kleboną. Besitraukdami per Molėtus, nužudė kleboną Matą Lajauską. Pakeleję nužudė Stirnių kleboną Joną Daugėlą. Tauragnų valsčiuje, Vaišnoriškių kaime išžudė visą Žilėnų šeimą. Lentpjūvėje dirbusius tėvą ir sūnų Tamošiūnus, kilusius iš Rozalimo, Panevėžio apskrities. Nužudė Vaišnorišky gyvenatį eiguļį Petrą Šuminą.

Zarasuose milicija ir KGB nužudė 17 vyrų. Milicijos rūsio buvo uždaryti 340 vyrų ir moterų, bet, vokiečių lėktuvams užskridus, žudikai pabėgo. Milicija padegė Zarasų miestą. Prie klebonijos sustojo karinis sunkvežimis, prikraitas lavonų. Kleboną Stanislovą Baltrimą užmetė ant lavonų ir nušovė. Penktame kilometre už Zarasų Leono Kaulinio pirmojo karo blindazuose bolševikai rusai šaudė žmones. Lavonų tarpe dailininkas Kolba atpažino savo broį, kalėjusį Ukmergės kalėjime.

Taip vaizdavo vokiečių dailininkas persekiojimą Lietuvoje, kai tikinčiųjų laiškas buvo atvežtas popiežiui

Tai tik trumpa santraukėlė. Dar nevelu grįžti į praeitį, į Inturkės ar kitų vietovių okupantų įvykdytas žudynes. Viso Inturkės apylinkėj išžudyta apie šešiasdešimts šeimų, kurios gal gavo žemės sklypelį žemės reformos metu... už tai kaltas tėvas, sūnus ir visa šeima, o ypač jei priklausą Šaulių sąjungai.

Turintieji žinių apie įvykdytas žudynes, praneškite man: V. Tamošiūnas, 2327 Casper St., Detroit, MI 48209. Šios žinios bus labai reikalingos mūsų istorikams ir politikams, ginant mūsų tautos laisvės bylą. Jei turite tikrų žinių, bet bijote, pasirašykite slapyvardžiu.

OI GREIČIAU, GREIČIAU

L. ŠIMUTIS

*Oi greičiau, greičiau
Į Betliejų bėkit.
Oi garsiau, garsiau
Giesmeles giedokit.
Angelai danguje aukštai
Garbina Jį šventai, šventai,
Garbina džiaugsmingai.*

*O žmogau, žinai—
Šiąnakt Jėzus gimė,
Laimėi amžinai,
Dievo garbei žemėj,
Angelai danguje aukštai
Garbina Jį šventai, šventai,
Garbina džiaugsmingai.*

*Oi greičiau, greičiau
Prie Jėzaus skubėkit,
Oi garsiau, garsiau
Jam giesmes giedokit.
Angelai danguje aukštai
Garbina Jį šventai, šventai,
Garbina džiaugsmingai.*

1941 m. sukilimo minėjimas Los Angeles, Kalifornijoje

1941 metais, Vokietijai puolus Sovietų Rusiją, lietuvių tautoje įsižiebė išsilaisvinimo mintis. Sukilo dešimtys tūkstančių lietuvių; su ginklais rankose, patyrę didelius nuostolius, išvijo iš Lietuvos okupantus — rusus komunistus. Tas didžiai reikšmingas istorinis įvykis turėtų būti plačiai žinomas, įtrauktas į istorines knygas. Lauktina daugiau atsiminimų knygų pavidalu.

Tautos fondui Kalifornijoje vadovaujantis Mykolas Naujokaitis suorganizavo ir pravedė 1941 m. birželio mėnesio lietuvių sukilimo prieš Sovietų Rusiją minėjimą — akademiją. Tai įvyko 1986 m. lapkričio 2 d., sekmadienį, tuoj po pamaldų, parapijos salėje. Svarų pradinį minėjimą savo žodžiu pradėjo M. Naujokaitis. Salė išpuošta lietuviškais žymenimis. Visi gavo programas, pagal ją vyko minėjimas, be jokių papildomų pranešimų. Pradžioje visa susirinkusių salę jaudinančiai sudainavo partizanų dainą

AŠ VERKIU PARIMUS:

*Aš verkiu parimus tarpvartėj darželio,
Kai paspaudęs ranką tyliai išėjai.
Ašarom sidabro verkė rūtos žalios,
Verkė ūkanose Lietuvos laukai.*

*Kas paklaus kodėlgi ašaros man byra,
Kas man, ravint rūtas, padėkdiev sakys?
Kas akis manąšias atras lino žiede?
Kas, o kas, o kasgi širdį nuramins?*

*Tyliai mėto šėivą staklės ąžuolinės,
Plonos drėbės tiesias taip margai, margai.*

*Rankšluostin jausiu: Lietuva tėvyne,
Tu didvyrių žemė, mes tavo vaikai.*

*O kai mūs žemelė bus nuo kraujo soti,
Ir kai tu sugrįši miško takeliu,
Aš vandens atnešiu moliniam ąsoty,
Duosiu nusišluostyt rankšluosčiu linų.*

Jaunutė aktorė Vaida Kiškytė padeklamavo pritaikintą eilėrašį. Aktorius Algimantas Žemaitaitis papasakojo įspūdžius, kokius jam paliko Juozo Daumanto knyga *Partizanai*. Atrodė, ir atrodo jam, kad tai testa-

mento žodžiai gyviesiems. Jis iš jos paskaitė.

Iš kitur atvykęs prof. Adolfas Damušis, buvęs tuoj po sukilimo Lietu-

Dr. Adolfas Damušis,
mokslininkas, visuomenininkas

vos vyriausybėje, pats dalyvavęs sukilime, trumpai užsiminė apie sukilimo eigą, daugiausia aiškino, į kur ir kiek sovietai ištrėmė lietuvių, kiek jų tenai žuvo. Buvo įdomu klausytis, bet nutolta nuo temos. Jis tarė, kad apie nepaprastą lietuvių sukilimą prieš sovietus 1941 metais reikia kuo plačiau paskleisti tarp svetimųjų ir lietuvių, abejojančių, ar tikrai lietuviai buvo

sukilę, ar įstengė išvyti sovietų kariuomenę iš Vilniaus, Kauno ir kitų Lietuvos miestų. To svarbaus įvykio iškreipimo ar nutylėjimo labai pageidauja Sovietų Rusija.

Rusai komunistai ir naciai - vokiečiai prieš Antrąjį pasaulinį karą, jo metu ir po to (čia jau tik sovietai) sunaikino labai daug lietuvių, Lietuvos gyventojų. Mums tie skaičiai baugūs, bet amerikiečiams ir kitiems svetimiesiems gali atrodyti kitaip, todėl tenka proporcingai duoti lyginant su Jungtinių Amerikos Valstybių gyventojais, o tokie skaičiai jiems būtų apie 60.000.000 (šešiasdešimt milijonų) žmonių, arba apie trečdalis buvusių Lietuvos gyventojų. Kodėl Vakarų pasaulis nesupranta, kokias milžiniškas aukas sudėjo lietuvių tauta kovoje už savo laisvę, kovoje prieš komunistų?

Po dr. A. Damušio kalbos girdėjosi susirinkusių pageidavimų: o kur tuo reikalui prof. dr. A. Damušio knyga?

V. Kiškytė padeklamavo dar vieną eilėrašį.

Los Angeles teatro sambūrio režisierius Petras Maželis paskaitė keletą puslapių iš Vytauto Rimkaus knygos apie lietuvių sukilimą Vilniuje 1941 metais. Jam skaitant, salėje viešpatavo mirtina tyla.

Pabaigoje visi salėje esantieji sugiedojo Lietuva brangi ir Tautos himną.

Par.

Atitaisymas

Nekrologe apie Povilą Skridailą yra klaida. Vietoje Šačių atspausdinta Šančių.

Šatės bažnytkaimis randasi Mosėdžio valsč., Kretingos apskrity. Už klaidą atsiprašome.

ŠAULIŠKOJ PASTOGĖJ

Rugsėjo 8-tosios, Tautos šventės proga, apdovanoti garbės žymenimis sekantieji Vytauto Didžiojo rinktinės Čikagoje šaulės - šauliai:

Šaulių žvaigždės ordinu
Teodoras Blinstrubas
Antanas Raudys.

Šaulių medaliu
Julija Bubiniėnė
Eleonora Mikalajūnienė
Jonas Bielskis
Pažymėjimu... 50 metų
Šaulių sąjungoje
Juozas Sodaitis
Rockfordo 5-tos kuopos šauliai
Petras Šernas
Domicėlė Bobelienė
Kazys Butkauskas
Jonas Dagys

Vytauto Didžiojo rinktinės
biuletėnis Nr. 3

*

DETROITO ŠAULIŲ PASTOGĖJE

PILĖNŲ STOVYKLA PARUOŠTA ŽIEMAI

Spalio 25 d. Švyturio jūrų šaulių kuopos valdybos nariai suvažiavo į Pilėnų stovyklą trims tikslams: pasigrožėti rudens gražiais vaizdais, paruošti stovyklą žiemai ir valdybos posėdžiui. Aplinkumas gražumas nepaprastas; ypač labai gražiai atrodė įvairiomis spalvomis pasipuošę medžių lapai. Buvo išjungtas pastatams tiekiamas vanduo ir suolai bei stalai sukrauti į pastogę.

Prieš posėdį moterų vadovė Onutė Selenienė ir jos talkininkės visus pasvaišino "pica" (pizza), pyragais ir kavute. Pasivaišinus susirinkta valdybos posėdžiui. Kuopos valdybos pirmininkas Bronius Valiukėnas padėkojo moterims už suruoštas skanias vaišes ir valdybos nariams už gausų į posėdį atsilankymą, paskaitė posėdžio darbotvarkę, kuri be pataisų priimta. Kuopos išdininkas Romas Macionis paskaitė praeito valdybos posėdžio protokolą. Pilėnų stovyklos uždarymo apyskaitą ir apibūdino šios dienos kuopos finansinį stovį.

Panevėžio šaulių moterų Mirgos būrys. Antroji iš dešinės sėdi E. Grigaliūnienė
(Iš 1938 metų albumo)

I gautą Mindaugo šaulių kuopos kvietimą dalyvauti š. m. lapkričio 29-30 d. jų 30 metų sukakties minėjime, Montrealyje, kuopos pirmininkas Bronius Valiukėnas parašys sveikintimo laišką, o LŠST jūrų šaulių vadas ir Švyturio j. šaulių kuopos vicepirmininkas Mykolas Abarius vyks į minėjimą ir atstovaus šaulių centro valdybai ir Švyturio kuopai. Kuopos metinis susirinkimas numatytas 1987 m. sausio 25 d. Šv. Antano parapijos patalpose.

Kiek ilgiau sustota prie bendrų Kūčių vakarienės ruošimo. Kuopos šaulės jautėsi po vasaros renginių pavargusios ir tų Kūčių ruošti nelabai norėjo, nes darbo daug, o naudos mažai arba nieko. Antanas Vaitėnas pasiūlė neruošti iškilmingų Kūčių, o pasitenkinti plotkelėmis ir kukliomis užkandomis. Mykolas Abarius su tuo pasiūlymu nesutiko ir pareiškė, kad Kūčios kaip tradicija turi susidėti iš 12 maisto patiekalų ir kitokių negali būti. Po ilgų išsikalbėjimų buvo

priimtas kuopos pirmininko Broniaus Valiukėno pasiūlymas ir nutarta Kūčių vakarienę ruošti gruodžio 21 d. Šv. Antano parapijos salėje, kurioje bus paskaita ir meninė dalis, kurią pasižadėjo suorganizuoti Albinas Grigaitis.

Posėdį sklandžiai pravedė kuopos pirmininkas Bronius Valiukėnas, sekretoriavo Antanas Vaitėnas, dalyvavo 11 valdybos narių ir 5 svečiai.

A. Grinius

Pastaba

Prieš eilę metų sąjungos pirmininkas paruošė gana platų "šaulio vadovą", kuris dėl visokių trukdymų liko neišspausdintas. Kadangi jame sutelkta medžiaga kiekvienam šauliui bei vadovui svarbi ir žinotina, tai pradėdame "Tremties trimite" spausdinti jo ištraukas.

Red.

ŠAULIO VADOVAS

Paruošė K. MILKOVAITIS

P R A T A R M Ė

Šaulių sąjunga Lietuvoje buvo įkurta prisilaikant kariškai organizacijai giminingos susitvarkymo sistemos. Vėlesnių metų bėgyje ji buvo pripažinta kariuomenės talkininke ir pervesta visiškam kariuomenės vadovybės žinion. Suprantama, kad tokiose apylostose jos organizaacinė sąranga bei drausmės išlaikymas nekėlė jokių problemų.

Visa tai pasikeitė atkūrus Lietuvos šaulių sąjungą tremtyje. Netekusi savo namų — valstybės ir netekusi savo globėjos kariuomenės užnugario, sąjunga turėjo savo organizacinę struktūrą statyti ant tremties sąlygų diktuojamų pagrindų. Tų sąlygų nustatyti organizaciniai, administraciniai bei drausmės dėsniai nusakyti LŠST statute. Tačiau statutas tik bendra kalba ir aplama prasme nusako

kokia turi būti šaulių organizacija, kas joje turi būti vykdoma, kas joje yra draudžiama ir t. t., bet detališkai nenurodo KAIP visa tai turi būti daroma, organizuojama, vykdoma, atsiekiama. Kitais žodžiais tariant, statusas įpareigoja — duoda uždavinį, bet nenusako ir nekoordinuoja to uždavinio vykdymo, nenusako tikslingų santykių tarp tam tikrų atvejų, palikdamas tuos atvejus įvairiai interpretacijai.

Šaulių dalinių skaičiui augant, kartu augo painiava ir netikrumas. Ieškant būdo tai negerovei pašalinti, atsirado "Šaulių vadovas".

"Šaulio vadovo" pagrindinis tikslas, nė kiek neapeinant LŠST statuso, yra suvienodinti šaulių dalinių išvidinę bei išorinę veiklos išvaizdą, tikslingai nustatant, nušviečiant ir detalai rašytu žodžiu bei vaizdu nurodant, kaip tam tikroje situacijoje šaulys bei vadovas privalo veikti. Žodžiu, "Šaulio vadovas" siekia nustatyti ir įvesti struktūrinį, organizacinį bei administracinį vienodumą, privaloma visai sąjungai.

K. Milkovaitis

Kodėl sakome ir rašome
LIETUVOS ŠAULIŲ SĄJUNGA
TREMTYJE?

Terminą "tremtis" negalima gretinti su terminu "išėivija", nes įvedu, analogiškai vertinant, randasi diametriškai priešinguose poliuose ir vienas kito pakeisti negali. IŠEIVIŲ įvairūs žodynai dar vadina EMIGRANTU. Webster's Dictionary emigrantu vadina asmenį, kuris savo laisvu noru apleidžia gimtąjį kraštą, tikslu pastoviai įsikurti kitame. Naujasis kraštas tampa išėivio - emigranto laisvu noru parinkta tėvynė.

IŠEIVIS NETURI INTENCIJOS
GRĮŽTI Į SAVO GIMTĄJĮ KRAŠTĄ.

Terminas "tremtis" eilėje žodžių gretinamas su "ištrėmimas" (lotyniškai "exilium", angliškai "exile"). Webster's Dictionary termino "exile" mintį paaiškina sekančiai:

Ištrėmimas iš gimtojo krašto, iššauktas spaudimo ar apystovų;

Pašalinimas iš gimtojo krašto autoritetiniu įsakymu;

Asmuo (ar organizacija) priverstas apleisti gimtąjį kraštą, etc.

Vadinasi, "tremtis" yra vieta ar kraštas, į kurią-į asmuo ar organizacija yra patekęs-usi ne savo laisvu noru, bet prievartos veikiamas-a. Ta prievarta nebūtinai turi būti fizinė.

TREMTINIO INTENCIJA YRA,
SĄLYGOMS PASIKEITUS,
GRĮŽTI Į GIMTĄJĮ KRAŠTĄ.

Lietuvos šaulių sąjungos tikrieji — teisėti namai buvo ir bus nepriklausoma Lietuvos valstybė. Sąjunga ten gimė, augo ir bujojo. Jos uždavinys buvo: sustiprinti Lietuvos valstybės suverenumą apsaugą. 1940 metais jėga Lietuvon įsibrovęs komunistinis okupantas ne tik uždraudė ir uždarė Lietuvos šaulių sąjungą, bet jos narius suiminėjo, kankino, Sibiran trėmė, žudė. Vadinasi, okupantas — laikinasis Lietuvos šeimininkas, prieš Lietuvos šaulių sąjungą ir jos narius panaudojo brutalų smurtą ir prievartą.

Lietuvos šaulių sąjunga, norėdama atsikurti ir savo egzistenciją tęsti, neturėjo teisės to daryti savame krašte — Lietuvoje. tokių aplinkybių akivaizdoje, ji buvo priversta gimtinę apleisti ir laikinai įsikurti TREMTYJE.

Todėl nėra jokios abejonės, kur šiuo metu šaulių organizacija — pati institucija randasi ir koku vardu ji turi būti vadinama, būtent: LIETUVOS ŠAULIŲ SĄJUNGA TREMTYJE.

Pagrindas: 1976 metų LŠST Visuotinio dalinių atstovų suvažiavimo nutarimas.

ŠAULYS —

PATS APSISPRENŽIA

Kur paskiras šaulys-ė gyvena ir kaip save nori vadinti: tremtiniu, išėiviu ar dar kitokiu, yra kiekvieno individo sąžinės reikalas. Tačiau yra atvejų, kada šaulys-ė bent simboliškai, taipgi randasi tremtyje. Tie laikini atvejai yra, kada šaulys-ė atlieka tiesioginį šaulišką darbą ar uždavinį.

I D E O L O G I J A

BE ŠAULIŲ IDEOLOGIJOS
ŠAULYS — NE ŠAULYS

Tremties šaulys gyvena ypatingose sąlygose. Jo aplinka bei dvasinis pasaulis yra sudėtingas, spartus ir pilnas klystkelių. Įvairios idėjos, ideologijos skelbiamos ir peršamos. Vienos jų geros, kitos žalingos, dar kitos — apgaulingos. Tokios gyvenimo aplinkybės iš šaulio reikalauja akylaus burumo, mokėjimo objektyviai vertinti aplinką, reiškinius, įvykius. Šių dienų šaulys privalo turėti supratimą ir žinoti, kurioms idėjoms pritarti, kurias atmesti. Jis privalo atskirti tiesą nuo netiesos, kad pats nesuklystų ir kitų nesuklaidintų. Jis privalo būti atsparus visokiai propagandai bei partinėms pagundoms, kurios siektų jį įjungti į savo interesų tinklą, tikslu jo patriotinį atsparumą atbukinti, jo šaulišką kovos jausmą užmigdyti ir, galiausiai sunaikinti.

Šaulys dažnai nepajėgia viso to, aplink jį kunkuliuojančio, gyvenimo suprasti ir nuo klaidų apsiginti. Jam reikia apšvietos: paaiškinimų, pamokymų, kad galėtų orientuotis padėtyje. Ypač nelengva yra jaunesniesiems, gimusiems po Lietuvos nepriklausomybės netekimo ir nepažinusiems nė nepriklausomos Lietuvos, nė tuometinės Lietuvos šaulių sąjungos. O dar sunkiau yra gimusiems jau išėivijoje.

Tokiose aplinkybėse, lyg švyturys tamsią naktį, šauliui į pagalbą ateina šauliškai idologijos mokslas. Jį kiekvienas šaulys privalo studijuoti, įsisąmoninti ir praktikuoti, nes be šauliškos ideologijos šaulys — ne šaulys!

Ši idėjos mokslą propaguojančios Šaulių sąjungos tvirtovė pastatyta ant tvirtų, garbingų pamatų, atsivežtų iš laisvos Tėvynės. Jos idealai sukurti ant tėvynės meilės, garbės ir krikščionybės pagrindų. Joje nėra vietos netautėliams, apsileidėliams, trukdytojams, vien tik asmeninės garbės ieškantiems. Jos siekiai ir uždaviniai yra kilnūs ir garbingi. Vykdydami Vlodo

Putvinskio-Pūtvio ideologijos mokslo direktyvas, mes privalome patys mokytis ir kitus mokyti būti gerais tautos sūnumis, dukromis. Tremties šaulys privalo būti šių dienų aušarininkas, varpininkas, klystančių atvertėjas, miegančių žadintojas. Mes šauliai privalome siekti Gėrio viršūnės, kad atėjus laikui galėtumėm pasididžiuodami sakyti: "Būti šauliu yra būti aukščiausios rūšies lietuviu".

Tos tobulybės siekti yra kiekvieno vadovo ir šaulio-ės ideologinė pareiga! Daliniuose ideologijos mokslas privalo būti intensyvinas, o kur jo dar nėra — neatidėliojant įvestas pokalbių, skaitymų, paskaitų, seminarų pavidale. Ideologija yra gyvybinė šauliškos egzistencijos dalis! Tik žinodami šauliškos ideologijos vertybes ir jas praktikuodami, būsime naudingi Sąjungai ir Tėvynei.

IDEOLOGINĖ LITERATŪRA:

Lietuvos šaulių sąjungos tremtyje išleistas leidinys "Vladas Putvinskis-Pūtvis, gyvenimas ir parinktieji raštai", yra pilnas vertingos ideologinės medžiagos. Tebūna ji mūsų ideologijos mokslo pagrindu ir šaltiniu.

D R A U S M Ė

Lietuvos šaulių sąjungą tremtyje sudaro didžiulis organizuotų žmonių sambūris. Kiekvienas žmonių sambūris administruojamas ir valdomas pagal nustatytas tvarkos taisykles. Be tokių taisyklių bet kokia tvarka ir drausmingas sugyvenimas būtų neįmanomas atsiekti.

Bet negana turėti tvarkos taisykles ir jų neįgyvendinti. Taisyklės turi būti vykdomos ir sambūrio nariai privalo jų laikytis. Narys, kuris nenori joms paklusti, negali būti to sambūrio nariu.

Lietuvos šaulių sąjunga tremtyje yra didelė, gerai organizuota, graži, visur pasirodanti organizacija. Jos nariai nešioja uniformą ir garbės ženklus. Tatoi ją išskiria iš eilinių organizacijų tarpo ir pakelia į elitinę, į kurios pusę visų akys nukreiptos. Todėl bet koks nesklaidumas šaulių organi-

zациjoje ar netinkamas šaulio pasielgimas yra bematant pašaliečių pastebimas ir nepalankiai įvertinamas. Suprantama tad, kad ir susiklausymas šaulių organizacijoje privalo būti geresnis, negu kitose organizacijose.

Visas šaulių organizacijos gyvenimas tvarkomas pagal statutą. to statuto nuostatus kiekvienas šaulys privalo žinoti.

Visuotinis LŠST dalinių atstovų suvažiavimas išrenka sąjungos pirminką ir centro valdybą, o daliniuose — dalinio pirmininką ir dalinio valdybą. Šių valdomųjų organų uždavinys ir pareiga yra prižiūrėti tikslų to statuto vykdymą ir sekti, kad visoje sąjungoje būtų atitinkama drausmė, tvarka ir sugyvenimas. O kitų sąjungos narių uždavinys ir pareiga yra tikslus statutui paklusnumas.

Šauliškos drausmės sąvoka naujojo LŠTS statuto 52 ir 53 paragrafuose aptarta sekančiai:

"ŠAULIŠKOJI DRAUSMĖ YRA TIKSLUS SĄMONINGAS IR SAŽININGAS STATUTO INSTRUKCIJŲ, VADOVYBĖS NUTARIMŲ, O TARNYBOS METŲ ĮSAKYMŲ VYKDYMAS.

ŠAULIŠKOJI DRAUSMĖ ĮPAREIGOJA ŠAULĮ SAŽININGAI EITI NE TIK ŠAULIO, BET IR VISAS LIETUVIO PAREIGAS".

Tai yra trumpas ir nedviprasmiškas šauliškos drausmės aptarimas, tiksliai nurodantis šauliui ko iš jo reikalaujama.

Šauliškos drausmės sanpratą galima suskirstyti į dvi paraleles aptartis: **i š v i d i n ė** ir **i š o r i n ė**. Praktikoje abi šios drausmės paralelės yra viena nuo kitos priklausomos ir tik jų visapusiškas įsisąmoninimas ir klusnus vykdymas užtikrina drausmingą šaulį.

I Š V I D I N Ė. Atsiektas išvidinis drausmės tobulumo laipsnis nusako šaulio vertę. Šaulio tikslas turi būti siekti tokio tobulumo lygio, kad savo laisvo išvidinio raginimo pakluses —

ne liepimo priverstas — jis noriai atliktų visas šaulio pareigas. Jis turi suprasti ir įsisąmoninti, kad Šaulių sąjungos gerovė: jos vardas ir garbė priklauso nuo jo išvidinio pasiruošimo būti geru šauliu, nes tiek gėris, tiek blogis yra išvidinės žmogaus apraiškos.

I Š O R I N Ė. Išorinė drausmės pusė yra išvidinės iškaba. Kitais žodžiais tariant, juo šaulys bus geriausias pasiruošęs išvidiniai, tuo geriau jis pasirodys išoriniai: jo uniforma bus geriau išlyginta ir sutvarkyta, jo išvaizda bus švaresnė ir žvalesnė, jis bus mandagesnis, drausmingesnis, jis entuziastiškiau reikšis veikloje ir t.t.

Š A U L I O T I P A S

Šaulys-ė yra įvairaus amžiaus, tvarkingos išvaizdos, ramaus veido, drausmingo elgesio. Jo judėsiuose matomas karinis tvirtumas, miklumas ir mandagumas. Jis jaučia ir žino savo vertę ir tas pajautimas verčia jį nuolat budėti būti žvaliu ir budriu. Šaulys-ė yra gero optimistinio būdo, niekada nenustoja pusiausvyros, neužgauna kitų, nekelia isterijos, moka kitiems pakelti nuotaiką, sužadinti aktyvumą, nuraminti. Jis moka į viską kreipti dėmesį, sveikai blaiviai mąstyti, kiekvieną darbėlį tvarkingai atlikti, kiekvieną uždavinį pavyzdinčiai įvykdyti. Patriotas jis yra karštas ir tas jausmas vyrauja jo širdyje. Visa savo siela jis jaučia ir apčiuopia tautos nelaimę ir tų jausmų vedamas visą savo energiją ir ateitį skiria tautos išlaisvinimui iš komunistinio okupanto vergijos. Jis tiki Dievą, kaip sąmoningą viso gėrio visumą, su kuriuo prasmiškai susijęs kiekvienas jo poelgis. Būdamas nepartinis partinėse nesantaikose jis nedalyvauja ir nuo jų nusigrįžta. Šaulys-ė visuomet punktualus, kalboje aiškus, vyriausiu savo garbės laipsniu laiko griežtą žodžio laikymą ir teisingumą. Jis gerbia ir griežtai vykdo LŠST statuto nuostatus. Jis yra pavyzdingas ir visuomet klauso savo viršininkų. Tarp žmonių jis visuomet pasirodęs padėti, patarti, užleisti vietą,

apginti nuo skriaudėjų, sudrausti niekšą. Šaulys niekada nebūna neblaivus. Ypatingą kovą veda ir griežtai pasisako prieš apkalbėtojus, pletkuotojus, intrigantus. Kiekvienas paskiras šaulys yra dalelė Lietuvos šaulių sąjungos tremtyje ir ją visur ir visuomet savo gražiu elgesiu reprezentuoja. Šauliškos dorovės, dvasinio grožio ir patriotizmo vertybės atsišviečia šaulio pokalbiuose, manierose, santykiuose. Toks yra šaulys.

10 ĮSAKYMŲ ŠAULIUI

1. ATKOVOK LIETUVOS NEPRIKLAIMSOMYBĘ IR LIETUVIŠKĄ ŽEMĘ!
2. BRANGINK ŠAULIO VARDĄ IR LIETUVIO GARBĘ!
3. BŪK DRAUSMINGAS IR MANDAGUS!
4. GERBK IR KLAUSYK SAVO VIRŠININKŲ BEI VYRESNIŲJŲ!

5. SUGYVENK!
6. BŪK TEISUS IR TEISINGAS!
7. TESEK ŽODI!
8. BŪK BLAIVUS!
9. NEAPKALBĖK!
10. NEDALYVAUK PARTINĖSE INTRIGOSE!

Pastaba: Papildomai žiūrėk naujojo LŠST statuto paragr. 27 iki 32.

Nepriklausomybės metais šauliai susipažįsta su automatiniu pabūkle

MEDŽIOJAMAS "RAUDONASIS SPALIS"

Amerikiečių "best sellerio" nuotykių povandeniniame laive

JONAS LITAS

1986 metais JAV-bių spaudoje, rašijus skambėjo staiga iškilusio rašytojo Tom Clancy knyga *Hunt for Red October* (Medžiojamas Raudonas Spalis). Joje retu patrauklumu aprašomi neįtikėtini nuotykių moderniausio Sovietų Rusijos povandeninio laivo "Red October" (Raudonas Spalis) Lietuviams beveik nuostabu, nes to laivo kapitonas yra lietuvis Morkus (Marko) Ramius. Pradedama taip:

Pirmo laipsnio jūrų kapitonas Morkus Ramius buvo apsilikęs arktikiniam orui pritaikyta uniforma, šiaurės laivyno povandeninių laivų būstinėje Polyarnoje. Jį dengė taukuota oda ir penki vilnų sluoksniai. Du ilgus mėnesius "Raudoną Spalį" priglaudęs dokas, pritaikytas apsaugojimui nuo piktybinių užmačių, dabar pilnas vandens, saugojo strateginėmis raketomis ginkluotus povandeninius laivus.

Užvedami motorai. "Taifūno" klasės povandeninis laivas "Raudonas Spalis" plaukia pagrindiniu kanalu iš Kola įlankos. Pajunta arktikos šaltį.

Didžiajam povandeniniam Sovietų Rusijos laivui "Raudonas Spalis" vadovauja kapitonas Morkus Ramius. Tuož sužinome, kad jo tėvas buvo lietuvis Aleksandras Ramius, pasižymėjęs komunistų partijoje, ištikimas Stalino tarnas. Sovietams pirmą kartą okupuojant Lietuvą 1940 metais, vyresnysis Ramius vadovavo suiminėjant politinius veikėjus, krautuvininkus, kunigus ir visus kitokius, galinčius kenkti naujai okupacijai. Visi suimtieji buvo išsiunčiami taip toli, kad dabar net Maskva tegali spėlioti į kur. Ir kai sekančiais metais įsiveržė vokiečiai, Aleksandras narsiai kovojo kaip politinis komisaras, vėliau pasižymėjęs kautynėse prie Leningrado. 1944 metais jis grįžo į savo gimtąjį kraštą su priekiniais vie-

nuoliktos armijos daliniais, kruvinai keršydamas bendravusiems su vokiečiais, ar įtariamaisiais. Morkaus tėvas buvo sovietų herojus, ir dabar Morkus gėdinosi dėl savo tėvo elgesio. Jo motinos sveikata palūžo Leningrado apsupimo metu. Ji mirė vos jį pagimdžiusi, jį užaugino giminės Lietuvoje, tuo laiku tėvui tebekovojant partijos centriniame komitete Vilniuje, iš Maskvos laukiant paaugstinimo. To sulaukė, bet netrukus mirė pakirstas širdies atakos. (Psal. 4).

Dėl savo tėvo "nuopelnų" Morkui pavyko baigti reikalingus mokslus, buvo gabus, gavo vadovauti didžiam moderniam Sovietų Rusijos povandeniniam laivui "Raudonas Spalis", ginkluotam dvidešimt šešiomis SS-N-20 Seahawk raketomis, kurių kiekviena su aštuoniomis 500-kilotonų nepriklausomai varomomis raketomis MIR Vs klasės, galinčiomis sunaikinti 200 miestų.

Kapitonas Ramius, atrodo, norėjo atitaisyti jo tėvo padarytus nusikaltimus, jis nesijautė esąs rusas. Buvo nusprendęs su didžiuoju rusų povandeniniu laivu pasprukti į JAV-bes. Išplaukęs į vandenyną, pirmiausia atsikratė jį saugojusio politruko Ivan Putin, o kad būtų visiškai tikra, politrukui nulaužė kaklo kaulą. Prasidėjo bėgimas. Sovietai šoko, plaukė gaudyti, sunaikinti, prieš "Raudoną Spalį" išjudėjo didelė Sovietų Rusijos laivyno dalis.

Knygoje daug kartų minima Lietuva, lietuviai. 37 p. Vilnius vadinamas du kartu. 101 p. duodama papildomų duomenų apie "Raudoną Spalį": apie 650 pėdų ilgumo, gali pasinerti su 32,000 tonų. 102 p. rašoma, kad Ramius yra lietuviška pavardė, nors pase įrašytas rusu.

Knygoje daug įdomiai aprašytų nuotykių, kautynių. Įsibėgėjus, veiksmas staigiai pertraukiamas, iš "Rau-

dono Spalio" perkeliamas į rusų laivus ar į amerikiečių laivus, į Sovietų Rusijos ir JAV-ių miestus, būstines. Nepertrūkstamai veiksmas kaitaliojasi per kelis šimtus puslapių. Daug naujūmų, ypač nepažįstantiems povandeninių laivų, kautynių jūros gilumoje ar vandenyse. Pagaliau "Raudonas Spalis" pasiekia JAV-ių pakraščius Norfolk, Virginia valstijoje.

Knygos autorius amerikietis Tom Clancy nėra jūrų karininkas, o apdraudų pardavėjas nedideliame miestelyje Maryland valstijoje, JAV-ėse. Iki pasirodant minimai knygai beveik nerašė, išskyrus trijų puslapių straipsnį apie MX raketas. "The Hunt for Red October" iškart autoriui išgarsino, knyga susilaukė geriausių įvertinimų, ilgainiai pardavinėta kaip geriausiai perkama (best seller book), jį pasikvietęs vaišino JAV prez. R. Reagan. Šios knygos apžvalgėlę rašau iš devintos laidos, išleistos 1986 m. Taip pat 1986 m. jau išspausdinta kita Tom Clancy knyga "Red Storm Rising" (Raudonoji audra kyla), 652 psl., rašo apie arabų sukilimus prieš rusus, komunistus, naikinant jų žibalo šaltinius ir kitką. Autorius gavo užsakymų sekančioms knygoms.

Tom Clancy knygą "The Hunt for Red October" reikėtų išversti, išspausdinti lietuvių k. Ji parašyta neįprastai, lietuviams neįtikėtina, bet šiltai, patraukliai. Kai tuo tarpu turime fantastines knygas rašantį lietuvių vis anglų kalba, bet tose knygose įvairūs veikėjai tikrai svetimieji, lietuviai visiškai neminimi, tarsi tokių pasaulyje nebūtų, jiems neduota net antraeilė pareigų, kai amerikietis, štai, maišytą lietuvių padaro įspūdingu knygos herojumi, netgi įveliant Sovietų Rusijos įvykdytą Lietuvos okupaciją ir po to sekusį terorą.

Manytina, kad "The Hunt for Red October" bus pagamintas filmas.

Tom Clancy, THE HUNT FOR RED OCTOBER, 469 psl., ir duomenys apie autorių. The Berkley Publishing Group, 200 Madison Ave., New York, N.Y. 10016, U.S.A.

MŪSŲ MIRUSIEJI

RAMOVĖNAI - KARIAI, ŠAULIAI, BIRUTIETĖS . . .

A. A.

SAVANORĖ - KŪRĖJA STASĖ STATKEVIČIENĖ

Mirties angelas išskleidė savo juodus sparnus ir š. m. rugpjūčio 7 d. iš mūsų tarpo amžinybėn išsivedė mylimą motiną, močiutę, seserį ir LDK Birutės karių šeimų moterų draugijos garbingą narę Stanislavą Pranculytę-Statkevičienę. Po gedulingų pamaldų Švč. Marijos Gimimo parapijos bažnyčioje Marquette Parke, rugpjūčio 11 d. buvo nulydėta ir palaidota Šv. Kazimiero lietuvių kapinėse. Mirė sulaukusi 93-jus metus. Buvo gimusi Lietuvoje, Šiauliuose.

Jaunystėje mokėsi Dorpote, Estijoje. Baigė akušeriją, gailėstingųjų seserų kursus, studijavo patologiją. Kilus Pirmajam pasauliniam karui, Stanislava Pranculytė, kaip gailėstingoji sesuo, buvo rusų mobilizuota ir dirbo karo ligoninėje. Su karo ligonine išvažinėjo didelius Rusijos plotus. Teko patirti daug vargo, bet būdama tvirto būdo ir stiprios valios, visus sunkumus nugalėjo. Buvo aukštai vertinama už savo pasišventimą ligoninės darbui ir už tai buvo apdovano-ta garbės medaliais.

Karui pasibaigus grįžo Lietuvon, Džiaugėsi radusi tėvynę laisvą ir nepriklausomą valstybę. Tuo metu vyko kovos su lenkais. Stasytė nedvejodama tuoj savanore įsijungė į karių eiles, kaip gailėstingoji sesuo. Ji turėjo didelį patyrimą savo profesijoje ir Lietuvos vyriausybės buvo apdovano-ta savanorės kūrėjos medaliu.

Savo draugišku ir ryžtingu būdu greit įgijo draugų karių tarpe ir netru-

kus sukūrė šeimą su Lauru Statkevičium. Jie susilaukė ir užaugino dvi dukras — Aliutę ir Nijolę. Pulkininkas L. Statkevičius dirbo Karo mokykloje. Bolševikams įsibrovus į Lietuvą jis buvo suimtas ir išvežtas į Rusiją, kur ir žuvo. Bolševikams an-trąkart užplūstant Lietuvą, Stasytė su

dukrelėmis pasitraukė į Vokietiją, kur pastyrė daug vargo.

Po karo atvykusi į JAV apsigyveno Omahoje ir dirbo ligoninėje. Mergaitės sukūrė šeimas ir gyveno Chicagoje. Velionė išėjusi pensijon persikėlė gyventi pas dukras į Chicagoją.

Apsigyvenusį Chicagoje įsijungė į LDK Birutės draugiją, į Gailėstingųjų seserų sąjungą ir vėliau į Lietuvos Dukterų draugiją. Visose draugijose buvo aktyvi narė, dalyvavo susirinkimuose, renginiuose. 1962 m. DLK Birutės draugijos visuotiniame skyrių atstovių suvažiavime, švenčiant pirmąjį draugijos atsikūrimo dešimtmetį, Stasė Statkevičienė buvo pakelta į draugijos garbės nares, kaip savanorė kūrėja ir pirmoji moteris Lietuvos partizanė.

Paskutiniu laiku gyveno Chicagos užmiestyje pas savo vyresniąją dukrą Aliutę ir žentą Edvardą. Mirė atsisveikinusi su visais savo mylimais — dukromis Aliute ir Nijole, žentais Edvardu ir Vytautu, vaikais — Kęstučiu, Ramona ir Edvardu.

D. Petkaus šermeninėje su velione atsisveikindamos LDK Birutės draugijos narė išsirikiavusios praėjo pro jos karstą, kiekviena padėdama po gėlę. Pirmoji šioje eisenojeėjo DLK Birutės draugijos Garbės pirmininkė, buvusi Lietuvos generalinė konsulė, Juzė Daužvardienė.

Ilsėkis ramybėje, tauri lietuvė patriotė.

Marta Babickienė

Draugas 1986 m. spalio 11 d.

A. A. MAJORAS LIONGINAS LEKNICKAS

1986 m. liepos 31 d. po ilgos ir sunkios ligos mirė taurus lietuvis, dipl. teisininkas, visuomenininkas, bendruomenės ir spaudos darbuotojas, majoras Lionginas Leknickas.

Lionginas Leknickas gimė 1899 m. gegužės 30 d. Skapiškyje, Rokiškio apskr. Pirmojo pasaulinio karo eigoje pateko į Rusiją (Petrapilį, vėliau Kaukazą), kur tęsė vidurinį mokslą, pradėtą Lietuvoje. Po karo, 1918 m., grįžęs į Lietuvą, tęsė mokslą Kaune ir baigė Aušros gimnazijos I-mą laidą. Ją baigęs įstojo į Karo mokyklą, kurios IV-tą laidą baigė 1921 m. Dirbo 5-tame pėst. D.L.K. Kęstučio pulke jaun. karininku, o nuo 1925 iki 1928 m. buvo pulko adjutantu. 1929 m. baigė Aukštuosius karininkų kursus ir buvo paskirtas 2-os kuopos vadu. 1935 m. perkeltas į Kariuomenės štabą statistikos dalies vedėju. 1936 m. baigė V.D.U. teisių fakultetą. Tais

pačiais metais pakeltas į teismo majorus ir paskirtas K.A.M. juriskonsulto padėjėju. Be tiesioginių pareigų, dar buvo paskirtas Vlodo Putvinskio šaulių kuopos vadu.

1940 m., komunistinei Rusijai okupavus Lietuvą, bolševikų buvo suimtas ir patalpintas Kauno sunkiųjų darbų kalėjime, kur buvo žiauriai tardytas bei kankintas ir tik kilus vokiečių-sovietų karui iš kalėjimo buvo išlaisvintas. 1941 m. paskirtas Kauno VI-tos apylinkės tardytoju ir vėliau apylinkių tardytoju - administratorium.

Artinantis antrai bolševikų okupacijai, 1944 m. kartu su žmona Apolonija (Inčiūraite) ir vaikais Meilute ir Mindaugu pasitraukė į vakarus. Gyveno Regensburge ir Shenfelde, kur ėjo lietuvių stovyklos komendantų pareigas.

1949 m. emigravo į Ameriką. Pradžioje apsigyveno Louisianoje, iš kur po metų persikėlė į Worcesterį, arčiau didesnės lietuvių kolonijos. Tuo pačiu tikslu 1955 m. persikėlė į Klevelandą, kur lietuvių veikla buvo ypač išbujojusi.

Lietuvybės svarba ir organizacinė veikla buvo svarbi Liongino gyvenimo dalis. Nuo pat jaunystės priklausė ateitininkų organizacijai, o gyvendamas Klevelande priklausė Sendraugiams, Krikščionims-demokratams, Lietuvių Bendruomenei, karių "Ramovėi", Teisininkų draugijai, Lietuvos kalinių politinių kalinių sąjungai ir ėjo jų valdybose įvairias pareigas. Buvo Klevelando šaulių garbės narys. Bendradarbiavo spaudoje ir rašė į "Kari", "Draugų", "Dirvą", "L. Dienas", "Darbininką" ir kt., pasirašydamas pavarde ir slapyvardėmis L. Žvirklanis, L. Lynas ir kt.

1978 m. Lionginas su žmona Apolonija persikėlė gyventi į Toronto priemiestį Etobicoke, arčiau savo

sūnaus ir marčios Mindaugo ir dr. Liūdos Leknickų. Susilpnėjęs sveikatai, Toronto organizacijų veikloje nebedalyvavo. Iki pat mirties buvo slaugomas žmonos Apolonijos. Rugsėjo 6 d. giminių, draugų ir pažįstamų buvo nulydėtas į amžino poilsio vietą. Misissaugos Šv. Jono kapinėse. Nuliūdime liko sūnus Mindaugas su žmona dr. Liūda, anūkai Vilija ir Poviliukas, duktė Meilutė su Tadu Miackumi, anūkai Nida ir Paulius, Ilsėkis ramybėje. Tegul būna Tau lengva svetima žemelė.

A. K.

A. A. KŪRĖJAS-SAVANORIS JONAS MAČYS

Tik trumpai pasirgęs 1986 m. rugsėjo 11 d. Mississaugos Credit Valley ligoninėje amžinu miegu užmigo mūsų vienas iš dar likusių kelių Vyčio kryžiumi apdovanotų Lietuvos nepriklausomybės karų savanoris. Onutės Jusienės, Bernardo Mačio ir penkių vaikų senelis a.a. Jonas Mačys, 88 metų amžiaus. Jo amžinybėn išėjimas yra liūdnas įvykis visai mūsų lietuviškajai išeivijai, nes mes su jo išėjimu netenkame dar vieno Lietuvos laisvės kovos simbolio. Hamiltoniečiai liūdi netekę dar vieno savo lietuviškosios šeimos nario, o

DLK Algirdo šaulių kuopa — savo šaulio ir Kanados lietuvių karo veteranų sąjungos skyrius — vėl vieno savo nario.

Prieš aštuonerius metus a. a. Emilijai ir Jonui Mačiams minint savo vedybų 50 m. sukaktį, tose iškilmėse dalyvavęs vysk. A. Deksnys apie dabar mūsų mirusį Joną taip kalbėjo: "Šitie vyrai atkūrė mums nepriklausomą mūsų valstybę. Jie yra tapę mums tikrosios tėvynės meilės, pasiaukojimo ir kovos už savo tėvų žemę didžiuoju pavyzdžiu.

O buvo taip. Išgirdęs miestelyje iš atvykusio šauklio, kad tėvynė pavojuje, aštuoniolikmetis Šunskų kaimo Jonukas su juodos duonos ir lašinių maišeliu išėjo pėsčias iš Marijampolės į Kauną. Ten prisistatė 2 pėst. pulką steigiančiam tada dar karininku vadinamam gen. V. Grigaliūnui-Glovackui ir buvo įrašytas 31-nuoju savanoriu į jo sąrašą. Šis savo krašto laisvės ugnim degantis Šunskų sodžiaus berniokas, greitomis apmokytas narsiai kovėsi vejamų bermon-tininkų ir įsiveržusių bolševikų bei lenkų frontuose. Rizikuodamas savo gyvybe ir tiksliai atlikdamas jam pavestą užduotį, jis užsitarnavo Alukštos kautynėse Vyčio kryžį.

Nepriklausomam Lietuvos gyvenimui nusistovėjus, mūsų narsusis kariautojas 1924 m. paliko Šančių kareivines ir sugrįžo jau į Parausų kaimą, kur ten Lietuvos vyriausybė jam buvo plaskyrus 10 ha. žemės. Ten jis įsikūrė, vedė Emiliją Rėderaitę, susilaukė dviejų vaikų ir išgyveno ten visą nepriklausomyblės laikotarpį, kol į mūsų kraštą iš rytų įsiveržė bolševikinės ordos. Mūsų senas laisvės kovų kareivis tą įvykį labai skaudžiai pergyveno.

Jo rodomoje senoje jau pageltusioje nuotraukoje matai sunkiai beatpažįstamą a. a. J. Mačį ilgu guzikuotu kareivio švarku ir bintais apvyniotom blauzdom. Velionis mėgo pasakoti apie savo kareiviavimo dienas. Sakė, kad tada iš pradžių viskas buvo kitaip. Vietoj komandos "ramiai!" karininkai komanduodavo "domės!" O vietoje

dabartinio Tautos himno kareiviai giedodavo kitą gal ir nemažiau reikšmingų žodžių giesmę: "Kur gimiau, užaugau — ar ne Lietuvoj, kur duonelę valgiau — ar ne Lietuvoj. Diena rūsti, diena sugraudinta, kai mūs Lietuva buvo panaikinta..." Su lenkais bekariaujant Širvintų ir Giedraičių fronte, jis buvo patekęs į nelaisvę ir du mėnesius išbuvo Antakalnio kalėjime.

Malonus jo būdas patraukdavo visus, su kuriais jam tekdavo susitikti. Asmenišką laimę jis matė savo vaikų pasisekimuose ir laimėjimuose. Nė jieškojo kituose blogio, nekalbėjo pikta ir niekam jokių nuodėmių neskaitė. Išėjo iš šio gyvenimo su širdies kilnumu ir su meile kitam žmogui. Būdamas vedęs kitos krikščioniškos Bendrijos moterį, turėjo 55 metus visiems pavyzdį rodantį šeimos gyvenimą. Pavyzdinai užaugino ir išauklėjo savo vaikus. Jo visi penki vaikaičiai gražiai kalba lietuviškai, yra baigę li-tuanistines mokyklas ir jau yra įsijungę į mūsų bendruomeninį gyvenimą.

Su šauliškom apeigom jis buvo palaidotas Mississaugos Šv. Jono lietuvių kapinėse. Budynių du vakarus laidotuvių koplčioje buvo kalbamas Rožinis. Ten hamiltoniečių vardu atsisveikinimo žodį pasakė K. Mileris.

Laidotuvių dieną AV šventovė buvo pilna žmonių. Gedulingas Mišias atnašavo prel. J. Tadaraukas su kun. J. Liauba. Pastarasis pasakė ir pritaikytą pamokslą iškeldamas velionies, kaip Lietuvos savanorio nuopelnus. Prie kapo kalbėjo ir laidotuvių šauliškam atsisveikinimui vadovavo Alf. Patamsis. Palaidotas šalia savo brangios žmonos. Į laidotuvių pusrūčius buvo pakviesti visi laidotuvių dalyviai ir Anapilio kunigai.

Brangus Lietuvos kūrėjau, tu išėjai ir iš čia pilnai atlikęs savo kaip lietuvių išeivio-patrioto užduotį, palikdamas savo vaikus ir vaikaičius pilnai paruoštus nešti mūsų išeivijoje lietuviybės žibintą. O tavo ir visų Lietuvos savanorių dvasia liks mums amžiams

įpareigojančiu testamentu tęsti jūsų pradėtą kovą dėl Lietuvos nepriklausomybės.

Kazys Mileris

A. A. PLK. LTN. BRONIŲ BASIULI PRISIMINUS

(Nekrologo, išspausdinto š.m. "Kario" Nr. 8, papildymas)

1936 m., velioniu būnant Alytaus apskrities komendantu ir Alytaus šaulių rinktinės vadu, Alytaus šauliai surengė Naujų 1937 m. sutikimą ir pakvietė garbės svečiu generolą Silvestrą Žukauską. Generolas Žukauskas atvyko ulonų pulko uniformoje. Jam atvykus, mes, šauliai, jį įnešėme į salę ant rankų, o visi plojo ir šaukė "valio mūsų vadas!"

Triukšmui nutilus, prabilo plk. ltn. Basiulis. Jis taip kalbėjo: "Mūsų tautos istorija yra spygliuota, kad ir paskutiniame kare mes turėjome daug priešų, bet mes juos nugalėjome ir karus laimėjome dėlto, kad mes turėjome labai gabų karo vadą gen. Žukauską, kurį mes čia dabar turime". Prasidėjo plojimai, ir šaulių choras, vadovaujamas kapelmeistro Likerausko, sugiedojo Ilgiausių metų. Po to atsakė gen. Žukauskas. Jis pasakė: "Čia pulkininkas mane išgarbino, išgarbino ir "šlius". Teisybė, mes turėjome daug priešų, daug kovų, bet mes laimėjome. Jeigu mes karus laimėjome ir priešus išstūmėme, tai nebuvo mano vieno nuopelnas, bet visų mūsų karių, kurie kovojo kaip vienas ir buvo paklusnūs — tikri tėvynės mylėtojai, narsūs Lietuvos vyrai". Vėl plojimai ir prasidėjo vaišės.

Prasidėjus suomių-rusų karui, viena proga plk. Basiulis pasakė, kad "jei rusai mus puls — mes kariausime kaip suomiai". Užėjus rusams, "Tiesoje" buvo paskelbtas rašinys, kad plk. Basiulis ir Kostas Kalendra, kaip

Denikino armijos "baltagvardiecai", turi būti likviduoti, nes jie yra kontra-revoliucionieriai ir liaudies priešai. Kalendra, buv. apskrities viršininkas, pabėgo į miškus ir gavo girininko darbą Rūdininkų miškuose, o plk. Basiulis persikėlė į Vilnių ir dirbo Spaudos fonde. Bet nelaimei, Spaudos fondo komisaru buvo paskirtas Paulauskas iš Alytaus ir jo padėjėjas Koska iš Butrimonių. Jie abu plk. Basiulį pažinojo. Plk. Basiuliui prasidėjo nemigo naktys. Bet neilgai. Už kelių dienų komisaras ir jo padėjėjas buvo NKVD suimti ir išgabenti. Nuėjęs lankyti vieną draugą, rado naują komisarą "K". Man paklausus, kodėl Paulauskas buvo nusodintas, jis pareiškė, kad Paulauskas nebuvo komunistas, bet revolucionierius. Nuo to laiko plk. Basiuliui pasidarė ramiau, ir jis išdirbo iki karo pradžios. Mes susitarėme gatvėje susitikus nesisveikinti, nes nežinome kas ir kurį seka. Sveikynomės tik akimis.

Brangus Vade, mes Tave gerbiame ir atiduodame paskutinę — didžiausią pagarbą.

V. Senūta

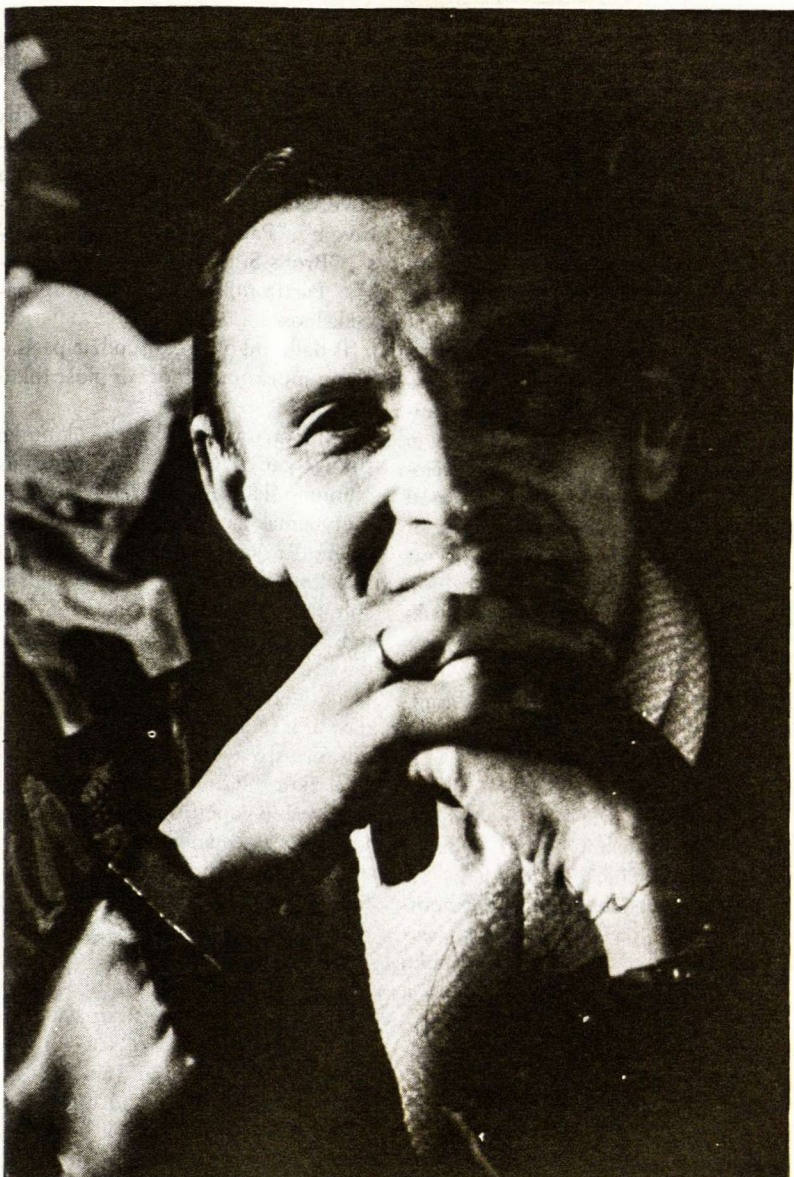
A. A.

Dail. Jurgis Juodis prisimenant
Šių metų lapkričio 8 d. 10 val. Šv. Antano parapijos bažnyčios klebonas kun. Alfonsas Babonas aukojo šv. Mišias už mirusio spalio 24 d. St. Petersburgė, FL, a. a. dail. Jurgio Juodžio sielą. Vargonais grojo ir solo giedojo muz. Stasys Sližys. Mišiose gausiai dalyvavo buvę J. Juodžio draugai ir pažįstami.

Po Mišių, visi susirinko į parapijos salę užkandžiams, kuriuos paruošė Angelė ir Petras Bukšniai.

Vytautas Kutkus draugų ir pažįstamų vardu tarė atsisveikinimo žodį ir papasakojo dail. J. Juodžio biografiją ir atliktus jo darbus.

Dail. Jurgis Juodis gimė 1911 m. spalio 22 d. Kebliškių km., Pakuonio valsčiuje, Kauno apskrityje. Baigė Pakuonio pradžios mokyklą, mokėsi Prienų gimnazijoje ir brandos ate-

A. A. Jurgis Juodis

Nuotr. V. Maželio

statą gavo Alytaus gimnazijoje. Studijavo Kauno meno mokykloje ir J. Vie-nožinskio studijoje.

Istojo savanoriu į 1-ji husarų D.L.K. Radvilos pulką ir dėka pulko vadų plk. Bačkaus ir plk. Valušio, globojamas eskadrono vado Čėsnos, galėjo meno studijas tęsti toliau. Pulko vadas plk. Valušis jį pasiuntė į PLP

Karo mokyklą. Baigęs Karo mokyklos XIX laidos aviacijos skyrių, buvo pakeltas į j. leitenanto laipsnį ir pasiūstas į aviaciją. Nepriklausomos Lietuvos kariuomenėje — husaruose, Karo mokykloje ir aviacijoje jaunas karininkas našiai dirbo kultūrinį ir meninį darbą.

Atsidūręs Dėdės Samo žemėje die-

nomis tęsė meno studijas, o naktimis dirbo fabrike ir čia "Famous Artists School" Westfort, Conn., įsigijo meno diplomą, maždaug po 35 metų meno studijų su pertraukomis.

Pacituosiu keletą sakinių, paimtų iš Vytauto Kutkaus atsisveikinimo žodžio. Vytautas Kutkus pasakė:

"Neklysiu tvirtindamas, kad Jurgis Juodis gimė dailininku. Tą talentą jam davė Dievas, ir jis jį panaudojo garsindamas savo mylimą tėvynę Lietuvą. Jo paveikslai alsuoja mūsų tautos ilga ir garbinga istorija. Pro jo prizmę praslinko dar prieškrikščionybės laikai Lietuvoje, pavaizduoti paveiksluose "Perkūnas, Vaiva ir Straublys", "Baltija ir Patrimpas" ir kituose, bet daugiausiai pavaizduoti didieji Lietuvos kunigaikščiai, tiksliau karaliai. Paveiksluose "Pirmasis Lietuvos valdovas Palemonas", "Lietuvos karalius Mindaugas", "Gedimino sapnas", "Kęstutis ir Birutė", "Kęstutis prie Trakų" ir kiti.

Dailininkas Jurgis Juodis užfiksuoja ir laikotarpį prieš Lietuvai atgautą Nepriklausomybę paveiksluose "Lietuva pančiuose", "Sukilėlis" ir kt. Nepriklausomos Lietuvos gyvenimą matome paveiksluose "Antrasis Lietuvos prisikėlimas", "Karininko Juozapavičiaus mirtis", "Tragedija Soldine", "Tau, jaunoji Lietuva", "Lituanica virš Kauno" ir kituose. Nesvetimos jam ir mūsų gražios lietuviškos legendos, kurios tartum kalba paveiksluose "Jūratė ir Kastytis", "Margirio mirtis", "Geležinis vilkas", "Eglė žalčių karalienė", "Gintaro jūra", "Kraujo puta" ir kt.

Kiek paveikslų nupiešė dailininkas Jurgis Juodis, nežinau, bet tikrai keletą tūkstančių.

Dailininko Jurgio Juodžio stilius labai įdomus, savitas ir skirtingas, turbūt, nuo visų lietuvių dailininkų. Apskritimai ir skliautai dengia visą paveikslo foną, patys save ir vaizduojamą paveikslą. O jo riestasprandžiai žirgai tartum debesimis skrenda. Spalvų įvairumas ir gyvumas mielas akiai.

Noriu pabrėžti, kad Jurgis Juodis

buvo giliai tikintis, todėl daugelyje jo paveikslų tai atspindi.

Skaudžiai dailininkas Jurgis Juodis pergyveno Lietuvos Nepriklausomybės netekimą ir jį pavaizdavo savo paveiksluose "Piautuvus ir kūjis Lietuvoje", "Pabėgimas", "Miško broliškis", "Broliškis Sibire", "Partizanų mirtis", "Partizanų kapas" ir kituose paveiksluose.

Iš dailininko Jurgio Juodžio pasisakymų suprasime, kodėl jis piešė tokiu stiliumi:

"Būdama Suvalkijos ūkininko sūnus, ganydavau savo tėvo žirgus Nemuno šlaituose ir gėrėdavausi jais, mėtydamas akmenukus į Senelį Nemuną. Tai darydamas, grožėdavausi sukeltomis bangomis, apskritimais ir spiralėmis, kurios švelniai ir tyliai, paliestos mano akmenukų, banguodavo srove... kažkur tolyn į Baltiją. Iš pasigėrėjimo ir džiaugsmo sušukdavau, ir šauksmo aidas, kaip tos bangos, oro srovėje toldavo ir pranykdamo kažkur toli horizonte... prie Gedimino kalno papėdės, o garso aidai vėl grįždavo pas mane".

Dailininko Jurgio Juodžio mes netekome, tačiau jis išliks gyvas per amžius savo didinguose, patriotiniuose, istoriniuose paveiksluose. Iškis ramybėje, mielas dailininkas Jurgis, nes Tu tos ramybės užsitarnavai šioje ašarų pakalnėje, nors čia jos neturėjai. Tegul Dievulis Tau būna geras ir gailėstingas. Tegul mūsų visų šiandieninė malda Tau pagelbsti".

Toliau Vytautas Kutkus draugų ir pažįstamų vardu padėjo klebonui kun. Alfonsui Babonui už pasakytą bažnyčioje gražų pamokslą, muzikai Stasiui Šližiui už vargoninkavimą ir giedojimą Mišių metu, Angelei ir Petrui Bukšniams už paruošimą pusryčių, Emilijai Kutkienei ir kitoms šeiminiškėms už talkininkavimą ir visiems gausiai dalyvavusiems Mišiose ir pusryčiuose.

Nuliūdime liko dvi dukterys: Violeta Juodytė - Kimberly ir Loreta bei podukra Rasa Razgaitienė, kuri ypatingai labai daug padėjo ligoje ir kt.

A. Grinius

Už Dievą...

ST. RADŽIŪNAS

Šventorių liepos ošė.

Alpo raudoj motušė

Šalia sūnaus ant rinkos,

Suklupusi, palinkus.

Kūną skara užklojus

Išniekinto herojaus.

Galvažudžių nukauto

Už Dievą, žemę, tautą.

Priglūdus prie vaikelio

Iš sielvarto begalio,

Virpėdama lyg žvakė

Atodūsiaus išsakė—

Prakeikti tegul būna

Nužudę mano sūnų,

Išvogę mūs aruodus,

Maskoliai žvėrys godūs.

*

**Ylakiškiai partizanai,
žuvę kovodami prieš okupantą**

1. Ašoklis, Fortunatas
2. Ašoklis, Kostas
3. Ašoklis, Stasys
4. Balvočius, Kazimieras
5. Baužys, Rapolas, mirė pakeliui į Sibirą 1944.12.31 d.
6. Brasaitė, Zosė
7. Jonšauskas, Vincas
8. Jonšauskienė (Liubinaitė)
9. Jonšauskienė (Taurilaitė)
10. Laukineitis, Petras
11. Klovas, Jonas
12. Mickus, Juozas
13. Mickus, Pranas
14. Matutis, Zidorius
15. Operavičius, Alfonsas
16. Šarapnickas, Petras
17. Šarapnickas, Leonas
18. Šarapnickas, Pranas
19. Štoškus, Donatas
20. Štoškus, Vaclovas
21. Štoškus, Zidorius
22. Ruzgys, Vincas
23. Venckus, Kazys
24. Vizgaidis
25. Žitkus, Antanas
26. Švirškis, Kazimieras

ADMINISTRATORIAUS PRANEŠIMAS

KARIUI aukojo:

\$402.57

Iš Chicagos ramovėnų, birutiečių, šaulių ir svečių renginio — kavutė per pirm. K. Juškaitį. Ta pačia proga dosniau prie paramos prisijungė po 50 dol. J. Petrauskas, p. Žitkai, Gen. T. Daukanto š. kp.; 20 dol. J. Bagdžius ir 15 dol. p. Plenienė.

\$100.00

Julia Druseikienė, NY savo vyrui sav. kūr. A.A. Jonui Druseikiui atminti

\$50.00

Kristina Daugvydienė, MI A.A. sav. kūr. mjr. Kazio Daugvydo atminimui.

Juozas Gruodis, NY A.A. kpt. Jonui ir Vernerui Lagenpušams atminti. A. B. Šuopys, PA A.A. Vytauto Šuopio atminimui.

\$34.00

J. Balbatas, OH

\$33.00

K. Sapetka, CT

\$25.00

S. Kr. Liaukutė-Masiulis, IL Kariuomenės šventės proga LŠST Žalgirio š. kp., Cleveland, OH per išd. Čečieng

\$23.00

Ed. Skobeika, NY. Prisiminimui Auto rinktinė, II-as būrys Kun. A. Račkauskas, FL K. Zoronskis, OH Kl. Žukauskas, FL

\$20.00

J. Juodis, FL per R. Razgaitienę (Mano paskutinis žodis ir ši auka "K." paremti) El Gureckienė, FL A.A. sav. kūr. Mykolo Gurecko mirties metinėse St. Iliunas, FL A.A. kpt. Juozo Virškevičiaus-Virškaus atminimui

\$18.00

P. Aušinė, MI

\$16.00

B. Girčys, IL

\$15.00

Alf. Pimpė, IL

\$13.00

Z. Dailide, IL
J. Daniliauskas, CT
J. Mašiotas, IL
Vc. Nenortas, CT
Ema Pusneraitis, IL
Z. Raulinaitis, NJ
Ap. Skopas, IL
J. Vaičeliūnas, ONT
St. Tiškevičius, IL
R. Vilkas, FL

\$12.00

Z. Ramanauskas, FL
Br. Ščepanavičius, FL

\$10.00

G. Balanda, MI
St. Dalius, ONT
A. Grinius, MI
K. Grigaitis, FL
Valė Kalendrienė, ONT
St. Kuzmickas, Australia
Br. Mozūras, QUE
Kl. Naudužas, ONT
Aug. Pocius, IL
G. Puniška, FL
J. Švedas, FL
P. Trumpauskienė, MI
Vl. Židžiūnas, MA

\$8.00

P. Andrulis, AR
J. Andrašiūnas, CA
St. Astrauskas, OH
A. Balčytis, IL
V. Baltutis, FL
V. Gailiūnas, CT
Vl. Gedmintas, FL
J. Gramas, IL
J. Jokubauskas, FL
Vl. Jomantas, MI

Alb. Karsokas, Oh
K. Keris, Anglija
J. Kernagis, IL
Kun. R. Krasauskas, CT
Pov. Mikšys, FL
J. Mikulis, IL
Val. Raugas, NJ
Vl. Račius, CA
B. Staloraitis, ONT
K. Strikaitis, MAN
J. Strazdas, FL
V. Trečiokas, CT
A. Uogintas, CT
K. Urbšaitis, FL
Al. Vakselis, NY
P. Venclova, IL

\$7.00

K. Galdikas, ONT

\$5.00

V. Andriukonis, MA
Kun. J. Borevičius, IL
F. Damasevičius, Australia
Fr. Damijonaitis, FL
Elz. Jodinskas, MI
Dr. Aug. Laucis, IL
St. Neniškis, IL
J. P. Vaičaitis, FL
Vl. Vasikauskas, NY

\$3.00

A. Augustinas, IL
St. Augonis, MA
A. Augustinčius, IL
A. Arūnas, NY
B. Batisa, MA
Ed. Bazėnas, FL
J. Beniūnas, CT
J. Čepas, Anglija
St. Dalius, ONT
P. Didelis, PA
A. Dilba, PA
Bl. Daukantas, FL
Fr. Gabrėnas, ONT
B. Garliauskas, OH
G. Gedmintas, FL

(Bus daugiau)

Nuoširdus ačiū už dosnias aukas ir malonius sveikinimus!

